

Strategia terytorialna

**Partnerstwo
Związek Międzygminny
Wschodnie Powiśle**

MIASTO I GMINA
DZIERZGOŃ

MIASTO I GMINA
PRABUTY

GMINA
GARDEJA

GMINA
STARY DZIERZGOŃ

GMINA
STARY TARG

GMINA
RYJEWO

Strategia terytorialna Partnerstwa - Związku Międzygminnego „Wschodnie Powiśle” (aktualizacja X 2023),

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół redaktorski

Grzegorz Dudzik (ZMP), Janusz Kardasiński (ZMP), Bohdan Skrzypczak (ZMP), Mirosław Olczak (ZMP) przy współpracy Krzysztofa Fedoruka (UMiG Prabuty) oraz Grupy Roboczej Partnerstwa.

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo ZMP w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał Obszaru Partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2021/2022 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa - Związku*

Miasto i Gmina Prabuty

Miasto i Gmina Dzierzgoń

Gmina Stary Targ

Gmina Stary Dzierzgoń

Gmina Ryjewo

Gmina Gardeja

Skład Zgromadzenia Związku**

Jolanta Szewczun - Burmistrz Dzierzgonia

Marek Szulc - Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty

Wiesław Kaźmierski - Wójt gminy Stary Targ

Marek Turlej - Wójt gminy Stary Dzierzgoń

Sławomir Słupczyński - Wójt gminy Ryjewo

Kazimierz Kwiatkowski - Wójt gminy Gardeja

Zarząd Związku

Jolanta Szewczun - Burmistrz Dzierzgonia - prezes

Kazimierz Kwiatkowski - Wójt gminy Gardeja - wiceprezes

Marek Szulc - Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty

W skład **Grupy Roboczej** tworzącej pierwszą wersję dokumentu wchodził:

Miasto i Gmina Prabuty - Krzysztof Fedoruk – koordynator,

Gmina Dzierzgoń - Aleksandra Kun, Agata Pask

Gmina Mikołajki Pomorskie - Marta Zarańska,

Gmina Stary Targ - Paulina Skalmowska,

Gmina Stary Dzierzgoń - Sabina Lipińska

Gmina Ryjewo - Marcin Dmitrzak,

Gmina Gardeja - Sławomir Pulkowski.

* W Strategii zamiennie używane są określenia Partnerstwo i Związek Międzygminny.

** Skład Zgrom. Związku odpowiada Radzie Partnerstwa z okresu przed instytucjonalizacją zmniejszonej o przedst. Mikołajek Pom.

Spis treści

<u>1</u>	<u>Synteza diagnozy i założenia do strategii</u>	<u>7</u>
<u>1.1</u>	<u>Wprowadzenie</u>	<u>7</u>
<u>1.2</u>	<u>Metodologia i wykorzystane narzędzia</u>	<u>8</u>
<u>1.3</u>	<u>Synteza diagnozy i założenia do strategii</u>	<u>10</u>
<u>1.3.1</u>	<u>Wybrane aspekty charakterystyki społeczno-gospodarczej.....</u>	<u>12</u>
<u>1.3.2</u>	<u>Wybrane zagadnienia z zakresu sytuacji demograficznej</u>	<u>13</u>
<u>1.3.3</u>	<u>Co o Obszarze Partnerstwa myśli młodzież?</u>	<u>15</u>
<u>1.3.4</u>	<u>Silne i słabe strony w opinii ankietowanych mieszkańców</u>	<u>15</u>
<u>1.3.5</u>	<u>Sytuacja materialna a potencjał rozwojowy Partnerstwa</u>	<u>16</u>
<u>1.3.6</u>	<u>Analiza potencjałów</u>	<u>17</u>
<u>1.3.7</u>	<u>Analiza Barrier</u>	<u>20</u>
<u>1.3.8</u>	<u>Determinanty potrzeb rozwojowych Obszaru Partnerstwa.....</u>	<u>21</u>
<u>1.3.9</u>	<u>Profil partnerstwa</u>	<u>22</u>
<u>1.3.10</u>	<u>Kluczowe wyzwania i kierunki strategicznej interwencji i współpracy.....</u>	<u>22</u>
<u>2</u>	<u>Cele Partnerstwa.....</u>	<u>23</u>
<u>2.1</u>	<u>Misja Partnerstwa</u>	<u>23</u>
<u>2.2</u>	<u>Wizja Partnerstwa</u>	<u>23</u>
<u>2.3</u>	<u>Cele strategiczne i operacyjne Partnerstwa</u>	<u>24</u>
<u>3</u>	<u>Projekty.....</u>	<u>43</u>
<u>3.1</u>	<u>Wprowadzenie</u>	<u>43</u>
<u>3.2</u>	<u>Projekty strategiczne</u>	<u>47</u>
<u>3.2.1</u>	<u>Projekty strategiczne kluczowe</u>	<u>48</u>
<u>3.2.2</u>	<u>Projekty strategiczne uzupełniające</u>	<u>67</u>
<u>4</u>	<u>Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii</u>	<u>71</u>
<u>4.1</u>	<u>Wymiar organizacyjny zarządzania strategią</u>	<u>71</u>
<u>4.2</u>	<u>Aktualizacja strategii</u>	<u>76</u>
<u>5</u>	<u>Wymiar merytoryczny zarządzania strategią.....</u>	<u>77</u>
<u>5.1</u>	<u>Wymiar społeczny zarządzania strategią</u>	<u>78</u>
<u>6</u>	<u>System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii.....</u>	<u>78</u>

<u>6.1</u>	<u>Wskaźniki realizacji strategii.....</u>	<u>79</u>
<u>6.2</u>	<u>Monitorowanie i ewaluacja procesu wdrażania strategii</u>	<u>81</u>
<u>7</u>	<u>Opis procesu zaangażowania Partnerów społeczno-gospodarczych</u>	<u>83</u>
<u>7.1</u>	<u>Kluczowi interesariusze</u>	<u>83</u>
<u>7.2</u>	<u>Badania i ankiety</u>	<u>84</u>
<u>7.3</u>	<u>Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i oceny strategii</u>	<u>85</u>
<u>8</u>	<u>Źródła finansowania – potencjalne źródła finansowania dla poszczególnych projektów.....</u>	<u>86</u>
<u>8.1</u>	<u>Programy – poziom krajowy.....</u>	<u>87</u>
<u>8.1.1</u>	<u>Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS).....</u>	<u>87</u>
<u>8.1.2</u>	<u>Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)</u>	<u>88</u>
<u>8.1.3</u>	<u>Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).....</u>	<u>88</u>
<u>8.1.4</u>	<u>Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)</u>	<u>88</u>
<u>8.2</u>	<u>Program regionalny - Program Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027.....</u>	<u>88</u>
<u>8.3</u>	<u>Pozostałe źródła finansowania</u>	<u>89</u>
	<u>Załącznik nr 1 Lista Projektów do Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego (ZPT)</u>	<u>90</u>

1 Synteza diagnozy i założenia do strategii

1.1 Wprowadzenie

Strategia terytorialna Partnerstwa **Związek Międzygminny „Wschodnie Powiśle”**, definiuje kluczowe wyzwania dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego Obszaru Partnerstwa, wynikające z istniejących uwarunkowań społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i infrastrukturalnych, będące podstawą jego konkurencyjności.

Dokument został opracowany w ramach projektu **Centrum Wsparcia Doradczego** na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Rozwoju Regionalnego. Materiał został zredagowany w toku pracy warsztatowej i partycypacyjnej przez ekspertów Związku Miast Polskich pracujących z Grupą Roboczą Partnerstwa, w stałym kontakcie

z Radą Partnerstwa, a w okresie aktualizacji z zarządem i Zgromadzeniem Związku Międzygminnego.

Celem dokumentu jest określenie pożądanych **kierunków rozwojowych Partnerstwa**, mających na celu poprawę jakości życia jego mieszkańców. Strategia jest wynikiem podjętych decyzji strategicznych – analizy potencjałów, wyboru kluczowych kierunków rozwoju i skupieniu interwencji na wyzwaniach, wypracowanych w prowadzonym wspólnie procesie partycypacyjnym. Efektem tych prac jest propozycja celów strategicznych, operacyjnych oraz projektów, w tym projektów strategicznych kluczowych i strategicznych uzupełniających.

Niniejsza Strategia terytorialna przewidziana **na lata 2023-2030** ma być **podstawą do wyboru projektów i inwestycji do przyszłej realizacji**; w oparciu o wyznaczoną wspólnie misję, wizję i cele Partnerstwa.

W opracowaniu uwzględniono:

- dostępne dane analityczne/statystyczne,
- wnioski z przeprowadzonego procesu diagnostycznego.

Strategia składa się z **czterech zasadniczych części** (tj. diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz opisującej proces partycypacji społecznej).

W części diagnostycznej syntetycznie przedstawiono najistotniejsze wnioski wynikające z przygotowanego wcześniej **Raportu diagnostycznego**, ukazującego deficyty, potencjały, bariery rozwojowe, kluczowe kierunki interwencji Partnerstwa. Część strategiczna określa pożądane kierunki rozwojowe, przedstawione w formie misji, wizji i celów strategicznych, celów operacyjnych Partnerstwa. Część wdrożeniowa zawiera propozycję projektów strategicznych (wiązki działań) wraz z podstawowym opisem. W części ostatniej opisano partycypację interesariuszy zewnętrznych oraz uspołecznienie strategii.

1.2 Metodologia i wykorzystane narzędzia

Niniejsze opracowanie jest wynikiem wspólnych prac Grupy Roboczej, doradców Związku Miast Polskich oraz interesariuszy. Prace strategiczne są zakorzenione w pierwszym etapie pracy – tworzeniu raportu diagnostycznego, w ramach którego zidentyfikowano potencjały oraz bariery będące podstawą do ukierunkowania rozwoju. Przy opracowywaniu niniejszego dokumentu brano pod uwagę kilka zasadniczych grup źródeł oraz narzędzi i baz danych, tj.:

1. Wnioski wynikające z przygotowanego wcześniej **Raportu diagnostycznego**, w tym w szczególności: zidentyfikowane potencjały Obszaru Partnerstwa; bariery,

problemy, deficyty; determinanty rozwojowe Obszaru Partnerstwa; kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy.

2. Ogólnodostępne oraz dostarczone przez Partnerów zastane, dotychczas **istniejące dane, informacje i dokumenty** o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym.

3. **Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL** - baza statystyczna pogrupowana w kluczowe kategorie i Obszary rozwojowe skupione wokół trzech wymiarów: gospodarczego, społecznego i środowiskowo-przestrzennego), specjalnie przygotowana przez Związek Miast Polskich, dostępna pod adresami:

<https://Partnerstwa.monitorrozwoju.pl> (MRL Partnerstwa),

<https://gminy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Gminy) i

<https://analizy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Analizy).

4. **Komunikację z interesariuszami**, ważny element współpracy i uspołecznienia z grupą dostarczającą wiedzy i informacji o sytuacji na Obszarze Partnerstwa, zapewniając różnorodność wniosków i propozycji w trakcie procesu. Prowadzono komunikację z czterema grupami interesariuszy (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora społecznego i liderów opinii). Pozwoliło to na uzyskanie zróżnicowanych analiz, ocen i opinii w zakresie rozwoju Partnerstwa. Ostateczną treść Strategii poddano opinii mieszkańców i przedstawicieli Rady Społeczno – Gospodarczej.

5. **Spacery badawcze**, narzędzie pomocnicze, w formie spotkań w terenie. Głównym celem narzędzia było empiryczne poznanie kluczowych miejsc, związanych z potencjałami wybranych samorządów Partnerstwa.

6. Warsztaty **Grupy Roboczej** – cykliczne spotkania prowadzone w formie online, przy reprezentacji przedstawicieli wszystkich lub większości gmin, z zaproszeniem na te spotkania interesariuszy, z udziałem doradców Związku Miast Polskich. Spotkania te miały na celu wspólne ustalanie misji, wizji, celów, projektów.

7. Narady **Rady Partnerstwa, a w późniejszym okresie Zgromadzenia Związku**, jako cykliczne spotkania w formie spotkań on-line oraz spotkań bezpośrednich, średnio raz w miesiącu, odbywających się najczęściej przy pełnej reprezentacji wójtów lub burmistrzów z Partnerstwa oraz doradców Związku Miast Polskich.

Skorzystanie z powyższych narzędzi oraz współuczestniczenie wszystkich stron w procesie diagnostycznym oraz strategicznym pozwoliło na sprawniejsze i efektywniejsze zarządzanie procesem na zasadach współodpowiedzialności i współdecydowania.

1.3 Synteza diagnozy i założenia do strategii

Związek Międzygminny „Wschodnie Powiśle” powstał w 2022 roku dzięki zinstytucjonalizowaniu się Partnerstwa „Wschodnie Powiśle”, które zostało utworzone dwa lata wcześniej, na podstawie listu intencyjnego z dnia 23.09.2020 r. ówczśnie podpisanego przez siedem gmin (do Związku nie przystąpiła gmina Mikołajki Pomorskie).

Związek utworzyło sześć gmin:

- Gardeja- gmina wiejska (powiat kwidzyński),
- Prabuty- gmina miejsko-wiejska (powiat kwidzyński),
- Ryjewo- gmina wiejska (powiat kwidzyński),
- Dzierzgoń- gmina miejsko-wiejska (powiat sztumski),
- Stary Dzierzgoń- gmina wiejska (powiat sztumski),
- Stary Targ- gmina wiejska (powiat sztumski).

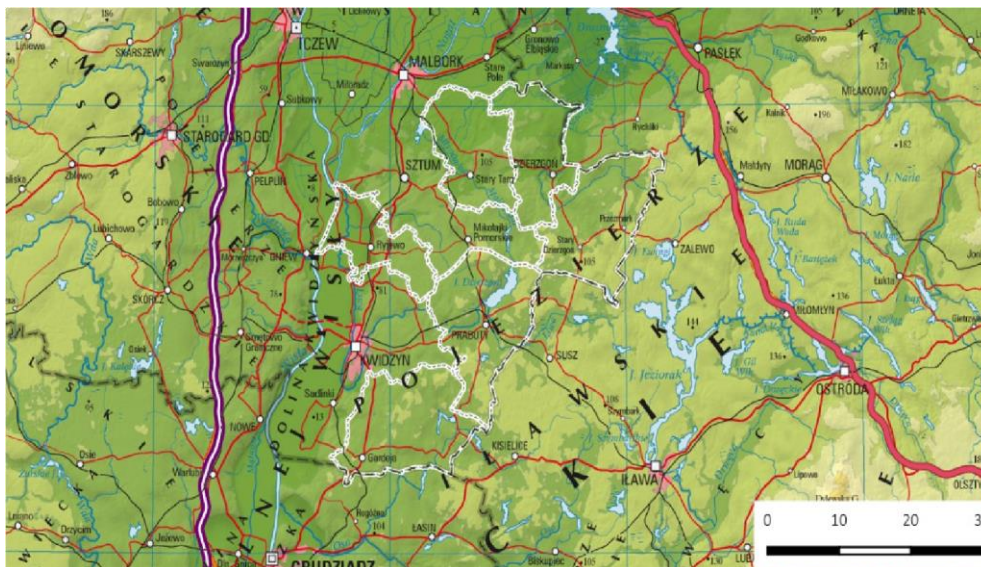
Wstępnie zadeklarowane cele Partnerstwa zakładały:

- Przeciwdziałanie marginalizacji obszarów szczególnego zagrożenia wykluczeniem w tym szczególnie terenów popegeerowskich.
- Podniesienie jakości opieki nad osobami starszymi, wykluczonymi oraz jakości opieki zdrowotnej.
- Dążenie do poprawy infrastruktury technicznej, szczególnie infrastruktury drogowej.
- Wsparcie przedsiębiorców.
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego – społecznego, komunalnego i socjalnego.
- Redukcja emisji gazów cieplarnianych - podejmowanie działań proekologicznych i inwestowanie w odnawialne źródła energii.
- Poprawa jakości edukacji.
- Poprawa atrakcyjności turystycznej.

Łączna powierzchnia terenu Partnerstwa wynosi ok. 950 km² zaś łączna liczba ludności zamieszkujących Obszar Partnerstwa wynosi ok. 46 tys. osób. Gęstość zaludnienia Obszaru to ok. 48 osób/km² i jest to wartość ponad dwukrotnie mniejsza w stosunku do średniej całego województwa pomorskiego jak i średniej gęstości zaludnienia Polski.

Tereny Wschodniego Powiśla to w przeważającej części obszary rolne i leśne oraz tereny o potencjale turystycznym.

Rysunek 1: Położenie Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Podstawą wyznaczenia Obszaru funkcjonalnego Wschodniego Powiśla jest polityka przestrzenna województwa pomorskiego w perspektywie roku 2030, określona za pomocą modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej ustalonego w Planie Zagospodarowanie Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030.

Według delimitacji prof. Przemysława Śleszyńskiego dwie gminy Partnerstwa Związek Międzygminny „Wschodnie Powiśle” należą do Obszarów problemowych społecznie: Dzierżgoń, Stary Targ, a jedna do Obszarów problemowych społecznie i ekonomicznie - Stary Dzierżgoń.

W skład Partnerstwa nie weszły miasta powiatowe tj. Kwidzyn i Sztum. Miasta te uczestniczą we wcześniej utworzonych Partnerstwach Miejskich Obszarów Funkcjonalnych, których zadaniem jest, podobnie jak w przypadku projektu CWD, określenie zintegrowanej strategii rozwoju tych MOF w oparciu o zdiagnozowane problemy i bariery oraz wykorzystywanie ich potencjałów i szans rozwojowych. Taki skład Partnerstwa powoduje, iż nie posiada ono silnego ośrodka dominującego. Jednakże na Obszarze Partnerstwa znajdują się dwa małe miasta: Dzierżgoń oraz Prabuty, które realizują w niewielkiej części funkcje dominujących centrów. Niezależnie od podziału administracyjnego i realizowanych przez każdą z JST zadań, wyraźnie kształtują się związki funkcjonalno-przestrzenne pomiędzy nimi, a otaczającymi je Obszarami wiejskimi.

Jednym z najważniejszych przejawów powiązań o charakterze funkcjonalno-przestrzennym są dojazdy do miejsc pracy. Obszar Partnerstwa charakteryzuje się ujemnym bilansem miejsc pracy, co oznacza, że więcej osób jest zmuszonych wyjeżdżać do pracy poza OP, niż do niego codziennie przyjeżdża korzystając z infrastruktury komunikacyjnej OP.

Partnerstwo spaja bardzo mocno wspólna wizja rozwoju oparta na współdzieleniu Obszaru o wysokich walorach turystyczno-ekologicznych, która byłaby trudna do zrealizowania przez poszczególnych Partnerów, zarówno indywidualnie oraz w ramach istniejących podziałów administracyjnych. Na poziomie misji Partnerzy wykazują w swych dokumentach strategicznych bardzo dużą zbieżność stawiając na zrównoważony rozwój, działania na rzecz przedsiębiorczości i ochronę środowiska naturalnego.

1.3.1 Wybrane aspekty charakterystyki społeczno-gospodarczej

Kluczową gałęzią gospodarczą na terenie Partnerstwa jest rolnictwo (w tym duże powierzchniowo gospodarstwa rolne skupiające się przede wszystkim na produkcji roślinnej, w mniejszym stopniu hodowli zwierząt. W każdej z gmin Partnerskich funkcjonuje co najmniej jedno gospodarstwo rolne o powierzchni pow. 500 ha.

Obszar Partnerstwa cechują znaczne deficyty w zakresie świadczenia usług dla mieszkańców, a ich niwelowanie stanowi element niezbędny do wykorzystania szans rozwojowych OP.

Przykładowo: w najwyższym stopniu mieszkańcy korzystają na terenie gmin zamieszkania, z usług związanych z edukacją podstawową i opieką nad dziećmi (w 91%), podstawową opieką zdrowotną (w 80%) oraz z ofertą handlu detalicznego w odniesieniu do podstawowych zakupów (w 84%).

Bardzo niski jest natomiast np. stopień korzystania ze specjalistycznej opieki zdrowotnej – według szacunków urzędów gmin, ponad 75% usług specjalistycznych jest udzielanych poza OP.

Wyniki egzaminów na poziomie prowadzonym przez samorządy Partnerstwa są niższe w stosunku do średniej wojewódzkiej. Oferta edukacji ponadpodstawowej jest zaspokojona jedynie w 14% w skali Partnerstwa. Na podobnym poziomie pozostaje stopień korzystania z usług prawnych (13%) zaś oferta związana z podwyższaniem kwalifikacji, kursów i szkoleń szacowana jest na ok. 20%.

Usługi związane z rozrywką i kulturą popularną są zaspokajane na OP jedynie w nieco powyżej 30% i dotyczy to głównie miast Partnerstwa.

Najwięcej wskazań alternatywnego (poza własną gminą) miejsca korzystania z usług i oferty handlu (w I i II kolejności wyboru), dotyczyło Dzierzgonia (62%), a następnie Prabut (44%).

Znaczenie transportu oceniane z perspektywy dostępności usług i powiązań OP z otoczeniem, jest bardzo duże: 50,5 % respondentów ankiety, wskazało potrzebę

poprawy połączeń komunikacyjnych i dróg. Równocześnie 54% respondentów negatywnie oceniło komunikację zbiorową na OP, a 52% połączenia OP z sąsiednimi miastami. Równocześnie z badania ankietowego wynika, że ponad 50% respondentów dojeżdża do pracy poza OP, zatem zła jakość komunikacji zbiorowej wymusza konieczność korzystania z własnych samochodów, co najczęściej podnosi koszty dojazdu i ogranicza dostępność miejsc pracy dla najmniej zamożnych osób. Transport porywany przynosi także ujemne skutki dla środowiska.

Analiza deklarowanych miejsc, w których korzystają z usług mieszkańcy Partnerstwa poza jego Obszarem, wskazuje na dominującą rolę Kwidzyna – w przypadku 3 gmin jest on miastem I wyboru, w odniesieniu do 17-20 usług, w 2 innych w odniesieniu do 3 usług (razem 57 usług w 5 gminach), miastem II wyboru w 4 gminach w odniesieniu do 8 usług oraz III wyboru w odniesieniu do 10 usług w 3 gminach. Sztum wskazano jako miasto I wyboru w 4 gminach: Dzierzgoń i Stary Dzierzgoń po 3 usługi oraz Stary Targ i Mikołajki Pomorskie odpowiednio dla 13 i 10 usług.

Gminy Partnerstwa, konstruując indywidualnie polityki rozwoju, ustaliły wiele podobnych lub tożsamyh celów strategicznych. Są one zaakcentowane w głównych dokumentach strategicznych – Strategiach Rozwoju. Wiele z ustalonych w strategiach celów strategicznych obejmuje zakresy spójne lub podobne dla wielu gmin Partnerstwa. Wśród celów najbardziej spójne są:

- zagadnienia infrastrukturalne - modernizacja i budowa infrastruktury drogowej (w tym rowerowej) oraz budowa lub modernizacja infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. Podobnie jest z rodziną celów dotyczących rozbudowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- zagadnienia związane z jakością edukacji,
- promocja zdrowia i podnoszenie jakości służby zdrowia,
- kwestie poprawy stanu powietrza, kwestie OZE oraz sieci ciepłowniczych,
- zagadnienia wspierania działalności agroturystycznej,
- wsparcie infrastruktura działalności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej,
- ponad połowa gmin wskazuje także na zadania związane z efektywnością energetyczną i termomodernizacją budynków oraz na podnoszenie kwalifikacji i wsparcie przedsiębiorczości.

1.3.2 Wybrane zagadnienia z zakresu sytuacji demograficznej

Istotnym problemem OP jest zmniejszająca się liczba mieszkańców. Choć dynamika nie prezentuje się źle na tle całego kraju - wg GUS okresie 2010 do 2019 ogólna liczba mieszkańców OP zmniejszyła się o około 3% (nie jest ona jednolita we wszystkich gminach wchodzących w skład Partnerstwa) to problem staje się bardziej skomplikowany, kiedy całą populację podzielimy na kategorie:

- ludność w wieku poprodukcyjnym- wzrost o 39%
- ludność w wieku produkcyjnym- spadek o 7%
- ludność wieku przedprodukcyjnym- spadek o 16%.

Najbardziej niepokojący w kontekście perspektywy rozwoju jest spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Następstwem dużej wartości tego wskaźnika może być szereg problemów utrudniających rozwój OP:

- dalszy spadek popytu na usługi publiczne adresowane dla młodych mieszkańców,
- wzrost popytu na usługi opiekuńcze dla starszych mieszkańców,
- spadek popytu na usługi komunalne,
- narastający deficyt pracowników na rynku pracy,
- spadek dochodów podatkowych i opłat,
- wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i kosztów jednostkowych świadczonych usług.

Potwierdzającym powyższe negatywne wnioski jest wskaźnik feminizacji, który dla ogółu mieszkańców w analizowanym okresie nie uległ zmianie i wynosi 98,8 jednakże dla kategorii wiekowej 15 – 49 lat (wiek prokreacyjny) liczba kobiet zmniejszyła się o ok. 8 %. Zarówno saldo przyrostu naturalnego jak i saldo migracji w okresie 2010 – 2019 jest ujemne a trend ma charakter rosnący, co gorsza w grupie wiekowej 15 – 39 jest ok. dwa razy większe niż saldo ogółem.

Taka sytuacja może spowodować wzrost kosztów jednostkowych utrzymania infrastruktury technicznej i społecznej a w konsekwencji wzrost cen świadczenia tych usług i dalszy spadek atrakcyjności OP jako miejsca zamieszkania. Dlatego jednym z najistotniejszych problemów OP powinno być zatrzymanie tej niekorzystnej tendencji a tym samym wykorzystywanie wskazywanych przez ludzi młodych czynników pozostania na terenie OP oraz przeciwdziałanie czynnikom skłaniającym do jego opuszczenia.

W kontekście demografii oraz badań społecznych warto zwrócić uwagę na wybór stosownych kluczowych przedsięwzięć, które powinny zostać podjęte:

- stworzenie strategii pozyskiwania inwestorów tworzących atrakcyjne miejsca pracy oraz strategii wsparcia osób otwierających i prowadzących działalność gospodarczą,
- lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, które mogą wzmocnić możliwości kontaktu z aglomeracjami bez konieczności migracji a jednocześnie otworzyć Obszar na budownictwo deweloperskie

- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i warunków życia mieszkańców: chodniki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe, aby zgodnie z opiniami z badań ograniczać słabe strony Obszaru podawane jako przyczyny migracyjne
- lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna)
- działania na rzecz ochrony jakości środowiska w tym infrastruktura wod.-kan.
- działania na rzecz seniorów (infrastrukturalne i pozainwestycyjne).

1.3.3 Co o Obszarze Partnerstwa myśli młodzież?

Lista powodów zgłaszanych przez ankietowaną młodzież, które skłaniają ją do opuszczenia miejsca zamieszkania jest nieco dłuższa (13 pozycji) od listy powodów, które zachęcają do pozostania w miejscu zamieszkania (11 pozycji). Jedynie działania i jakości pracy samorządu lokalnego pozostają wg ankietowanych bez wpływu na decyzję o losach młodzieży.

Jako powody do pozostania w miejscu zamieszkania młodzież wymienia: jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni); atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki; bezpieczeństwo; relacje z przyjaciółmi, znajomymi; więzi i tradycje rodzinne: lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia; estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych; lokalne produkty, wyroby, usługi; warunki do prowadzenia własnego gospodarstwa rolnego; jakość i zakres usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, śmieci); skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami.

Powodami do opuszczenia miejsca zamieszkania zdaniem młodzieży są: oferty pracy, rynek pracy; wysokość zarobków i płac; oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa; oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna; oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm; oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych); możliwości kontynuowania nauki, kształcenia się; warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy; komunikacja i transport zbiorowy; skomunikowanie z większymi miastami; dostępność i ceny mieszkań; opinia o gminie i jej mieszkańcach; aktywność społeczna i współdziałanie mieszkańców.

Przedsięwzięcia pilne do realizacji zdaniem ankietowanej młodzieży:

- lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem,
- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury i warunków życia mieszkańców: chodniki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe, itd.
- lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna).

1.3.4 Silne i słabe strony w opinii ankietowanych mieszkańców

SILNE STRONY:

1. Jakość i czystość środowiska naturalnego

2. Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki
3. Bezpieczeństwo
4. Relacje międzyludzkie
5. Więzy i tradycje rodzinne
6. Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia

SŁABE STRONY:

1. Oferty pracy, rynek pracy
2. Wysokość zarobków i płac
3. Oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa
4. Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna
5. Oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm
6. Oferta usług społecznych (zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych)
7. Możliwości kontynuowania nauki, kształcenia się
8. Warunki do otwarcia i prowadzenia własnej firmy
9. Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych
10. Lokalne produkty, wyroby, usługi, z czego gmina jest znana
11. Działania i jakość pracy samorządu lokalnego (Urzędu Gminy)
12. Jakość i zakres usług komunalnych (np. woda, gaz, parkingi, śmieci)
13. Komunikacja i transport zbiorowy
14. Skomunikowanie z sąsiednimi miejscowościami
15. Skomunikowanie z większymi miastami
16. Dostępność i ceny mieszkań
17. Opinia o gminie i jej mieszkańcach
18. Aktywność społeczna i współdziałanie mieszkańców

1.3.5 Sytuacja materialna a potencjał rozwojowy Partnerstwa

Sytuację materialną mieszkańców dobrze ilustruje poniższa tabela:

Przedziały dochodowe	Liczba podatników (%)	Przychód (%)	Dochód (%)	Podatek (%)
Do minimalnego	58	14,2	22,7	16
Do czterokrotności minimalnego	37	32,8	51,8	48

Powyżej czterokrotności minimalnego	5	53	24,5	36
-------------------------------------	---	----	------	----

Zestawienie pokazuje, że 58% podatników osiąga dochody nieprzekraczające równowartości rocznej minimalnego wynagrodzenia. Równocześnie generują oni 22,7% wszystkich dochodów mieszkańców Obszaru i jeszcze mniej podatków - 16% ogólnej wartości podatku dochodowego mieszkańców Obszaru Partnerstwa. Druga grupa podatników, którą można nazwać grupą o średnich dochodach to 37% podatników, którzy generują 51,8% wszystkich dochodów mieszkańców Obszaru i 48% podatków. Ostatnia grupa podatników o najwyższych dochodach, których jest tylko 5% generuje 24,5% dochodów i 36 % podatku PIT. Zestawienie to pokazuje jak duże jest zróżnicowanie dochodów, co może rodzić problem rozwarstwienia społecznego.

Na terenie Partnerstwa mamy do czynienia z dużą grupą osób o niskich dochodach deklarujących niskie dochody i bardzo małą grupą osób o najwyższych dochodach, którzy generują ponad połowę wszystkich podatków od dochodów. Zestawienie podkreśla wagę lokalnej działalności gospodarczej i znaczenie lokalnych przedsiębiorców dla finansów samorządów. Można powiedzieć, że jeden przedsiębiorca przeciętnie generuje ponad 28 razy więcej podatku PIT od podatnika z najniższego przedziału dochodów i 6 razy więcej od osoby osiągającej średnie dochody.

Rynek pracy Partnerstwa jest w znacznym stopniu determinowany rolniczym charakterem Obszaru, z dominującą funkcją intensywnego rolnictwa wielkoobszarowego. Odsetek osób bezrobotnych na Obszarze Partnerstwa był wyższy niż przeciętnie w powiatach kwidzińskim oraz sztumskim, w skład których wchodzi gminy tworzące Partnerstwo. Bardzo niekorzystną cechą Obszaru są wysokie wskaźniki bezrobocia kobiet, np. w Prabutach w 2019 r. kobiety stanowiły aż 72% ogółu bezrobotnych. Wydaje się, że zróżnicowanie jest determinowane w znacznej mierze dostępnością poszczególnych gmin do rynku pracy poza Obszarem Partnerstwa. Szczególne znaczenie ma sytuacja osób młodych oraz w wieku przedemerytalnym. Obydwie te grupy cechuje trudniejszy dostęp do rynku pracy i trudność w uzyskaniu zatrudnienia. Wyznacza to jedno z kluczowych wyzwań rozwojowych dla Partnerstwa.

1.3.6 Analiza potencjałów

Zidentyfikowane zasoby i oferty lokalne dające możliwości generowania rozwoju Partnerstwa, budowania jego siły, podnoszenia dobrobytu mieszkańców, wartości dodanej dla lokalnej społeczności; w zakresie unikalności zasobu w skali kraju i potencjał rozwoju produktu:

1. Środowiskowe:

- a) korzystne warunki dla rolnictwa w tym warunki glebowe pozwalające na prowadzenie intensywnego i nowoczesnego rolnictwa.
- b) przyrodnicze, tj. rzeki, jeziora, lasy, rezerваты przyrody, siedliska łąkowe. Posiadają potencjał wykorzystania do promocji Obszaru Partnerstwa oraz do rozwoju turystyki i oferty rekreacyjnej.
- c) potencjał przyrodniczy dla działania farmy wiatrowych i fotowoltaicznych. Zasób oceniony bardzo wysoko pod kątem potencjału rozwojowego. Na Obszarze Partnerstwa funkcjonują farmy wiatrowe a w planach jest powstanie nowych farm wiatrowych.
- d) Czyste powietrze. Dobrze oceniony potencjał zasobu ze względu na jego wpływ na zwiększenie walorów turystycznych Obszaru Partnerstwa, zapewnienie dobrej jakości życia dla mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej.
- e) Trasy rowerowe. Na terenie gmin Obszaru Partnerstwa występują atrakcyjne trasy rowerowe pod względem krajobrazowym, są też wytyczone szlaki rowerowe. W zakresie tego potencjału istnieje możliwość jego dalszego rozwijania oraz udoskonalania.

2. Kulturowe/Historyczne:

- a) zespoły zabytków sakralnych i świeckich, w tym zabytkowe założenia parkowe. Obszar Partnerstwa charakteryzuje dużą ilością zabytków sakralnych i świeckich. Istnieją możliwości wykorzystania zasobu do budowania siły i rozwoju Partnerstwa pod kątem rozwoju turystyki.
- b) Kanał wodny o długości łącznej 29,3 km w gminie Stary Targ, Jurkowie; został zaprojektowany i wykonany w latach 1280–1320 przez Krzyżaków, dostarczał niezależnie wodę do zamku w Malborku oraz napędzał Młyn Górny w Malborku. Zasób o dużym potencjale rozwojowym, może być wykorzystywany do budowania siły i rozwoju Partnerstwa – atrakcja turystyczna.
- c) Tradycje szlacheckie. Park i Muzeum Tradycji Szlacheckiej w Waplewie Wielkim – atrakcja turystyczna.
- d) Tradycje sztumskie. Hodowla koni sztumskich będących kulturowym dziedzictwem regionu - objęta Programem Ochrony Zasobów Genetycznych.
- e) Wydarzenia kulturalne/ artystyczne. Duża liczba cyklicznych imprez kulturalno-artystycznych stwarza potencjał rozwojowy w Obszarze turystyki i rekreacji.
- f) Potrawy regionalne/tradycje kulinarne takie jak psiocha z Żuławki Sztumskiej, czyli kluski ze zrumienionym boczkiem z cebulką to dobry potencjał w zakresie promocji regionu i turystyki.
- g) Oferta artystyczna i rozrywkowa opierająca się na licznych galeriach sztuki, pracowniach kolekcjach, warsztatach etc. - to ogromny potencjał promocji regionu i rozwoju turystyki.

- h) Oferta archeologiczna/wykopaliska. Liczne stanowiska archeologiczne takie jak to grodziska, kurhany, cmentarzyska i osady to unikatowy potencjał promocji OP oraz rozwoju turystyki.
- i) Sławne osoby. Franciszek Jujka - sławna postać związana ze Starym Targiem, polski działacz społeczno-oświatowy, nauczyciel, poeta, publicysta, folklorysta, Zbigniew Jujka - polski dziennikarz, rysownik satyryczny, syn Franciszka Jujki- możliwość wykorzystania do promocji OP.

3. Ekonomiczne:

- a) Tereny inwestycyjne PSSE. 16 ha terenów inwestycyjnych w gminie Prabuty przeznaczonych na działalność produkcyjną, magazynową oraz usługową. Oferta ma duży potencjał budowania siły i rozwoju Partnerstwa- budowanie miejsc pracy, zwiększanie poziomu zamożności mieszkańców.
- b) Kruszywa naturalne. Na terenie gminy Stary Targ; są to złoża kopalin kruszyw naturalnych w obrębie miejscowości Waplewo Wielkie, ujęte w rządowym rejestrze Systemu Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych- budowanie miejsc pracy, zwiększanie poziomu zamożności mieszkańców.
- c) Zakłady produkcyjne: specjalizujące się w produkcji podzespołów elektronicznych, zakład z branży mechaniki okrętowej oraz inne zakłady (rodzinne funkcjonujące na terenie miasta i gminy z różnych branż m.in. przetwórstwo drewna, produkcja mat. papierowych, przedsiębiorstwa budowlano – drogowe) - budowanie miejsc pracy, zwiększanie poziomu zamożności mieszkańców.
- d) Oferta instytucji otoczenia biznesu - Regionalne Towarzystwo Inwestycyjne, Nadwiślańskie Centrum Biznesu- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

4. Relacyjne:

- a) PLGD – pow. Kwidziński i LGD Dolne Powiśle, Związek Gmin Pomorskich, Euroregion Bałtyk. Członkostwo gmin Obszaru Partnerstwa w tych inicjatywach sprzyja współpracy, wymianie doświadczeń, wpływając tym samym na rozwój Obszaru.
- b) Aktywność społeczna mieszkańców. Koła gospodyń wiejskich, kluby seniora, organizacje pozarządowe, np. Stowarzyszenie Społeczno – Kulturalne wpisują się w potencjał o charakterze rekreacji, turystyki, promocji OP.

Podsumowując należy zwrócić szczególną uwagę na:

- Jakość i potencjał środowiska naturalnego. Naturalna rzeźba terenu oraz liczne Obszary wodne umożliwiające zarówno, sport jak i rekreacje nadbrzeżną i wodną.
- Wysokiej jakości gleby, korzystne stosunki wodne i rzeźba terenu a także korzystny agroklimat pozwalają na prowadzenie intensywnego i nowoczesnego rolnictwa.

- Istniejąca przestrzeń przedsiębiorczości, z uwzględnieniem rozbudzania aktywności mieszkańców, działalności okołorolniczej, ze wskazaniem na działalność nieuciążliwą dla środowiska.
- Dobrze funkcjonujące przestrzenie relacyjne – kilka mocnych płaszczyzn współpracy samorządów na czele ze Związkiem Gmin Pomorskich oraz Lokalnymi Grupami Działania.

1.3.7 Analiza Barrier

1. Wymiar środowiskowy:

- a) Zbyt małe pokrycie gmin w wodociągi i kanalizację sanitarną (uwarunkowane rozproszoną zabudową wiejską).
- b) Mała ilość urządzonych terenów zielonych, coraz częściej spotykana susza hydrologiczna.
- c) Mała świadomość wśród społeczności dot. retencji wody i możliwości jej gromadzenia.
- d) Relatywnie zła jakość powietrza w okresie zimowym (grzewczym).
- e) Problemy z dzikimi wysypiskami, nieefektywna segregacja odpadów i niebilansujące się koszty gospodarki odpadami.
- f) Problemy z efektywnością energetyczną. Potrzeba termomodernizacji budynków oraz intensywniejszego wykorzystanie OZE; podniesienia świadomości w tym zakresie, przełamanie, m.in. niechęci przyłączania się mieszkańców do sieci grzewczej (w tych miejscach, gdzie istnieje).

2. Wymiar społeczny:

- a) Wysoki poziom ubóstwa wśród mieszkańców.
- b) Słaba integracja społeczna.
- c) Niespełnianie przez edukację ponadpodstawową wymagań lokalnego rynku pracy.
- d) Wykluczenie społeczne terenów poPGR-owskich.
- e) Brak żłobków.
- f) Starzejące się społeczeństwo.
- g) Wysoka stopa bezrobocia.
- h) Ucieczka młodych do dużych miast.
- i) Wysoki odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej.

3. Wymiar gospodarczy:

- a) Niska dostępność komunikacyjna.
- b) Niska atrakcyjność inwestycyjna.
- c) Skąpą ofertą inwestycyjną.
- d) Słabo wykwalifikowana kadra zawodowa.
- e) Brak terenów inwestycyjnych w posiadaniu JST.
- f) Brak rodzimych dużych przedsiębiorstw z potencjałem inwestycyjnym.
- g) Słaba baza noclegowa.

4. Sfera usług użyteczności publicznej:
 - a) Brak odpowiedniej komunikacji zbiorowej.
 - b) Niedostateczna dostępność budynków.
 - c) Niewystarczający dostęp do lekarzy specjalistów.
 - d) Niewystarczający dostęp do prawników/ pomocy prawnej.
 - e) Brak placówek noclegowych dla bezdomnych.
 - f) Słabo rozwinięta sieć pomocy dla zwierząt (np. brak schroniska).
 - g) Niski poziom bezpieczeństwa pieszych i kierowców (brak chodników i oświetlonych dróg).
 - h) Bardzo słaba jakość dróg lokalnych, słaba dostępność do infrastruktury rowerowej.
5. Sfera Instytucjonalna:
 - a) Brak spójnej gospodarki przestrzennej w ramach Partnerstwa.
 - b) Konieczność modernizacji budynków administracji w celu dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
 - c) Zbyt mała ilość kadry i wykwalifikowanych pracowników JST.
 - d) Niewielka możliwość pozyskania środków zewnętrznych z UE przez JST.
 - e) Zbyt duże obciążenia proceduralne.
 - f) Niestabilność finansowa gmin.
 - g) Niepewność w czasach pandemii COVID – 19 oraz konfliktów wojennych.

1.3.8 Determinanty potrzeb rozwojowych Obszaru Partnerstwa

W efekcie przeprowadzonych działań i badań realizowanych na potrzeby Diagnozy nakreślona została sytuacja społeczno-gospodarcza i środowiskowa oraz wynikające z nich determinanty rozwoju gmin i Partnerstwa.

1. Pod względem przyrodniczym uwarunkowania związane są z:
 - a) Dominantą powierzchni rolniczej w ogólnej powierzchni gminy
 - b) Dobrymi warunkami do zakładania przedsięwzięć OZE (farmy wiatrowe i fotowoltaiczne) – swoistą specjalizacją Obszaru Partnerstwa w tym zakresie.
 - c) Przydatnością rolniczą gruntów, ich jakości, zagadnieniem odporności terenu na suszę w zakresie korzystniejszym niż średnia kraju.
 - d) Atrakcyjnością wynikającą z warunków przyrodniczych.
 - e) Położeniem i stanem zagospodarowania zbiorników wodnych.
 - f) Dziedzictwem historycznym Obszaru.
 - g) Występowaniem obiektów stanowiących potencjalne atrakcje, np. formy ochrony przyrody, elementy uzdrowiskowe oraz ukształtowanie powierzchni.
2. Uwarunkowania pozaprzyrodnicze związane są z:
 - a) Sąsiedztwem z większymi ośrodkami, miastami.
 - b) Odległością od ośrodka wojewódzkiego (średnia peryferyjność).
 - c) Bliską odległością od ośrodków powiatowych.

- d) Położeniem względem węzłów i tras w komunikacji kolejowej.
- e) Gęstością i jakością sieci dróg obsługujących Obszar Partnerstwa i położeniem węzłów komunikacyjnych.

1.3.9 Profil partnerstwa

Na podstawie opracowanych potencjałów i identyfikacji determinant można określić profil Partnerstwa:

1. Dominanta rolnicza z uwzględnieniem wielkoobszarowych nowoczesnych gospodarstw rolnych.
2. Otwarcie na czystą energię – wyłaniająca się specjalizacja wynikająca z warunków przyrodniczych oraz akceptacji i aktywności społecznej.
3. Turystyka komplementarna (ekologia, historia, atrakcje regionalne jak kuchnia, sport i rekreacja).
4. Wysoka jakość życia – miejsce do rozwoju, możliwość akceptowalnego (czas dojazdu) skomunikowania z silnymi ośrodkami regionalnymi i subregionalnymi.

1.3.10 Kluczowe wyzwania i kierunki strategicznej interwencji i współpracy

Z ustalonych w raporcie diagnostycznym przesłanek i w toku prac nad diagnozą zostały wstępnie nakreślone kierunki działań, ramowo tworzące podstawę prorozwojową dla celów określonych dla Obszaru Funkcjonalnego „Wschodnie Powiśle”:

- A. Zwiększenie poziomu ochrony środowiska wraz z zagadnieniami rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ograniczania niskiej emisji, w tym zagadnienie termomodernizacji, transportu ekologicznego, ograniczenia wpływu intensywnego rolnictwa na środowisko.
- B. Adaptacja do zmian klimatu i zwiększenie wykorzystania OZE w zdywersyfikowanych formach, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka przemysłowego OZE.
- C. Rozwój i modernizacja infrastruktury poszerzającej możliwości komunikacyjne Partnerstwa, poprawa dostępności komunikacyjnej Obszaru Partnerstwa.
- D. Podniesienie dostępności komunikacyjnej szczególnie w miejscowościach defaworyzowanych na terenie Partnerstwa, zapewnienie dobrej jakości usług transportowych, szczególnie do ośrodka regionalnego i najbliższych miast subregionalnych.
- E. Doprowadzenie do powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego.
- F. Budowanie marki Partnerstwa jako pomorskiej przestrzeni Slow Life.
- G. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym, z szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorczości okołorolniczej i turystycznej, stworzenie

warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej.

- H. Podniesienie jakości nauczania podstawowego dające młodym ludziom lepszy start na kolejne etapy edukacji a co za tym idzie wzmocnienia ich do wejścia w dorosłość.
- I. Wykorzystanie potencjałów w celu odwrócenia lub wyhamowania procesów depopulacyjnych.
- J. Rozwój mechanizmów współpracy i potencjału instytucjonalnego Partnerów w osiąganiu wspólnych celów w ramach Partnerstwa.

2 Cele Partnerstwa

2.1 Misja Partnerstwa

Wschodnie Powiśle - rozwój w zgodzie z naturą.

Misja Wizja, cel strategiczny oraz cele operacyjne są wynikiem prac diagnostycznych oraz warsztatów strategicznych. Misja to myśl przewodnia, która pozwala wszystkim członkom koncentrować się dążeniu do wspólnego celu. Jest też elementem komunikacji i promocji. Podkreślono w niej najważniejszy w opinii wszystkich wehikuł zmiany – rozwój w zgodzie z naturą.

2.2 Wizja Partnerstwa

Wizja jest opisem Partnerstwa w przyszłości. Stanowi wyobrażenie, jak wedle nas będzie wyglądać współpraca. Jest więc zbiorem wspólnych pomysłów, kierunków pracy, których realizacja pomoże osiągnąć wyznaczony cel. Wizja odpowiada na pytanie: Do czego dążymy? Uczestnicy warsztatów zawarli w misji najważniejsze z uzgodnionych wspólnie dążeń i przejawów rozwoju.

Wschodnie Powiśle to partnerskie współtworzenie harmonijnego rozwoju wykorzystującego położenie geograficzne i potencjał kulturowy, opartego o przyjazne relacje społeczne, wykorzystanie nowoczesnych technologii i łatwą komunikację ze światem, dostępność usług społecznych oraz wspieranie powstawania bezpiecznych i wysokiej jakości miejsc pracy.

Warto podkreślić, że krótkie w formie ujęcia fundamentów Partnerstwa są efektem zaangażowanej i wieloetapowej pracy członków grupy roboczej i Rady Partnerstwa. Najpierw odbyły się warsztaty kreatywne oparte o elementy metodyki design thinking. Empatyczny dialog i twórcze wizualizacje zaowocowały prototypami misji i wizji. Następnie był czas na dyskusje nad pomysłami, a w końcu głosowanie. Proces pracy nad wizją i misją stworzył kulturę konsensualnego dochodzenia do wspólnych ustaleń, która bardzo ułatwiła późniejszą pracę nad celami strategicznymi i operacyjnymi Partnerstwa.

2.3 Cele strategiczne i operacyjne Partnerstwa

Cele strategiczne i operacyjne zostały określone w trybie partycypacyjno - eksperckim. Formułując cele strategiczne wykorzystano podejście zintegrowane, łączące i grupujące różne wątki i obszary wyzwań zidentyfikowanych w trakcie procesu. Skutkuje to w sposób zamierzony również ich pewnym uproszczeniem, umożliwiającym szersze spojrzenie na rozwój Partnerstwa.

Na finalny kształt celów wpłynęły:

- wyniki analizy diagnozy, która pokazała potencjały Obszaru Partnerstwa, ale także istniejące bariery i potrzeby interwencji;
- opinie społeczne mieszkańców i interesariuszy dotyczące oczekiwanej wizji otoczenia oraz wskazania najważniejszych aspektów wymagających zmian;
- wnioski z warsztatów i dyskusji prowadzonych z Grupą Roboczą, Radą Partnerstwa/Zgromadzeniem Związku.

Przyjęto założenie, że strategia Wschodniego Powiśla oparta jest na wyznaczeniu celów strategicznych, które – w oparciu o potencjały - skutecznie przełamują bariery rozwojowe i odpowiadają na najpilniejsze potrzeby Obszaru tym samym skutecznie przeciwdziałając pozostawaniu Obszaru w sytuacji zmarginalizowania. Cele strategiczne zostały zoperacjonalizowane tak aby odpowiedzieć na kluczowe wyzwania oraz jego potrzeby i deficyty wykorzystując istniejące potencjały Partnerstwa.

Strategia określa dwa cele strategiczne mające charakter ogólny i wskazujące na stan docelowy obszaru partnerstwa oraz uszczegóławiające je cele operacyjne.

A	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz o efektywność energetyczną ograniczającą negatywne skutki środowiskowe.
---	---

B	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.
---	--

A. CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY: Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz o efektywność energetyczną ograniczającą negatywne skutki środowiskowe.

Cel stanowi odpowiedź na zdefiniowane w diagnozie kierunki strategicznej interwencji tj.:

- *zwiększenie poziomu ochrony środowiska wraz z zagadnieniami rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ograniczania niskiej emisji, w tym zagadnienie termomodernizacji, transportu ekologicznego, ograniczenia wpływu intensywnego rolnictwa na środowisko;*
- *adaptację do zmian klimatu i zwiększenia wykorzystania OZE w zdywersyfikowanych formach, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka przemysłowego OZE;*
- *rozwój mechanizmów współpracy i potencjału instytucjonalnego Partnerów w osiąganiu wspólnych celów w ramach Partnerstwa.*

Zgodność celu ze strategiami wyższego rzędu.

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 w pkt. 1.1.2. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją określony został zakres interwencji kierowany w szczególności do grupy gmin, lub gmin i powiatów tworzących obszar powiązany funkcjonalnie, którego jednym z działań jest wykorzystanie istniejących uwarunkowań do potrzeb zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego a także działania na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Cel wykazuje również zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030, która w 1 celu strategicznym „Trwałe Bezpieczeństwo” zawiera min. dwa cele operacyjne:

1.1 Bezpieczeństwo środowiskowe.

1.2 Bezpieczeństwo energetyczne.

Przedmiotowy cel strategiczny wpisuje się bezpośrednio w przewidziane w ww. celach operacyjnych kierunki działań:

- „Poprawa stanu środowiska oraz środowiskowych warunków życia”;
- „Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza w szczególności z tzw. niskiej emisji”;
- „Wzrost potencjału produkcji energii, ze szczególnym uwzględnieniem czystych i odnawialnych źródeł energii”;
- „Wzrost współodpowiedzialności za zdrowie i środowisko”, A także pośrednio:
- „Poprawa stanu zdrowia mieszkańców”.

Istotą celu strategicznego środowiskowego jest zachowanie kluczowego potencjału Obszaru, jakim jest środowisko naturalne cechujące się czystością powietrza i wód, bogactwem fauny i flory oraz atrakcyjnością krajobrazu. Jest to mocny endogenny potencjał Wschodniego Powiśla dający możliwość osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gospodarczego min. w oparciu o rozwój turystyki, rolnictwa i działalności okołorolniczej, a także realizacji planów przekształcenia Obszaru Partnerstwa w obszar „Slow Life”.

Dodatkowo potencjał ten, dobrze zachowany i należycie zagospodarowany, może być bazą do promowania i wdrażania zdrowego stylu życia opartego na codziennym funkcjonowaniu w środowisku o czystym powietrzu pozbawionym zanieczyszczeń oraz dostępie do czystej wody, co będzie stanowiło fundament odrębnego systemu promocji zdrowego stylu życia, którego istotnym elementem jest podejmowanie aktywności fizycznej jako profilaktyki zdrowotnej a tym samym postawy odpowiedzialności za zdrowie.

W realizację celu zaangażowani będą wszyscy Partnerzy, a efekty uzyskane po jego osiągnięciu będą dotyczyć wszystkich gmin Obszaru Funkcjonalnego.

Rozszerzenie opisu celu zamieszczone zostało przy celach operacyjnych.

B. CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY. Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.

Cel stanowi odpowiedź na zdefiniowane w diagnozie kierunki strategicznej interwencji tj.:

- *Rozwój i modernizacja infrastruktury poszerzającej możliwości komunikacyjne Partnerstwa, poprawa dostępności komunikacyjnej Obszaru Partnerstwa;*

- *Podniesienie dostępności komunikacyjnej szczególnie w miejscowościach defaworyzowanych na terenie Partnerstwa, zapewnienie dobrej jakości usług transportowych;*
- *Doprowadzenie do powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego.*
- *Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym, z szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorczości ekologicznej, okołorolniczej i turystycznej, stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej;*
- *Podniesienie jakości nauczania podstawowego dające młodym ludziom lepszy start na kolejne etapy edukacji a co za tym idzie wzmocnienia ich do wejścia w dorosłość;*
- *Rozwój mechanizmów współpracy i potencjału instytucjonalnego Partnerów w osiąganiu wspólnych celów w ramach Partnerstwa;*

a także pośrednio

- *Wykorzystanie potencjałów umożliwiających odwrócenie lub wyhamowanie procesów depopulacyjnych.*

Zgodność celu ze strategiami wyższego rzędu.

Cel strategiczny wykazuje zgodność z zakresem interwencji ujętym w celu 1.1.2 Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 dedykowanym Obszarom funkcjonalnym gmin zaliczonych do zagrożonych trwałym zmarginalizowaniem:

“aktywizacji lokalnej społeczności na rzecz pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej (jako czynnik m.in. przeciwdziałający decyzjom o migracji), a także racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią[...] i dostosowaniu przestrzeni lokalnej lub wykorzystaniu istniejących uwarunkowań (np. przyrodniczych) do potrzeb zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego [...]”

także z zakresem interwencji wskazywanym dla gmin zagrożonych trwałą marginalizacją (KSRR cel 1.1.2):

*„uzupełnienie i dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej na potrzeby rozwoju gospodarczego i mieszkańców oraz **modernizacja infrastruktury transportowej łączącej Obszary zagrożone trwałą marginalizacją z lokalnymi, subregionalnymi i regionalnymi ośrodkami rozwoju** (patrz kierunek 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych ...),*

rozwój usług opartych o technologie telekomunikacyjne, a także szkolenia na rzecz włączenia cyfrowego osób wykluczonych cyfrowo i zagrożonych tym wykluczeniem”.

Cel wpisuje się także w Narodowy Plan Szerokopasmowy w zakresie wynikającym z konieczności rozbudowy na Obszarze Partnerstwa sieci Internetu szerokopasmowego.

Wskazane problemy i potrzeby o charakterze społeczno -gospodarczym wpisują się w strategiczne wyzwania rozwojowe wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2030 r.:

- *„Poszerzenie oferty oraz poprawa dostępności i jakości zindywidualizowanych usług publicznych dla wszystkich mieszkańców, w tym osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.*
- *Poprawa jakości usług edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia z uwzględnieniem potrzeb gospodarki i rynku pracy, postępu technologicznego i wyzwań cywilizacyjnych, przy jednoczesnym zapewnieniu równego dostępu dla wszystkich mieszkańców.*
- *Rozwój aktywnej, otwartej, wrażliwej, świadomej i silnej wspólnoty, dla której wartość stanowi różnorodność kulturowa, bogate dziedzictwo oraz tradycje morskie i solidarnościowe w regionie, a także wzrost kompetencji mieszkańców warunkujących zdolność do funkcjonowania i samoorganizacji w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości z uwzględnieniem społecznej roli kultury.”*

Są zgodne także z zawartymi SRWP przyjętymi kierunkami działań wskazanych dla celu strategicznego 3 „Odporna Gospodarka”:

„- Rozszerzenie oferty czasu wolnego oraz rozwój kompleksowej całorocznej oferty turystycznej, sportowej i kulturalnej.

- *Rozwój kompleksowej oferty usług dla biznesu oraz oferty dla nowych i obecnych w regionie inwestorów”.*

Cel jest zgodny także z tą częścią Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030, która odnosi się do kwestii dostępności transportowej oraz ograniczenia wykluczenia cyfrowego odpowiednio poprzez poniższe potrzeby interwencji:

Cel 2.4 „Mobilność”:

„Ukierunkowanie tematyczne: [...] – rozwój sieci dróg [...]

- *Rozwoju infrastruktury transportu zbiorowego oraz taboru niskoemisyjnego, w szczególności miejskie Obszary funkcjonalne, tereny o sezonowo wysokim ruchu turystycznym oraz **Obszary cechujące się niską dostępnością transportową.***

– Rozwoju sieci dróg: ponadregionalne pasma rozwojowe wskazane w PZPWP 2030”

Cel 1.4 „Bezpieczeństwo cyfrowe”:

„[...] 2. Wyzwaniem pozostaje eliminacja barier wpływających na wykluczenie cyfrowe. Pierwszą z nich jest zróżnicowany i wymagający poprawy dostęp do sieci internetowej o przepustowości przekraczającej 30Mb/s, w przyszłości zaś dostęp do internetu 5G. W szczególności problemem jest tzw. „ostatnia mila”, czyli odcinek sieci dostępowej doprowadzony do użytkownika końcowego. Wysoka przepustowość oraz niezawodność przesyłu informacji będzie warunkiem kluczowym dla rozwoju internetu rzeczy, czy np. inteligentnego transportu.

3. Drugą grupą ograniczeń wymagających interwencji jest Obszar kompetencji cyfrowych. Już teraz możliwe jest przeniesienie do świata wirtualnego zdecydowanie szerszego zakresu usług publicznych. W szczególności, dotyczy to sfery e- administracji, w tym Obszaru spraw obywatelskich, działalności gospodarczej czy też dostępu do informacji przestrzennej. [...]

4. Realizowane w ramach celu operacyjnego upowszechnienie technologii cyfrowych wpisuje się w wyzwanie budowy społeczeństwa informacyjnego i poprzez niwelowanie barier rozwojowych sprzyja spójności społecznej.” Kierunek działania: „rozbudowa szerokopasmowej infrastruktury dostępowej – Obszary o niskim dostępie do sieci szerokopasmowej.”

W realizację celu zaangażowane będą wszystkie jst a jego oddziaływanie obejmie całość Obszaru co wynika wprost z treści jego operacjonalizacji.

Cel dla prawidłowej realizacji wymaga rozwiniętych mechanizmów współpracy i wykorzystania dobrze funkcjonującego potencjału relacyjnego Partnerów.

Rozszerzenie opisu celu zamieszczone zostało przy celach operacyjnych.

TABELA CELÓW OPERACYJNYCH

A	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz o efektywność energetyczną ograniczającą negatywne skutki środowiskowe.
A1	Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.
A2	Zwiększenia wykorzystania OZE, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii.
A3	Rozwój systemu wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz systemów ochrony wód powierzchniowych i systemów zagospodarowania odpadów.

B	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.
B1	Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
B2	Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa oraz wysokiej jakości infrastruktura kultury.
B3	Ograniczenie wykluczenia cyfrowego i komunikacyjnego.
B4	Podniesienie jakości usług społecznych.

CELE OPERACYJNE (OBSZAR ŚRODOWISKOWY) – PRZESŁANKI REALIZACJI, UWARUNKOWANIA

A. 1. Cel operacyjny: Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Przeprowadzona diagnoza Obszaru funkcjonalnego Wschodnie Powiśle jako jedno z kluczowych wyzwań i kierunków strategicznej interwencji wskazała konieczne:

- *zwiększenie poziomu ochrony środowiska wraz z zagadnieniami (...), ograniczania niskiej emisji, w tym zagadnienie termomodernizacji, transportu ekologicznego, (...).*

Jednocześnie diagnoza wskazuje jako determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa:

- *“- atrakcyjnością wynikającą z warunków przyrodniczych, (...) występowaniem obiektów stanowiących potencjalne atrakcje, np. formy ochrony przyrody, elementy uzdrowiskowe oraz ukształtowanie powierzchni”, a co za tym idzie konieczność ograniczania wpływu działalności człowieka na środowisko.*

Raport wskazuje też na następującą barierę rozwojową Partnerstwa:

- *“-w okresie zimowym (grzewczym) relatywnie złą jakość powietrza.”*

Polityka energetyczna Polski do 2030 r. wskazuje jako jeden z istotnych celów wzrost efektywności końcowego wykorzystania energii. Efektywność energetyczna stała się jednym z kluczowych wyzwań Europy. Z racji na sytuację, która pojawiła się na rynku paliw i energii w ostatnich latach działania w tym obszarze nabierają szczególnego znaczenia. Zaoszczędzona energia nie tylko będzie skutkować oszczędnościami w budżetach samorządów, ale będzie także stanowiła wypełnienie braków na rynku energii. Działania mające na celu energooszczędność, takie jak ocieplanie budynków, modernizacje sieci ciepłych służą w oczywisty sposób ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń, co w efekcie przynosi także korzyści dla środowiska a także w zakresie zdrowia publicznego.

Podejmując się realizacji Celu Obszar Funkcjonalny Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- a) Zwiększyć efektywność energetyczną większości publicznych obiektów zlokalizowanych na obszarze Związku Międzygminnego Wschodnie Powiśle.
- b) Dokładnie oszacować liczbę gospodarstw wymagających interwencji w zakresie termomodernizacji w celu skutecznego wsparcia osób fizycznych.
- c) Prowadząc programy na rzecz efektywności energetycznej wymienić 6-7 % pieców lub kotłów na bardziej ekologiczne.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający na opracowaniu inwentaryzacji, audytów energetycznych opartego o analizy kompleksowe i programy (m.in. programy wsparcia gosp. domowych) w tym zakresie do 2025.
- b) Etap II polegający na modernizacji budynków i realizacji programów wsparcia do 2030.

A. 2. Cel operacyjny: Zwiększenia wykorzystania OZE i innowacji w sektorze energii, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Przeprowadzona diagnoza Obszaru funkcjonalnego Wschodnie Powiśle jako jedno z kluczowych wyzwań i kierunków strategicznej interwencji wskazała konieczność adaptacji *“do zmian klimatu i zwiększenia wykorzystania OZE (w tym agrowoltaiki) w zdywersyfikowanych formach, wzmocnienie roli partnerstwa jako ważnego ośrodka przemysłowego OZE”*.

Jednocześnie diagnoza wskazuje jako determinanty rozwoju obszaru partnerstwa: *“dominantę powierzchni rolniczej w ogólnej powierzchni gminy, I dobre warunki*

do zakładania przedsięwzięć OZE (farmy wiatrowe i fotowoltaiczne) – swoistą specjalizacją obszaru partnerstwa w tym zakresie.”

Raport wskazuje także na następujące bariery rozwojowe Partnerstwa: *“-potrzebę intensywniejszego wykorzystanie OZE i podniesienie świadomości mieszkańców obszaru w tym zakresie, przełamanie, niechęci przyłączania się mieszkańców do sieci grzewczej (w miejscach gdzie istnieje).”*

Polska realizuje wyznaczony przez Komisję Europejską cel dotyczący odnawialnych źródeł energii. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego wskazuje, że region ten ma „dobre warunki dla rozwoju odnawialnych źródeł energii” (Cel. op. 1.2 przesłanki realizacji pkt. 2). Takie podejście jest zbieżne z oceną przez Partnerstwo zasobów oraz interesów Wschodniego Powiśla. Dlatego jako niezwykle istotny cel Partnerzy wskazują eliminację czynników niekorzystnie oddziałujących na jakość powietrza poprzez zwiększanie produkcji energii z czystych i odnawialnych źródeł.

Podejmując się realizacji Celu Partnerstwo Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- a) Zmniejszyć zużycie energii elektrycznej pochodzącej z innych niż odnawialne i czyste źródła w obiektach należących do gmin wchodzących w skład Partnerstwa o 30% poprzez zastąpienie jej energią z czystych i odnawialnych źródeł (w stosunku do poziomu z roku 2021). Partnerstwo dysponuje istotnym dobrze zaznaczonym potencjałem relacyjnym, który znacząco wpłynie na zrealizowanie ww. celu.
- b) Zmniejszyć zużycie energii elektrycznej pochodzącej z innych niż odnawialne i czyste źródła w obiektach prywatnych o 20% poprzez zastąpienie jej energią z czystych i odnawialnych źródeł (w stosunku do poziomu z roku 2021).

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający opracowaniu inwentaryzacji i programów (m.in. programy wsparcia gosp. domowych) w tym zakresie do 2025.
- b) Etap II polegający na budowie instalacji i realizacji programów wsparcia do 2030.

A. 3. Cel operacyjny: Rozwój systemu wodociągu, systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz systemów ochrony wód powierzchniowych, systemów zagospodarowania odpadów.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Przeprowadzona diagnoza Obszaru funkcjonalnego Wschodnie Powiśle jako jedno z kluczowych wyzwań i kierunków strategicznej interwencji wskazała konieczność: zwiększenia *“poziomu ochrony środowiska wraz z zagadnieniami rozwoju sieci*

wodociągowej i kanalizacyjnej, (...), ograniczenia wpływu intensywnego rolnictwa na środowisko”.

Jednocześnie diagnoza wskazuje jako determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa: *“atrakcyjność wynikającą z warunków przyrodniczych, [istnienie atrakcyjnych] zbiorników wodnych.”*

Raport wskazuje także na następujące bariery rozwojowe Partnerstwa: *“zbyt małe pokrycie gmin w wodociągi i kanalizacje sanitarną (uwarunkowane rozproszoną zabudową wiejską), (...) zbyt małą świadomość wśród społeczności dot. retencji wody i możliwości jej gromadzenia.”*, *“problemy z dzikimi wysypiskami na terenie gmin partnerstwa, wciąż nieefektywną segregację odpadów i niebilansujące się koszty gospodarki odpadami”*, i w innym miejscu: *“ze względu na znaczący wpływ ścieków i odpadów na zanieczyszczenie wód oraz niski potencjał samooczyszczający charakterystyczny dla wód stojących regulacja gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami jest bardzo ważnym zadaniem na rzecz ochrony zasobów wodnych”*.

Celem skonkretyzowanym z innymi kierunkami środowiskowymi jest zapobieganie przedostawaniu się do środowiska zanieczyszczeń pochodzących z działalności rolniczej i gospodarczej a także z zaspokajania potrzeb bytowych mieszkańców do poziomów zgodnych z kierunkami UE. Cel zakłada zwiększenie poziomu ścieków odbieranych poprzez sieci kanalizacyjne i oczyszczanych w komunalnych lub przydomowych oczyszczalniach oraz zapewnienie możliwie najwyższej efektywności procesów związanych z gospodarką ściekową oraz gospodarkę odpadami stałymi. Istotą celu jest stworzenie potencjału posiadającego zdolność do: transportu, przetwarzania i unieszkodliwiania ścieków i odpadów stałych generowanych na Obszarze Partnerstwa.

Podejmując się realizacji Celu Partnerstwo Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- a) Modernizacja rozwiązań polegających na wykorzystywaniu zbiorników bezodpływowych obejmująca 5% tego typu rozwiązań rocznie. • Poprawienie efektywności w zakresie odpadów stałych - zostaną poddane segregacji do poziomu 25% w zakresie odpadów zmieszanych.
- b) Likwidacja (ograniczenie) zagrożeń zanieczyszczeniami wód powierzchniowych.
- c) Całkowitą likwidacją odpadów (materiałów) niebezpiecznych a w szczególności zawierających azbest zastosowany w gospodarstwach domowych.
- d) Zwiększenie zakresu obejmowania kanalizacją sanitarną (oczyszczalniami przydomowymi) i deszczową struktury zurbanizowanej obszaru Partnerstwa.
- e) Zagospodarowaniu 100% odpadów całego Partnerstwa pochodzących z oczyszczalni ścieków.
- d) Zwiększenie liczby ludności obszaru przyłączonej do ulepszonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę (SUW) o 5%

Cele powyższe zakładają konieczność realizacji szeregu zadań zarówno studialnych jak i organizacyjno-administracyjnych aż po inwestycyjne. Dlatego jego realizacja przewidziana jest do 2030 roku. Jednakże tempo realizacji zależy w głównej mierze od możliwości skorzystania z instrumentów wsparcia finansowego, których brak lub niewystarczający poziom stanowi dla Obszaru w obrębie tego celu kluczową barierę.

Osiągnięcie celu podniesie jakość życia mieszkańców pozytywnie oddziałując na komfort życia i ich zdrowie. Pozwoli także na zachowanie potencjału środowiska naturalnego a w konsekwencji umożliwi jego wykorzystanie dla przeciwdziałania procesom depopulacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej i rozwój rynku pracy. Dodatkowo sprawnie zrealizowany cel powinien pozytywnie wpłynąć na obniżenie kosztów jednostkowych świadczenia usług publicznych, których niedostatek i jakość świadczenia jest jedną z barier i potrzeb rozwojowych Wschodniego Powiśla.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający opracowaniu inwentaryzacji i programów (m.in. programy wsparcia gosp. domowych) w tym zakresie do 2025.
- b) Etap II polegający na budowie instalacji i realizacji programów wsparcia do 2030.

CELE OPERACYJNE (OBSZAR SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) – PRZESŁANKI REALIZACJI, UWARUNKOWANIA

Cele operacyjne – przesłanki realizacji, uwarunkowania, wskaźniki

B. 1. Cel operacyjny: Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Przeprowadzona diagnoza Obszaru funkcjonalnego Wschodnie Powiśle jako jedno z kluczowych wyzwań i kierunków strategicznej interwencji wskazała: „*wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym, z szczególnym uwzględnieniem inkubacji, form przedsiębiorczości okołorolniczej i turystycznej, stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej*”.

Przedmiotowy cel dla Wschodniego Powiśla ma szczególnie istotne znaczenie. Jego osiągnięcie powinno być fundamentem do rozwiązania bodajże najistotniejszych problemów Obszaru, które zidentyfikowano na etapie diagnozy tj.:

- wysokiego poziomu ubóstwa wśród mieszkańców,
- wykluczenia społecznego terenów po-PGRowskich,
- wysokiej stopy bezrobocia,
- ucieczki młodych do dużych miast,
- wysokiego odsetka mieszkańców korzystających z pomocy społecznej.

Niewątpliwymi potencjałami posiadanymi przez Partnerstwo, które posłużą do osiągnięcia celu będą funkcjonujące już na Obszarze Partnerstwa podmioty otoczenia biznesu posiadające możliwości rozwojowe oraz bardzo dobrze funkcjonujący potencjał relacyjny.

Zrealizowanie celu pozwoli na wykorzystanie wspomnianego w strategii regionalnej potencjału, jakim jest posiadanie stosunkowo mało zanieczyszczonego środowiska naturalnego.

Ponadto Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 wskazuje, że „wieś cechuje znacznie niższa przedsiębiorczość niż miasto”. Z drugiej strony „atuty Obszarów wiejskich regionu stanowią dobrą podstawę do rozwoju rynku żywności o tradycyjnym charakterze. Prawie 200 produktów znajdujących się na Liście produktów tradycyjnych stawia pomorskie w czołówce regionów w kraju.” Obszar Partnerstwa nie jest liderem w skali regionu w tym zakresie dlatego jako istotny cel Partnerzy wskazują rozwój i tworzenie produktu regionalnego oraz powstawanie podmiotów rolnictwa ekologicznego. Dążenie do poszerzenia zakresu rolnictwa ekologicznego to także zagadnienie komplementarne z celami środowiskowymi – bo związane jest z ograniczaniem przedostawania się zanieczyszczeń biogenych (azotu i fosforu) do wód powierzchniowych.

Podejmując się realizacji Celu Partnerstwo Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- Osiągnięcie stanu wzrostu polegającego na ciągłym powstawaniu w okresie objętym strategią nowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w liczbie 100 podmiotów/rok oraz zapewnienie 20 % podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą na terenie gmin wchodzących w skład Obszaru Wschodnie Powiśle oczekiwanego wsparcia w prowadzonej przez te podmioty działalności gospodarczej.
- Zwiększenie liczby gospodarstw ekologicznych o 10 %.
- Zwiększenie liczby produktów regionalnych o 10 %.
- Osiągnięcie wzrostu kompetencji dzieci i młodzieży w obszarze obejmującym m.in.: kształcenie postaw przedsiębiorczych w tym szczególnie e-biznesu, przedsiębiorczości ekologicznej, doradztwa zawodowego oraz innych kompetencji kluczowych.

- e) Zwiększenie przychodów finansowych z podmiotów produkcji rolnej z terenu Partnerstwa o około 2 %;

i pośrednio także:

- f) Zwiększenie efektywności podmiotów gospodarczych z terenu Obszaru.
- g) Zwiększenie ilości i jakości miejsc pracy.
- h) Przeciwdziałanie procesom depopulacji.
- i) Zwiększenie potencjału inwestycyjnego Obszaru.
- j) Powstanie nowych ofert inwestycyjnych.
- k) Wzrost poziomu zamożności mieszkańców.
- l) Wzrost potencjału inwestycyjnego Wschodniego Powiśla.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający opracowaniu programów (m.in. programy wsparcia rolnictwa ekologicznego) w tym zakresie do 2025.
- b) Etap II polegający na budowie realizacji programów do 2030.

B. 2. Cel operacyjny: Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa oraz wysokiej jakości infrastruktura kultury.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Słabą stroną Obszaru Partnerstwa determinującą istnienie ważnych barier rozwojowych jest brak zintegrowanego produktu turystycznego oraz zdecydowanie zbyt mały zasób infrastruktury rekreacyjno-turystycznej. Bariera ta utrudnia bardzo mocno wykorzystanie potencjału płynącego z posiadania atrakcyjnych zasobów środowiskowych oraz unikatowych obiektów dziedzictwa kulturowego. Przełamanie tej bariery umożliwiłoby wykorzystanie ww. potencjałów co znacząco przyczyni się do zrealizowania kluczowych kierunków interwencji.

Wykonana diagnoza Wschodniego Powiśla wykazała, iż Obszar ten posiada trwały potencjał dla rozwoju turystyki i rekreacji. Posiadane zasoby naturalne w postaci czystego powietrza, rzek, jezior, lasów oraz interesującego dziedzictwa kulturowego niczym nie ustępują zasobom obszarów, które w znaczącym stopniu oparły swój rozwój na branży turystycznej i odniosły dzięki temu sukces. W obliczu obecnego stanu zmarginalizowania Obszaru podejmowanie działań prowadzących do rozwoju turystyki a co za tym idzie powstawania nowych i trwałych miejsc pracy zbudowanych na endogennym potencjale wydaje się z jednej strony kierunkiem naturalnym i mogącym czerpać ze sprawdzonych wzorców, z drugiej strony skutecznym w walce ze skutkami obecnej marginalizacji.

Istotą celu jest uzbrojenie Obszaru funkcjonalnego Wschodnie Powiśle w elementy infrastruktury, turystycznej, rekreacyjnej, sportowej, niezbędnej do podniesienia

jakości życia mieszkańców oraz do stworzenia unikatowej oferty skierowanej do turystów, wykorzystującej maksymalnie potencjał Obszaru a w szczególności zasoby środowiskowe i kulturalno-historyczne.

Realizacja celu będzie wymagała podjęcia działań w zakresie niwelowania deficytów, m.in. działań inwestycyjnych obejmujących wykonanie lub modernizację infrastruktury ogólnodostępnej takiej jak: szlaki turystyczne, drogi rowerowe, plaże ogólnodostępne, miejsca odpoczynku i rekreacji inne niż plaże, centra sportów wodnych. Istotne będą także podjęcie działań wspierających powstanie infrastruktury komercyjnej a w szczególności bazy noclegowej, bazy gastronomicznej, sieci kejsów żeglarskich, wypożyczalni sprzętu (w tym rowerów, bazy agroturystycznej, pól namiotowych, campingów i domków letniskowych. W zakres przedmiotowych działań powinny wejść w szczególności: wspólne i skoordynowane działania planistyczno-administracyjne, uzbrojenie terenów inwestycyjnych, opracowanie wspólnej oferty inwestycyjnej, skoordynowanie działań promocyjnych i informacyjnych, budowę marki.

Zadaniem będzie przekształcenie obiektów tworzących zasób rzeczy materialnych i niematerialnych oraz środowiska przyrodniczo-krajobrazowego składających się na całokształt dziedzictwa kulturowego Wschodniego Powiśla w holistyczny zasób dziedzictwa kulturowego i uzyskanie przez to wartości dodanej w stosunku do wartości pojedynczych obiektów zasobu.

Partnerstwo posiada wystarczający do realizacji celu potencjał kulturowy/historyczny oparty o zespoły zabytków sakralnych i świeckich, zabytkową infrastrukturę hydrologiczną, swoiste tradycje, atrakcyjne zasoby archeologiczne a także tradycje kulinarne i postacie historyczne związane z Obszarem.

Dla zrealizowania celu wykorzystane zostaną potencjały Obszaru takie jak:

- posiadane zasoby naturalne: krajobrazowe, czyste środowisko,
- historia terenów w tym zamieszkujących je postaci historycznych,
- otwarta na turystów i przyjazna społeczność,
- unikatowe imprezy, obiekty i atrakcje turystyczne.
- dobrze rozwinięty i istotny w tego typu działaniach potencjał relacyjny.

Podejmując się realizacji Celu Obszar Funkcjonalny Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- a) pozyskanie 100 tysięcy turystów odwiedzających Obszar Partnerstwa Wschodnie Powiśle rocznie. Jednocześnie cel zakłada, iż każdy z turystów pozostanie średnio na terenie gmin tworzących Partnerstwo przez 2 dni, a średnie wydatki każdego z turystów wynoszą 200,00 zł/dziennie na osobę,
- b) poprawę konkurencyjności Obszaru dzięki włączeniu go w system gospodarczy w tym w szczególności w branżach turystycznej i czasu wolnego,

- c) wzmacniania spójności Obszaru poprzez zachowania tożsamości lokalnej oraz poprawę jakości infrastruktury kultury.

Aby zrealizować cel należy także podjąć i wykonać niezbędne działania:

- Budowa oferty turystycznej.
- Przeprowadzenie promocji Obszaru Partnerstwa Wschodnie Powiśle, w tym zbudowanie własnej, unikatowej marki.
- Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
- Działania aktywizujące i podnoszące wiedzę o obszarze.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający na zbudowaniu oferty turystycznej zostanie zrealizowany do 2024 roku
- b) Etap II polegający na zbudowaniu marki oraz modernizacji i budowy infrastruktury zostanie zrealizowany do 2030 roku.
- c) Etap III polegający na promocji będzie realizowany w sposób ciągły w całym okresie - z uwagi na konieczność zachowania ciągłości działań promocyjnych.

B. 3. Cel operacyjny: Ograniczenie wykluczenia cyfrowego i komunikacyjnego.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Jako jedno z najistotniejszych zidentyfikowanych problemów w Obszarze Partnerstwa uznano:

- „- niską dostępność komunikacyjną w tym w Obszarze komunikacji cyfrowej, [...]*
- niski poziom bezpieczeństwa pieszych i kierowców (brak chodników i oświetlonych dróg), [...]*
 - bardzo słabą jakość dróg lokalnych, słabą dostępność do infrastruktury rowerowej”.*

Dodatkowo zdiagnozowano niską dostępność do wielu usług, z których część ma potencjał do tego, aby ich świadczenie realizować w formie zdalnej e-usługi.

Z tego też powodu jako jedno z kluczowych wyzwań i kierunków interwencji strategicznej zidentyfikowane zostały:

- „rozwój i modernizacja infrastruktury poszerzającej możliwości komunikacyjne Partnerstwa, poprawa dostępności komunikacyjnej Obszaru Partnerstwa, [...]*
- doprowadzenie do powszechności dostępu do Internetu szerokopasmowego, [...]*

- poniesienie dostępności komunikacyjnej szczególnie w miejscowościach defaworyzowanych na terenie Partnerstwa, zapewnienie dobrej jakości usług transportowych...”.

Źle oceniany stan i dostępność dróg, niezawalający stan usług transportowych oraz niewystarczająca dostępność Internetu szerokopasmowego postrzegane są jako czynniki negatywnie determinujące warunki życia i podejmowania aktywności gospodarczej co przekłada się bezpośrednio na poziom zamożności mieszkańców oraz niskie przychody finansowe JST wchodzących w skład Partnerstwa a w konsekwencji proces depopulacji. Jest to istotna bariera dla wykorzystania potencjałów Partnerstwa związanych z zasobami środowiska naturalnego i posiadaniem unikatowych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zintegrowany charakter celu obejmującego obszary: środowiskowy, gospodarczy i społeczny podkreśla jego wymiar terytorialny. W realizację celu zaangażowane będą wszystkie JST a jego oddziaływanie obejmie całość Obszaru co wynika wprost z treści jego operacjonalizacji.

Cel dla prawidłowej realizacji wymaga rozwiniętych mechanizmów współpracy i wykorzystania dobrze funkcjonującego potencjału relacyjnego Partnerów.

Partnerzy tworzący Obszar Funkcjonalny Wschodnie Powiśle jako istotny cel wskazują na doprowadzenie do zadowalającego stanu nawierzchni głównych ciągów drogowych Partnerstwa. W zakresie realizacji tego celu Partnerstwo wskazuje przebudowę, budowę lub remonty kluczowych odcinków dróg gminnych i powiatowych prowadzące do zwiększenia płynności ruchu i poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego. Za ważny aspekt uznane zostało wsparcie tworzenia powiązań sieci dróg powiatowych i gminnych z siecią dróg wojewódzkich i krajowych, prowadzące do zwiększenia dostępności lokalnych ośrodków gospodarczych oraz wzmocnienie transportu publicznego.

Jest to cel komplementarny z wieloma celami innych Obszarów strategicznych Wschodniego Powiśla ponieważ stanowi podstawę zarówno do rozwoju przedsiębiorczości jak i wyrównywania poziomu jakości życia mieszkańców w skali regionu. Kwestia ta jest tożsama z „trwałym bezpieczeństwem cyfrowym” kierunkiem zawartym w Strategii Województwa Pomorskiego, gdyż prowadzi do eliminacji infrastrukturalnych i kompetencyjnych barier, które w kontekście Wschodniego Powiśla jako Obszaru zmarginalizowanego w sposób szczególny powinny przyczynić się do wyeliminowania wykluczenia cyfrowego. Osiągnięcie celu niewątpliwie przyczyni się do ograniczenia barier rozwojowych Obszaru takich jak możliwość nabywania kompetencji poza systemem oświaty (ale również w dobie pandemii zapewni należyty dostęp do szkolnictwa podstawowego), wygodny dostęp do usług prawnych (których brak na etapie diagnozy wskazano jako jedną z barier rozwojowych) a także stanowi dość oczywisty warunek budowy marki Partnerstwa jako przestrzeni „Slow Life”.

Efektem realizacji celu będzie:

- a) Skrócenie czasu podróży pomiędzy miejscowościami Partnerstwa.
- b) Skrócenie czasu podróży do miast regionalnych/powiatowych, a tym samym zmniejszenie współczynnika peryferyjności o 10 %.
- c) Zmniejszenie liczby wypadków i kolizji drogowych o 20 %.
- d) Zwiększenie możliwości kursowania komunikacji publicznej o 5%.
- e) W zakresie komunikacji cyfrowej - likwidację „białych plam” szerokopasmowych.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

- a) Etap I polegający opracowaniu opartego o analizy komunikacyjne, kompleksowego programu budowy i modernizacji ciągów komunikacyjnych strategicznych dla Partnerstwa do 2023.
- b) Etap II polegający na budowie i modernizacji dróg oraz na budowie linii szerokopasmowego internetu do 2030

B. 4. Cel operacyjny: Podniesienie jakości usług społecznych.

Odniesienie do ustaleń diagnostycznych

Na Obszarze Partnerstwa podobnie jak w całym kraju obserwowany jest proces demograficznego starzenia się ludności. Przejawia się on wzrostem udziału osób starszych wśród ogółu populacji. Proces ten jest spowodowany m.in. niską liczbą urodzeń, wydłużaniem się przeciętnej długości trwania życia oraz ujemnym saldem migracji. W latach 2009-2019 liczba osób należących do kategorii wiekowej 60+/65+ wzrosła o 33,2%, a udział zwiększył się o 5,4 punktu proc. (z 16,5% do 21,9%). Prognoza ludności do 2050 roku zakłada wzrost o kolejne 7,4 punktu proc. w odniesieniu do roku 2019. Istotnym problemem jest proces tzw. podwójnego demograficznego starzenia się, polegający na wzroście wśród osób starszych udziału osób sędziwych (80 lat i więcej lub 85 lat i więcej) .

Diagnoza OP potwierdza wymienione problemy wskazując m. in. na: szybki wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (39% w ciągu 9 lat) oraz gwałtownie rosnący udział subpopulacji osób starszych tzw. starszych-starszych (80 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności OP. Podkreślić należy silny związek pomiędzy osiągnięciem zaawansowanego wieku a prawdopodobieństwem wystąpienia niepełnosprawności, długotrwałej, często obłożnej choroby. Tak więc rosnąca liczba seniorów przekłada się na wzrost zapotrzebowania na wsparcie. Jako wymagające w zdecydowanej większości przypadków stałego wsparcia traktowane są osoby mające 80 i więcej lat.

Skala i waga zjawiska starzenia społeczeństwa wymaga podejścia systemowego, które w wielu elementach przekracza możliwości (finansowe, kadrowe) pojedynczej, niedużej gminy. Proces starzenia się ludności skutkuje wzrostem wartości

współczynnika obciążenia demograficznego. W latach 2009-2019 współczynnik ten wzrósł z 55,0 do 66,7. Wyżej wymienione negatywne trendy będą się pogłębiać, a co za tym idzie potencjał opiekuńczy rodzin w Polsce będzie systematycznie maleć. Prognoza opracowana do roku 2050 wskazuje, że współczynnik obciążenia demograficznego wyniesie w Polsce 78,2. Zmiany te powodują osłabienie funkcji rodziny i ograniczenie jej roli w zapewnieniu opieki osobom niesamodzielnym. Do tej kategorii zaliczyć można nie tylko osoby starsze, ale także osoby z niepełnosprawnościami i osoby z zaburzeniami psychicznymi. Skutkiem tego procesu jest zwiększenie popytu na opiekę świadczoną poza rodziną przez powołane do tego celu instytucje oraz w ramach systemu usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania – w społeczności lokalnej. Na szczególną uwagę w ramach systemu usług społecznych zasługują też potrzeby dzieci pozostających w pieczy zastępczej oraz dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych.

Na sytuację osób niesamodzielnym wpływ mają nie tylko zmiany struktury wiekowej, ale także obserwowane procesy społeczne prowadzące do zmiany modelu gospodarstw domowych. Od wielu już lat trwa tendencja do zmniejszania się wielkości gospodarstw domowych. Rekomendacje specjalistów z zakresu usług społecznych wskazują na kilka niezbędnych elementów takiego systemu na poziomie lokalnym:

- (1) Jak najdłuższe podtrzymywanie autonomii i zapewnienie wysokiej jakości życia osób o ograniczonej samodzielności poprzez umożliwienie funkcjonowania w środowisku, w którym przeżyli wcześniejsze etapy życia i do którego przywykli. W tym przypadku szczególnego znaczenia nabierają: teleopieka, usługi sąsiedzkie, usługi opiekuńcze oraz infrastruktura środowiskowa, np. w postaci dziennych domów pomocy, klubów seniora, specjalistycznych usług opiekuńczych, mieszkań chronionych i wspomaganych.
- (2) Zapewnienie całodobowej opieki osobom niesamodzielnym, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności nie można zabezpieczyć potrzeb w środowisku zamieszkania.
- (3) Wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo w sprawowaniu opieki nad dziećmi i młodzieżą.
- (4) Wsparcie młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą.
- (5) Wsparcie dla opiekunów osób zależnych m. in. w postaci usług wytchnieniowych

Podejmując się realizacji Celu Obszar Funkcjonalny Wschodnie Powiśle zamierza osiągnąć następujące **efekty**:

- a) wzrost podaży usług społecznych szacunkowo o 30%;

- b) objęcie ofertą usług ponad 25 rodzajów usług z 8 Obszarów tematycznych (np. opiekuńcze, edukacyjne, kulturalne, czasu wolnego, wspierające rodzinę, dla seniorów, aktywizacji zawodowej, dla młodzieży itp.)
- c) równomiernej dostępność usług na terenie wszystkich całego Partnerstwa;
- d) zapewnieniu kadry posiadającej profesjonalne przygotowanie do świadczenia usług.

Dzięki temu porozumieniu o świadczeniu usług społecznych w obrębie Partnerstwa:

- zostanie podniesiona jakość życia mieszkańców terenu Partnerstwa co będzie przeciwdziałać emigracji z terenu Partnerstwa,
- zwiększy się atrakcyjność osiedleńcza terenu Partnerstwa umożliwiającą przyciągnięcie nowych mieszkańców
- powstaną nowe miejsca pracy w sektorze usług społecznych.

Realizacja celu została rozpisana na **etapy**:

a) Etap I – etap analityczny do 2024 roku

- Przeprowadzona diagnoza potrzeb i potencjałów w zakresie usług społecznych na terenie Partnerstwa, w tym:
- Opracowana zintegrowana międzygminna oferta usług społecznych świadczonych mieszkańcom w ramach porozumienia (wybrane usługi).
- Przeprowadzona analiza finansowa i skonstruowany biznes plan rozwoju usług społecznych (zidentyfikowane źródła ich finansowania, sposób kalkulacji odpłatności) umożliwiającą optymalizację kosztową.
- Opracowane lub ujednolicone standardy świadczenia usług.

b) Etap II – etap organizacyjny do 2026 roku:

- Powołana sieć współpracy usługodawców umożliwiającą podnoszenie kompetencji kadry realizatorów usług.
- Ukształtowane warunki do powstawania podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowanych na świadczenie usług społecznych.

c) Etap III – etap podsumowujący do 2030 roku:

- Stworzona internetowa platforma do informowania i zarządzania usługami społecznymi realizowanymi w ramach międzygminnego porozumienia.
- Realizowane będą usługi społeczne wykraczające poza ofertę świadczoną przez Ośrodki Pomocy Społecznej.

3 Projekty

3.1 Wprowadzenie

Proces generowania projektów strategicznych prowadzony był według założeń maksymalnej efektywności i uzgodnienia pomiędzy uczestnikami procesu. Proces ten składał się z kilku następujących po sobie etapów:

I. Wyłaniania

Przeprowadzonego w formie **naboru propozycji projektowych (pomysłów)** w ramach warsztatów prowadzonych w formie online i bezpośrednich spotkań w gminach Partnerstwa oraz opinii interesariuszy Partnerstwa. W ramach tego etapu zgłoszono kilkadziesiąt indywidualnych propozycji.

II. Preselekcji

Polegającego na wstępnej analizie i ocenie zgłoszonych pomysłów projektowych pod kątem prawidłowości (kompletności) zgłoszenia, merytorycznej treści oraz **zgodności z kryteriami oceny** projektów strategicznych, zakończonej propozycją połączenia zgłoszonych propozycji w zintegrowane wiązki działań do dalszego opracowania.

Kryteria oceny projektu strategicznego:

➤ KRYTERIA OBLIGATORYJNE:

- a) **Zgodność z diagnozą** - Projekt wynikający i dotyczący określonych w diagnozie **wniosek i kierunków interwencji i współpracy**.
- b) **Zgodność z celami strategicznymi** - projekt dotyczący przynajmniej jednego lub kilku **celów strategicznych**.
- c) **Projekt Partnerski** - realizowany **wspólnie** przez uczestników Partnerstwa lub wytwarzający wspólny rezultat dla całego Partnerstwa.
- d) **Projekt Zintegrowany** - rozwiązujący **szerszy zakres** problemów, wykorzystujący szerszy zakres potencjałów, odpowiadający na potrzeby różnych grup osób.
- e) **Projekt komplementarny** - Projekt wykazuje **powiązanie** z innymi projektami w ramach tworzonej strategii (spójność) lub innymi projektami Partnerstwa, których realizacja jest przesądzona w sposób wiarygodny.

➤ KRYTERIA DODATKOWE:

- a) **Wpływ na jakość usług**- Projekt powinien poprawiać **jakość świadczonych usług** na Obszarze większym niż jednej gminy.
- b) **Wpływ finansowy**- Projekt powinien przyczyniać się do **obniżenia kosztów** świadczenia usług publicznych lub **zwiększać dochody** gmin Partnerstwa.

- c) **Mieszany charakter**- Projekt powinien łączyć w sobie działania inwestycyjne i nieinwestycyjne (tzw. **twarde i miękkie**).

III. Integracji

W wyniku tego procesu, działając w oparciu o zasady koncentracji, kumulacji i integracji, **przygotowano 4 propozycje** projektów strategicznych – kluczowych, odpowiadających celom operacyjnym.

A	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko.
A1	(CEL OPERACYJNY) Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.
	Poprawa efektywności energetycznej budynków JST.
A2	(CEL OPERACYJNY) Zwiększenia wykorzystania OZE, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii.
	Budowa kompleksów wykorzystujących odnawialne źródła energii.
A3	(CEL OPERACYJNY) Rozwój systemu wodociągów, systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz systemów ochrony wód powierzchniowych, systemów zagospodarowania odpadów.
	Budowa biokompostowni.
	Wspólna przetwórnia skratek pościekowych.
B	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.
B1	(CEL OPERACYJNY) Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie

	ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych u dzieci i młodzieży.
	Kreatywni i przedsiębiorczy – kształtowanie kompetencji przyszłości dzieci i młodzieży ze Wschodniego Powiśla.
B2	(CEL OPERACYJNY) Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa oraz wysokiej jakości infrastruktura kultury.
	Szlak dziedzictwa kulturowego Wschodniego Powiśla.
B3	(CEL OPERACYJNY) Ograniczenie wykluczenia cyfrowego i komunikacyjnego.
	Łączmy się ze światem - Internet.
B4	(CEL OPERACYJNY) Podniesienie jakości usług społecznych.
	Międzygminne Centrum Usług Środowiskowych.

Integracja projektów była niezbędna ze względu na wyniki preselekcji, w której otrzymano szereg projektów o podobnym charakterze jednakże realizujących cele w węższym zakresie terytorialnym lub funkcjonalnym a także projekty częściowo dublujące zadania.

Ww. projekty spełniają kryteria obligatoryjne, jednocześnie postrzegane są przez Partnerów jako te, które z jednej strony pozwolą na wypracowanie niezbędnych do zrealizowania całej strategii mechanizmów współpracy a z drugiej ich rezultaty pozwolą osiągnąć cele w najbardziej kompletnym wymiarze terytorialnym tzn. ich realizacja będzie wymagała zaangażowania i współdziałania wszystkich Partnerów i wytworzy efekty na całym lub prawie całym Obszarze Partnerstwa.

Pozostałe projekty zostały ujęte w liście projektów strategicznych uzupełniających.

IV. Wstępnego opracowania

Będącego iteracyjnym procesem **wstępnego rozwinięcia merytorycznego** propozycji projektowych w kontekście ich celowości, potrzeby realizacji i spodziewanych efektów. Wstępnie opracowane projekty zostały poddane pod dyskusję na forum Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej.

V. Rangowania - selekcji kierunkowej

Będącego kluczowym elementem decyzji strategicznej (kierunkowej), w ramach której Rada Partnerstwa – Zgromadzenie Związku zarekomendowało do dalszego opracowania **cztery kluczowe projekty strategiczne**. W Procedurze wyboru ww. projektów uwzględniono możliwie najpełniej istotne uwarunkowania realizacyjne oraz stopień osiągania celów:

- I. **Poprawa efektywności energetycznej budynków JST.**
- II. **Budowa kompleksów wykorzystujących odnawialne źródła energii.**
- III. **Szlak dziedzictwa kulturowego Wschodniego Powiśla.**
- IV. **Międzygminne Centrum Usług Środowiskowych.**

Ze względu na fakt, iż Partnerstwo wykazuje potrzebę scalenia, zbudowania trwałej i sprawnie funkcjonującej struktury zdolnej do współdziałania i realizacji wyznaczonych zadań strategicznych zwrócono uwagę na te projekty, które posiadają potencjał integrowania Partnerów na poziomie tożsamości lokalnej, angażowania ich w proces realizacji a także wytwarzania produktów na całym Obszarze Partnerstwa.

VI. Opracowania końcowego

Będącego iteracyjnym procesem, w ramach którego dokonano **konkretyzacji założeń merytorycznych**, uzgodnienia założeń projektu w oparciu o zidentyfikowane potrzeby oraz zatwierdzone cele strategiczne, określono założenia techniczne oraz sformułowano spodziewane efekty realizacji.

VII. Decyzji strategicznej

Będącego finalnym etapem procesu wyłaniania projektów strategicznych w formie opinii Rady Partnerstwa – Zgromadzenia Związku o **zatwierdzeniu projektów strategicznych**.

W efekcie podjętych decyzji, przygotowane zostały założenia dotyczące projektów strategicznych kluczowych i zestawienie projektów strategicznych uzupełniających.

Jednocześnie w ramach zarządzania strategią przyjęto zasadę otwartości na **aktualizację listy projektów strategicznych** (kluczowych lub uzupełniających) oraz weryfikację obecnych założeń wskazanych w Strategii.

VIII Uzgodnienia dot. Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego (ZPT)

Zintegrowane Porozumienie Terytorialne to specjalny instrument dedykowany wsparciu rozwoju konkretnych obszarów funkcjonalnych w województwie pomorskim. Instrument jest stosowany wobec projektów wynikających ze strategii terytorialnych opracowanych przez Partnerstwa jst, dzięki któremu mogą one liczyć

na preferencje w konkursach o dofinansowanie z Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza na lata 2021 – 2027.

Partnerstwo Związek Międzygminny Wschodnie Powiśle podpisało w tej sprawie porozumienie z Zarządem Woj. Pomorskiego 13 września 2023 r. Wynegocjowane projekty będą realizowane w 5 obszarach tematycznych zgodnych z FEP 2021-2027:

- Adaptacja do zmian klimatu
- Efektywność energetyczna
- Gospodarka obiegu zamkniętego
- Infrastruktura kultury
- Wspieranie dostępu do wody

Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego zapowiedział dalsze negocjacje z Partnerstwem projektów które otrzymają preferencje w konkursach o dofinansowanie z funduszy UE i które są zgodne ze Strategią w dwóch kolejnych obszarach:

- Edukacja przedszkolna
- Usługi społeczne

Lista projektów umieszczonych w Zintegrowanym Porozumieniu Terytorialnym znajduje się w załączniku nr 1 do Strategii. Zadania poszczególnych projektów zgłoszonych do Porozumienia ZIT pokrywają się z zakresem projektów strategicznych kluczowych i strategicznych uzupełniających.

3.2 Projekty strategiczne

Projekty strategiczne to **kompleksowe działania mające na celu realizację założonych celów strategicznych**, kluczowe z punktu widzenia całego Partnerstwa i dotyczące szerokiego Obszaru wyzwań. Kompletny zakres warunków (kryteriów) niezbędnych do spełnienia znajduje się we wprowadzeniu do niniejszego rozdziału.

Projekty takie **muszą być realizowane wspólnie przez członków Partnerstwa i wytwarzać wspólny rezultat, istotny dla całego Partnerstwa**. To projekty kompleksowo rozwiązujące szerszy zakres problemów i wyzwań wynikających z diagnoz, wykorzystujących szerszy zakres potencjałów i odpowiadający na szerszy zakres potrzeb różnych grup beneficjentów końcowych.

W efekcie projekty takie mają wpływ na rozwój więcej niż jednego Partnera, łączą różne wymiary (gospodarczy, społeczny, środowiskowo-przestrzenny), wykazując przy tym komplementarność z innymi projektami na Obszarze Partnerstwa, zrealizowanymi lub przesądzonymi do realizacji.

Preferowane jest, aby takie projekty łączyły zróżnicowane zakresy przedmiotowe, poprawiały jakość świadczonych usług na terenie Partnerstwa oraz przyczyniały się do obniżenia kosztów świadczenia usług publicznych lub podnosiły bazę podatkową Partnerów.

3.2.1 Projekty strategiczne kluczowe

W wyniku opisanego procesu wyboru strategicznego przygotowana została propozycja czterech **projektów strategicznych**, spełniających wymagane warunki projektu Partnerskiego, zintegrowanego i komplementarnego, będącego jednocześnie kompleksową odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy potrzeby i wyzwania i realizującego wypracowane cele strategiczne.

Projekt strategiczny kluczowy nr 1.

A	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz o efektywność energetyczną ograniczającą negatywne skutki środowiskowe.
A1	(CEL OPERACYJNY) Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.

Założenia projektu strategicznego kluczowego nr 1.

Tytuł projektu	Poprawa efektywności energetycznej budynków JST
Lider projektu	Miasto i Gmina Dzierzgoń
Partnerzy	1. Gminy wchodzące w skład Partnerstwa (Miasto i Gmina Prabuty, Gmina Dzierzgoń, Gmina Stary Targ, Gmina Stary Dzierzgoń, Gmina Ryjewo, Gmina Gardeja). 2. Szkoły, instytucje kultury, organizacje pozarządowe.

Potrzeba realizacji projektu	Ze względu na koszty energii oraz perspektywę wyczerpania się źródeł energii konwencjonalnej gminy wdrażają działania mające na celu oszczędności energetyczne. Gminy skupiają się na wzroście efektywności i zmniejszeniu energochłonności. Dodatkowo podejmowane są spójne z tym działania przyczyniające się do poprawy jakości środowiska. Krajowy Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej, nakłada na jednostki sektora publicznego obowiązek stosowania środków poprawy efektywności energetycznej. Wysokie zużycie energii na ogrzewanie wynika między innymi z: - złego zabezpieczenia przed utratą ciepła. - źle izolowanych przegród - niska sprawność instalacji grzewczych. Na terenie Partnerstwa są gminne budynki, które nie spełniają obecnych wymagań i powinny zostać poddane termomodernizacji.
Koncepcja projektu	Wykonanie modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Partnerstwa po uprzednim wykonaniu audytów energetycznych.

1. Lokalizacja obiektów:

1) Gmina Gardeja:

- Szkoła Podstawowa w Czarnem Dolnem, ul. Szkolna 7, Gardeja,
- Świetlica z remizą Ochotniczej Straży Pożarnej w Wandowie, Wandowo 7a, Gardeja,

2) Gmina Ryjewo:

- Centrum Aktywności Lokalnej w Benowie, Benowo 57, Ryjewo,
- Filia Gminnego Ośrodka Kultury w Trzcianie, Trzciano 28, Ryjewo.

3) Gmina Prabuty:

- Szkoła Podstawowa nr 2, ul. Obrońców Westerplatte 11, Prabuty,
- Miejska Hala Sportowa w Prabutach, ul. Obrońców Westerplatte 11c, Prabuty,
- Prabuckie Centrum Kultury i Sportu
- Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

4) Gmina Dzierzgoń:

- Szkoła Podstawowa im. Tysiąclecia Państwa Polskiego, ul. Krzywa 17, Dzierzgoń,
- Sala gimnastyczna i centrum sportowe przy Szkole Podstawowej, ul. Krzywa 17, Dzierzgoń,
- Budynek mieszkalny wielorodzinny komunalny w Nowinach

5) Gmina Stary Dzierzgoń:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Myślicach, Myślice 16, Stary Dzierzgoń,
- Szkoła Podstawowa w Starym Dzierzgoniu, Stary Dzierzgoń 4, Stary Dzierzgoń,

6) Gmina Stary Targ:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Bukowie, Bukowo 9, Stary Targ

Zgodność z celami	Projekt jest zgodny z celem strategicznym A (CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz operacyjnym A1 (CEL OPERACYJNY) Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.
Okres realizacji	Przewidywany okres realizacji projektu: 2023-2028.
Terytorialny zasięg projektu	Zasięg terytorialny projektu obejmuje nast. gminy wchodzące w skład Partnerstwa: 1. Prabuty 2. Dzierzgoń 3. Stary Dzierzgoń 4. Gardeja 5. Stary Targ 6. Ryjewo
Komplementarność z innymi projektami	Projekt jest komplementarny z ujętym w strategii projektem: Budowa kompleksów wykorzystujących odnawialne źródła energii.
Produkty projektu i ich wskaźniki	Liczba zmodernizowanych budynków.
Rezultaty bezpośrednie projektu i ich wskaźniki	1. Zmniejszenie niskiej emisji. 2. Obniżenie kosztów jst w zakresie energetyki gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Projekt strategiczny kluczowy nr 2.

B	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.
B2	(CEL OPERACYJNY) Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa oraz wysokiej jakości infrastruktura kultury.

Założenia projektu strategicznego kluczowego nr 2.

Tytuł projektu	SZLAK DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WSCHODNIEGO POWIŚLA
Lider projektu	Miasto i Gmina Dzierzgoń
Partnerzy	1. Gminy wchodzące w skład Partnerstwa (Miasto i Gmina Prabuty, Gmina Dzierzgoń, Gmina Stary Targ, Gmina Stary Dzierzgoń, Gmina Ryjewo, Gmina Gardeja). 2. Lokalne organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, koła gospodyń)

	wiejskich, LGD), grupy rekonstrukcyjne, bractwa rycerskie. 3. Szkoły, instytucje kultury, Wyższe Uczelnie, 4. Podmioty dysponujące obiektami dziedzictwa kulturowego.
--	--

Potrzeba realizacji projektu	Potrzeba realizacji projektu wynika ze zidentyfikowanych na etapie diagnozy problemów i barier rozwojowych. W ramach przeprowadzonej diagnozy Partnerstwa problemem jest niewykorzystanie potencjału kulturowego/historycznego i relacyjnego. Pociąga to za sobą szereg niekorzystnych zjawisk oddziałujących także na wszystkie sfery funkcjonowania terenu całego Partnerstwa. Ponadto zidentyfikowano następujące problemy szczegółowe dwóch podstawowych sferach: 1. Wymiar społeczny: - wysoki poziom ubóstwa wśród mieszkańców, - słaba integracja społeczna, - wysoka stopa bezrobocia i będącą tego następstwem ucieczka młodych do dużych miast. 2. Wymiar gospodarczy: - niska atrakcyjność inwestycyjna. - słaba baza noclegową. 3. Sfera instytucjonalna: - Niestabilność finansowa gmin. Realizacja projektu ma na celu zwiększenie poziomu integracji społecznej. Jest on nakierowany na bezpośrednią likwidację zdiagnozowanego problemu społecznego. Koncepcja projektu zakłada niwelację przyczyn wywołujących ten problem poprzez wykreowanie cennego instrumentu posiadającego zastosowanie w kształtowaniu poziomu tożsamości lokalnej, ale także w branży turystycznej, czasu wolnego i instytucjach kultury. Pozwala także na wykreowanie i promocję marki Wschodniego Powiśla jako miejsca klimatycznego posiadającego ciekawą i bogatą historię. W sposób atrakcyjny dopełnia to ofertę turystyczną Obszaru opartą na wysokiej jakości potencjale środowiskowym co podnosi jej konkurencyjność. Zwiększenie poziomu konkurencyjności oferty turystycznej nie pozostanie bez wpływu na podniesie atrakcyjności inwestycyjnej Obszaru a tym samym możliwość przełamania kluczowej w tym zakresie bariery, którą jest słaba baza noclegowa. Spełnienie przez projekt zakładanych efektów wpłynie pozytywnie na problem niewystarczająco rozwiniętego sektora gospodarczego na terenie Partnerstwa. Rozwój turystyki. będzie kołem napędowym do tworzenia mikroprzedsiębiorstw oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw związanych z branżą turystyczną (np. agroturystyka), gastronomiczną, instytucji kultury itp.
--	--

	Rozwój sektora gospodarczego bezpośrednio wpłynie na likwidację problemu społecznego zidentyfikowanego jako ucieczka młodych do dużych miast (depopulacja) poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach jak również w nowo powstających. Powyższy Projekt będzie miał wpływ na stan budżetów gmin Partnerstwa, poprzez zwiększone wpływy z podatku od przedsiębiorstw nowo powstałych (udział gmin w CIT), jak również z podatku PIT (udział gmin w PIT) od osób fizycznych, które zamieszkają na terenie Partnerstwa i podejmą pracę.
--	---

Koncepcja projektu	Celem projektu jest zwiększenie poziomu integracji mieszkańców poprzez budowę tożsamości lokalnej oraz zmniejszenie poziomu ubóstwa dzięki powstawaniu atrakcyjnych miejsc pracy. Projekt zakłada powstanie na większości zlokalizowanego Obszaru Partnerstwa szlaku obiektów dziedzictwa kulturowego wykorzystywanego przez mieszkańców w celach edukacyjnych i pogłębiania poziomu integracji społecznej. Co jest istotne to fakt, iż poprzez połączenie obiektów w szlak uzyskana zostanie wartość dodana, która jest większa niż suma wartości każdego z obiektów osobno. Szlak będzie dostępny także dla turystów i jako atrakcja turystyczna Obszaru zbuduje jego rozpoznawalność. Projekt będzie polegał na realizacji poniższych działań: 1. Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego wykonana na etapie diagnozy powinna zostać pogłębiona zwłaszcza w zakresie obiektów niematerialnych co pozwoli na uwzględnienie w projekcie każdego posiadającego wartość kulturową obiektu. Inwentaryzacja będzie wykonana w sposób umożliwiający wykorzystanie jej efektów w przewodnikach, opracowaniach popularnonaukowych oraz narzędziach rozszerzonej rzeczywistości. W inwentaryzacji powinny zostać uwzględnione co najmniej wstępnie zidentyfikowane nast. obiekty: a) Obiekty architektury sakralnej (m.in. Kościół parafialny pw. Trójcy Przenajświętszej w Dzierzgoniu; Kościół pw. Św. Ducha w Dzierzgoniu; Kościół z XIV wieku w Bągarciu; Kościół pw. Matki Boskiej Różańcowej i św. Antoniego w Czarnem Dolnem; Kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Nowej Wiosce; Kościół św. Piotra i Pawła w Starym Mieście; Kościół p. w. Św. Katarzyny w Straszewie; Katedra św. Wojciecha w Prabutach), b) Obiekty architektury świeckiej (m.in. obiekt poklasztorny z XVIII wieku siedziba Dzierzgońskiego Ośrodka Kultury, Uprężalnia z XVIII w.; Pałac w Stążkach; Dawny pałac starostów dzierzgońskich i wojewodów malborskich w Nowinach;
----------------------------------	---

	Zespół pałacowo-parkowy z XVIII wieku w Prakwicach; Pałac w Klecewie; Grodzisko Pruskie; Ruiny gotyckiego zamku krzyżackiego z XIV w. w Przezmarku; Relikty pałacu wraz z zabytkowym parkiem w Pudłowcu; Układ ruralistyczny i urbanistyczny wsi Mortąg; zespół zabytkowych, podziemnych wodociągów w Prabutach; fontanna z figurą Rolanda w Prabutach, ruiny zamku w Prabutach), c) Historyczne miejsca pochówków (m.in. Kapliczki i cmentarze menonickie; cmentarz w Dierzgoniu XIV-XVIII w.; cmentarz luterański w Dierzgoniu z XVII w.; cmentarz żydowski w Dierzgoniu XVIII/XIX w.). d) Galerie sztuki i rękodzieła (m.in. Ceramika Słowiana w Miniętach; Galeria i Pracownia Sztuki Małgorzaty Krause). 2. Przeprowadzeniu działań rewaloryzacyjnych- powinny nim zostać objęte obiekty ujęte w inwentaryzacji zgodnie ze zdiagnozowanym w niej zakresem, np. renowacja Dierzgońskiego Ośrodka Kultury. Działaniem tym objęte będą te obiekty, co do których nie wystąpią przeszkody uniemożliwiające podjęcie takich działań wynikające np. ze stanu prawnego. 3. Wykonanie infrastruktury towarzyszącej takiej jak drogi dojazdowe do punktów, w których zlokalizowane są obiekty, parkingi, tablice informacyjne, oznakowanie szlaku, toalety publiczne, ławki, zagospodarowanie zieleni etc.. Działaniem tym będzie objęty każdy zinwentaryzowany obiekt. 4. Opracowanie narzędzi rozszerzonej rzeczywistości (Augmented Reality). Będzie to technologiczne połączenie w sposób równoczesny i interaktywny świata realnego ze światem generowanym komputerowo z możliwością obserwacji ich połączenia na elektronicznych urządzeniach mobilnych. Połączenie obrazu świata rzeczywistego i wytworzonego komputerowo 3D (np. wizji historycznej tego samego miejsca) będzie się odbywało poprzez nakierowanie kamery w smartfonie na określony obiekt w przestrzeni, jednocześnie ujęty w systemie oprogramowania użytkownik otrzyma dodatkowe informacje dotyczące historii, funkcji obiektu, a także wizualizacje tego, jak dany obiekt wyglądał w przeszłości. Dodatkowe funkcjonalności systemu: - umożliwią stworzenie nowatorskiego przewodnika po sąsiadujących atrakcjach kulturowych, (nawet jeśli nie pozostało zbyt wiele fizycznych obiektów, ale ziemia niesie za sobą historię), - pozwolą na skonstruowanie mapy miejsc, - pokażą użytkownikowi lokalizacje na tle pobliskich atrakcji,- na życzenie odbiorcy będą go nawigowały między obiektami. 5. Opracowanie przewodników i scenariuszy lekcji oraz wycieczek, a także pakietu szkoleń obejmującego pełen zakres
--	--

	wiedzy o zinwentaryzowanym zasobie, metodykę stosowania ww. scenariuszy oraz instruktaż korzystania z narzędzi rozszerzonej rzeczywistości. Powyższe będzie dedykowane wszystkim grupom interesariuszy tj. nauczycielom, pracownikom instytucji kultury, przewodnikom turystycznym, przedstawicielom LGD oraz innym gotowym włączyć się w proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego.
Zgodność z celami	1. Projekt jest zgodny z celem strategicznym B (CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń oraz celem operacyjnym B2 (CEL OPERACYJNY) Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa oraz wysokiej jakości infrastruktura kultury. 2. Dodatkowo Projekt częściowo realizuje cel strategiczny B1 (CEL OPERACYJNY) Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
Okres realizacji	1. Przewidywany okres realizacji projektu (wdrożenia): 2023-2028. 2. Przewidywany okres jego eksploatacji (funkcjonowania): 2023-2052.
Terytorialny zasięg projektu	Zasięg terytorialny projektu obejmuje nast. gminy wchodzące w skład Partnerstwa: 1. Prabuty 2. Dzierżoń 3. Stary Dzierżoń 4. Gardeja 5. Stary Targ 6. Ryjewo
Komplementarność z innymi projektami	Projekt jest komplementarny z ujętymi w strategii projektami: 1. Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. 2. Kreatywni i przedsiębiorczy – kształtowanie kompetencji przyszłości dzieci i młodzieży z Wschodniego Powiśla.
Produkty projektu i ich wskaźniki	1. Liczba szlaków dziedzictwa kulturowego Wschodniego Powiśla. 2. Liczba obiektów poddanych renowacji. 3. Liczba scenariuszy wycieczek. 4. Liczba scenariuszy lekcji. 5. Liczba powstałych aplikacji rozszerzonej rzeczywistości.

Rezultaty bezpośrednie projektu i ich wskaźniki	1. Liczba mieszkańców zaznajomiona z dziedzictwem kulturowym Obszaru. 2. Wzrost liczby turystów odwiedzających rocznie Obszar Partnerstwa. 3. Liczba osób wykorzystujących w swojej pracy szlak dziedzictwa kulturowego.
--	--

Projekt strategiczny kluczowy nr 3.

A	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz o efektywność energetyczną ograniczającą negatywne skutki środowiskowe.
A2	(CEL OPERACYJNY) Zwiększenia wykorzystania OZE, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii.

Założenia projektu strategicznego kluczowego nr 3.

Tytuł projektu	BUDOWA KOMPLEKSÓW WYKORZYSTUJĄCYCH ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII
Lider projektu	Miasto i Gmina Dzierzgoń
Partnerzy	1. Gminy wchodzące w skład Partnerstwa (Miasto i Gmina Prabuty, Gmina Dzierzgoń, Gmina Stary Targ, Gmina Stary Dzierzgoń, Gmina Ryjewo, Gmina Gardeja). 2. Lokalne organizacje pozarządowe (stowarzyszenia ekologów, LGD), podmioty ekonomii społecznej. 3. Szkoły, instytucje ochrony środowiska, instytucje okołobiznesowe. 4. Osoby fizyczne i prawne.

Potrzeba realizacji projektu	Potrzeba realizacji projektu wynika ze zidentyfikowanych na etapie diagnozy problemów i barier rozwojowych Partnerstwa. Problemami, na które odpowiada projekt są: 1. Środowiskowe: - W okresie zimowym (grzewczym) relatywnie zła jakość powietrza. - Potrzeba intensywniejszego wykorzystanie OZE i podniesienie świadomości mieszkańców obszaru w tym zakresie. 2. Społeczne: - Wysoki poziom ubóstwa wśród mieszkańców. - Wysoka stopę bezrobocia. - Ucieczka młodych do dużych miast. 3. Gospodarcze: - Niska atrakcyjność inwestycyjna. - Skąpa oferta inwestycyjna. - Brak rodzimych dużych przedsiębiorstw z potencjałem inwestycyjnym. 4. Instytucjonalne: - Niestabilność finansowa gmin. Projekt stanowi odpowiedź na kluczowe wyzwania i kierunki strategicznej interwencji zdefiniowane w diagnozie:
--	--

	1. Adaptacja do zmian klimatu i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) w zdywersyfikowanych formach, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka przemysłowego OZE. 2. Budowanie marki Partnerstwa jako przestrzeni Slow Life, 3. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem inkubacji, form przedsiębiorczości okołorolniczej i turystycznej, stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej. 4. Wykorzystanie potencjałów umożliwiających odwrócenie lub wyhamowanie procesów depopulacyjnych na niektórych Obszarach. 5. Rozwój mechanizmów współpracy i potencjału instytucjonalnego Partnerów w osiągnięciu wspólnych celów w ramach Partnerstwa. Realizacja projektu spowoduje szereg pozytywnych efektów w kilku Obszarach funkcjonowania Partnerstwa. Przede wszystkim przyczyni się do ograniczenia poziomu niskiej emisji co zostanie osiągnięte na poziomie minimum poprzez zmniejszenie zużycia energii z paliw kopalnych (gaz ziemny, węgiel kamienny etc...) na potrzeby obiektów JST wchodzących w skład Partnerstwa. Projekt spowoduje tym samym obniżenie kosztów bieżących jst pozytywnie oddziałując na ich stabilność finansową. Realizacja projektu spowoduje bezpośrednio powstanie nowych miejsc pracy związanych z eksploatacją nowo powstałych przedsiębiorstw mikroenergetycznych. W przypadku realizacji projektu w wariantie dopuszczającym udział mieszkańców jego oddziaływanie będzie dotyczyło ograniczenia poziomu ubóstwa natomiast jego pośrednie oddziaływanie każdorazowo będzie podnosiło jakość życia mieszkańców, która ma znaczenie dla zatrzymania negatywnych procesów depopulacyjnych. Wspólna realizacja projektu przez Partnerów z jednej strony wykorzysta istniejący potencjał relacyjny a z drugiej będzie odpowiedzią na potrzebę dalszego rozwoju mechanizmów współpracy i potencjału instytucjonalnego Partnerów w osiągnięciu wspólnych celów w ramach Partnerstwa.
Koncepcja projektu	Celem projektu jest dostosowanie Obszaru Partnerstwa do zmian klimatu oraz wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka przemysłowego OZE. Projekt zakłada powstanie na terenie każdej z gmin wchodzących w

	skład Partnerstwa mikroelektrowni poprzez budowę nowych lub modernizację istniejących instalacji wykorzystujących OZE i/lub systemów magazynowania energii. W ramach realizacji projektu wykonane zostaną: 1. Inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii w różnorodnej formie np.: farmy wiatrowe, fotowoltaiczne, w tym agrowoltaiki, zlokalizowane na nieruchomościach zarówno zabudowanych jak i niezabudowanych a także inwestycje związane z przesyłem i/lub magazynowaniem energii jako uzupełnienie systemów. 2. Skierowane do mieszkańców Obszaru Partnerstwa akcje promocyjno-edukacyjne poświęcone technologiom produkcji energii z wykorzystaniem odnawialnych czystych i źródeł oraz ich znaczeniu dla środowiska. 3. Opracowanie studialne polegające na wykonaniu analizy, której wynikiem winno być wskazanie optymalnej formy eksploatacji powstałych mikroelektrowni z punktu widzenia współpracy gmin w ramach Obszaru funkcjonalnego. Analizie będą poddane co najmniej formy: klaster(y) energetyczny, spółdzielnie energetyczne, społeczności energetyczne lub mniej sformalizowane porozumienia poprawy efektywności energetycznej i stanu środowiska.
Zgodność z celami	1. Projekt jest bezpośrednio zgodny z celem strategicznym A (CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko oraz operacyjnym A2 (CEL OPERACYJNY) Zwiększenia wykorzystania OZE, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii. 2. Projekt jest pośrednio zgodny z celem operacyjnym (CEL OPERACYJNY) Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy w oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
Okres realizacji	- Przewidywany okres realizacji projektu (wdrożenia): 2023-2026. - Przewidywany okres jego eksploatacji (funkcjonowania): 2023-2052.

Terytorialny zasięg projektu	Zasięg terytorialny projektu obejmuje nast. gminy wchodzące w skład Partnerstwa: 1. Miasto i Gmina Prabuty, 2. Gmina Dzierzgoń, 3. Gmina Stary Targ, 4. Gmina Stary Dzierzgoń, 5. Gmina Ryjewo, 6. Gmina Gardeja.
Komplementarność z innymi projektami	Projekt jest komplementarny z nast. projektami ujętymi w niniejszej strategii: 1. Poprawa efektywności energetycznej budynków jst Wschodniego Powiśla. 2. Edukacja w zakresie ekologii. 3. Wymiana indywidualnych źródeł energii elektrycznej w celu ograniczenia poziomu niskiej emisji. 4. Elektromobilność taboru gospodarki komunalnej jst Wschodniego Powiśla.
Produkty projektu i ich wskaźniki	1. Liczba powstałych instalacji wykorzystujących OZE. 2. Liczba zrealizowanych akcji promocyjno-edukacyjnych. 3. Liczba wykonanych opracowań studialnych. 4. Liczba nowoutworzonych podmiotów zarządzających infrastrukturą mikroelektrowni.
Rezultaty bezpośrednie projektu i ich wskaźniki	1. Stopień zastąpienia energii pochodzącej z paliw kopalnych energią pochodzącą z czystych i odnawialnych źródeł. 2. Poziom wzrostu dochodów lub obniżenia kosztów jst wchodzących w skład Partnerstwa. 3. Liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy. 4. Poziom ograniczenia niskiej emisji.

Projekt strategiczny kluczowy nr 4.

B	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.
B4	(CEL OPERACYJNY) Podniesienie jakości usług społecznych.

Założenia projektu strategicznego kluczowego nr 4.

Tytuł projektu	Międzygminne Centrum Usług Środowiskowych
Lider projektu	Miasto i Gmina Dzierzgoń

Partnerzy	Gminy wchodzące w skład Partnerstwa (Miasto i Gmina Prabuty, Gmina Dzierzgoń, Gmina Stary Targ, Gmina Stary Dzierzgoń, Gmina Ryjewo, Gmina Gardeja). - Lokalne organizacje pozarządowe
Potrzeba realizacji projektu	Potrzeba realizacji projektu wynika ze zidentyfikowanych na etapie diagnozy problemów i zasobów społecznych, które zostały jako potrzeba <i>podniesienie jakości opieki nad osobami starszymi, wykluczonymi oraz jakości opieki zdrowotnej</i>. W tym aspekcie przywołać można niektóre zidentyfikowane bariery rozwojowe: - W wymiarze społecznym (starzejące się społeczeństwo, słaba integracja społeczna), - W wymiarze instytucjonalnym (zbyt mała ilość kadry i wykwalifikowanych pracowników JST).

Koncepcja projektu	Celem projektu jest: - koordynacja usług zdrowotnych z usługami społecznymi, rozwój opieki środowiskowej; - wsparcie gminnych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w zakresie profesjonalizacji i zwiększenia innowacyjności pomocy osobom o ograniczonej samodzielności (seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami psychicznymi, dzieci i młodzieży niewydolnych wychowawczo); - zapewnienie poziomu zasobów opieki całodobowej na poziomie niezbędnym i adekwatnym do liczby osób, których stan zdrowia i sytuacja rodzinna uniemożliwiają zapewnienie jej w środowisku zamieszkania; - wspieranie aktywności seniorów, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych/niewydolnych wychowawczo m.in. poprzez ułatwienie dostępu do usług świadczonych przez instytucje kultury, rekreacji i edukacji, wspomaganie rozwoju podmiotów zrzeszających osoby starsze oraz promowanie idei wolontariatu świadczonego przez osoby należące do tej kategorii wiekowej; - rozwój alternatywnych form wsparcia, takich jak usługi sąsiedzkie czy teleopieka; - wsparcie opiekunów osób zależnych m.in. poprzez rozwój opieki wytchnieniowej. Zakłada się, że CENTRUM będzie integrowało i rozwijało działania prowadzone przez poszczególne gminy w zakresie: usług społecznych (w tym m. in. opiekuńczych, wytchnieniowych, sąsiedzkich, tworzenia miejsc aktywności dla osób starszych (kluby, UTW), osób z niepełnosprawnościami. Skupi się na: - działaniach diagnostyczno-koordynacyjnych umożliwiających wykorzystanie istniejących zasobów na terenie OP, dobre rozpoznanie potrzeb i alokację usług zgodnie z założeniami Krajowej Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2040, Regionalnym Planem Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Województwie Pomorskim na lata 2023 - 2025 oraz wytycznymi UE w
---------------------------	--

	zakresie deinstytucjonalizacji rozumianej jako proces rozwoju usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych (w tym profilaktycznych), które mają ograniczyć lub wyeliminować konieczność opieki instytucjonalnej; - merytorycznym wspieraniu powstawania środowiskowych i alternatywnych form pomocy osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami, opiekunom osób zależnych, dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, osobom z zaburzeniami psychicznymi; - zapewnieniu opieki całodobowej dla osób starszych tego wymagających, a mieszkających na terenie OP poprzez wybudowanie odpowiedniego obiektu mieszkalnego oraz wspieranie powstawania i rozwoju gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy. - wybudowanie mieszkań chronionych dla osób z niepełnosprawnościami - zapewnieniu dziennej opieki dla osób starszych w gminach, które nie mają takich form opieki (w tym zapewnienie dowozu). Elementy realizacji: - pogłębiona diagnoza potrzeb, zasobów i potencjałów w zakresie wsparcia osób starszych i opracowanie scenariuszy rozwojowych; - edukacja kadr profesjonalnych już pracujących w gminach oraz rozwój wolontariatu; - działania na rzecz upowszechnienia innowacyjnych form wsparcia osób starszych w samorządach lokalnych OP oraz organizacjach pozarządowych; - uruchomienie systemu monitorowania potrzeb i koordynowania usług dla osób starszych na terenie OP z wykorzystaniem sztucznej inteligencji; - prowadzenie usług rehabilitacyjnych i specjalistycznych; - prowadzenie usług opiekuńczych i specjalistycznych opiekuńczych; - wybudowanie całodobowego obiektu mieszkalnego oraz
--	--

	– pomieszczeń do opieki dziennej; – utworzenie Partnerskiej instytucji.
Zgodność z celami	Projekt jest bezpośrednio zgodny z celem strategicznym B (CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń i celem operacyjnym B4 (CEL OPERACYJNY) Podniesienie jakości usług społecznych.
Okres realizacji	– Przewidywany okres realizacji projektu (wdrożenia): 2023-2028. – Przewidywany okres jego eksploatacji (funkcjonowania): 2023-2052.
Terytorialny zasięg projektu	Zasięg terytorialny projektu obejmuje nast. gminy wchodzące w skład Partnerstwa: -Prabuty -Dzierzgoń -Stary Dzierzgoń -Gardeja -Stary Targ -Ryjewo
Komplementarność z innymi projektami	Projekt jest komplementarny z ujętymi w strategii projektami: Projekt uzupełniający 1."Łączmy się ze światem- Internet" (w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu seniorów).
Produkty projektu i ich wskaźniki	Liczba instytucji o charakterze Międzygminnego Centrum Opieki Senioralnej.
Rezultaty bezpośrednie projektu i ich wskaźniki	1. Liczba miejsc stałego pobytu dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami wymagających całodobowej opieki. 2. Liczba miejsc dziennej opieki. 3. Liczba osób objętych opieką wytchnieniową. 4. Liczba usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, specjalistycznych i sąsiedzkich.

W ramach procesu wyłaniania projektów Partnerskich oraz weryfikacji listy projektów strategicznych, konieczna jest **cykliczna refleksja** nad aktualizacją listy projektów strategicznych. Za proces ten odpowiedzialna jest Zarząd i Zgromadzenie Związku, przy udziale pozostałych organów Partnerstwa, uwzględniając **współuczestnictwo Partnerów społecznych**.

3.2.2 Projekty strategiczne uzupełniające

Projekty strategiczne uzupełniające stanowią równie ważny element wsparcia rozwoju Partnerstwa. Należy podkreślić, iż ich realizacja jest potrzebna do pełnej realizacji celów strategicznych Wschodniego Powiśla. Są to projekty, które Partnerstwo uznaje za ważne, są prawidłowo zintegrowane i Partnerskie a także komplementarne do projektów strategicznych. Ich uzupełniający charakter wynika z poziomu dojrzałości fazy w jakiej się one znalazły na chwilę tworzenia strategii oraz wyniku procedury rangowania przeprowadzonej przez Partnerów.

Jednocześnie w obszarze działań i inwestycji, mających wpływ na realizację zamierzonych celów strategicznych, pojawiać się będą działania o charakterze **indywidualnym**, jednostkowym, grupowym z udziałem podmiotów spoza Partnerstwa. Działania te nie zostają uwzględnione w tekście Strategii, natomiast mogą mieć wpływ na **podniesienie efektywności** realizacji założeń i wyzwań dla Partnerstwa.

Lista projektów strategicznych uzupełniających:

A	OPIs	CHARAKTERYSTYKA
	(CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko.	
	(CEL OPERACYJNY A1) Wzrost efektywności energetycznej ograniczający negatywne skutki środowiskowe.	
A1	Projekt strategiczny – kluczowy - Poprawa efektywności energetycznej budynków JST.	
A1	Elektromobilność w podmiotach wykonujących zadania własne gmin.	Systematyczna wymiana taboru pojazdów będących w użytkowaniu gmin lub ich jednostek na samochody elektryczne
A1	Poprawa efektywności energetycznej budynków jst	Przeprowadzenie audytów energetycznych obiektów i wykonanie ich termomodernizacji.
	(CEL OPERACYJNY A2) Zwiększenia wykorzystania OZE, wzmocnienie roli Partnerstwa jako ważnego ośrodka czystej energii.	
A2	Projekt strategiczny – kluczowy - Budowa kompleksów wykorzystujących odnawialne źródła energii.	
A2	Wspólny program zmniejszania emisji gazów cieplarnianych.	Wymiana indywidualnych źródeł ciepła, promocja odnawialnych źródeł energii oraz edukacja mieszkańców w ww. zakresie.
	(CEL OPERACYJNY A3) Rozwój systemu wodociągów, systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz systemów ochrony wód powierzchniowych, systemów zagospodarowania odpadów.	
A3	Program odbioru i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.	Wsparcie indywidualnych gospodarstw w demontażu i utylizacji azbestu oraz dofinansowanie do nowego pokrycia dachowego.
A3	Wspólny system gospodarki odpadowej dla Wschodniego Powiśla.	Działania edukacyjne na rzecz podniesienia efektywności segregacji odpadów, wzrostu świadomości ekologicznej związanej z gospodarką odpadową, wspólne działania organizacyjne mające na celu ekonomizację procesu np. utworzenie grupy przetargowej.
A3	Zagospodarowanie osadów pościekowych poprzez budowę regionalnej instalacji.	Wybór i przygotowanie lokalizacji w celu realizacji budowy instalacji posiadającej zdolność do ostatecznego odbioru odpadów.

A3	Wschodnie Powiśle Obszarem wspólnego bilansu wodnego.	Sieć rowów, oczek, stawów, mających na celu zatrzymywanie wody opadowej. Odtworzenie melioracji.
A3	Wspólna przetwórnia skratek pościekowych.	Utworzenie instalacji pozwalającej na odbiór skratek pościekowych z oczyszczalni funkcjonujących na terenie Partnerstwa.
A3	Wspólne gospodarowanie odpadami (m.in. biokompostownia)	Utworzenie biokompostowni.
A3	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.	Przebudowa systemu poboru, uzdatniania i magazynowania wody w miejscowości Przezmark na terenie Gminy Stary Dzierzgoń oraz modernizacja stacji uzdatniania wody w Czarnem Górnem gm. Gardeja wraz z magazynowaniem wody
A3	Gospodarka Obiegu Zamkniętego (GOZ)	Budowa, rozbudowa oraz modernizacja Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) w gminach Stary Dzierzgoń i Stary Targ.
A3	Adaptacja do zmian klimatu	Utworzenie miejskiego ogrodu deszczowego i zagospodarowanie wód opadowych na terenach przyszkolnych w Prabutach i Dzierzgoniu. Projekty pilotażowe do realizacji w pozostałych gminach na obszarze Partnerstwa.
	(CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.	
	(CEL OPERACYJNY B1) Wsparcie przedsiębiorczości w tym szczególnie ekologicznej i regionalnej; tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych u dzieci i młodzieży.	
B1	Centrum wsparcia szkół	Stworzenie Partnerstwa/institucji na rzecz podniesienia kompetencji metodycznych nauczycieli oraz rozwoju potencjału edukacyjnego szkół (np.. Nowe technologie, organizacja pracy...)
B1	Rozwijamy otoczenie biznesu.	Rozbudowa sieci istniejących instytucji otoczenia biznesu oraz poszerzenie ich oferty.
B1	Edukujemy, uczymy się: edukacja przedszkolna, szkolna, edukacja nauczycieli, edukacja pozaszkolna.	Udział w projektach mających na celu aktywizację uczniów i nauczycieli. Stworzenie centrum motywacji i kreowania nowych pasji, kształcenie w formule life for learning.

	(CEL OPERACYJNY B2) Budowa atrakcyjności turystycznej partnerstwa.	
B2	Projekt strategiczny – kluczowy - Szlak dziedzictwa kulturowego Wschodniego Powiśla.	
B2	Międzygminne całoroczne centrum sportów wodnych.	Budowa nad jeziorem Dzierzgoń (na terenie będącym własnością gminy Prabuty) centrum sportów wodnych (stanica, pomosty, keje, bosmanówka, wyciąg do nart wodnych).
B2	Opracowanie oferty turystycznej Powiśla Wschodniego i kampanii promocyjnej Obszaru.	Projekt doradczy w zakresie tworzenia oferty turystycznej. Kampania promująca Obszar Partnerstwa oraz jego ofertę turystyczną.
B2	Sieć infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej Wschodniego Powiśla.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych. Inwestycja w kompleksy infrastruktury rekreacyjno – wypoczynkowej (budowa/modernizacja) w miejscowościach z Obszaru Partnerstwa, których celem będzie zwiększenie dostępu do obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej.
B2	Natura Powiśla: sieć szlaków rowerowych na terenie Wschodniego Powiśla łączące największe atrakcje każdej gminy.	Budowa szlaków połączonych z planowanym/budowanym greenvelo oraz szlakiem EV 9 (nadwiślański) do najatrakcyjniejszych miejsc w naszym Partnerstwie.
B2	Zagospodarowanie kąpielisk na terenie Partnerstwa.	Urządzenie miejsc okazjonalnego wykorzystywania do kąpieli nad jeziorami na terenie Partnerstwa. Miejsca te będą kompletnie wyposażone m.in. w: miejsca parkingowe, wypoczynku, miejsce do
		kąpieli, miejsce dla ratowników, sanitariaty etc.
B2	Turystyczno-edukacyjna Trasa powiślańska	Wyznaczenie trasy Powiślańskiej łączącej historię, kulturę, ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze i aktywny wypoczynek na terenie Partnerstwa.
	(CEL OPERACYJNY B3) Ograniczenie wykluczenia cyfrowego i komunikacyjnego.	
B3	Dostępność komunikacyjna-modernizacja dróg.	Projekt zakłada utwardzenie najpotrzebniejszych dróg gminnych zlokalizowanych na terenach wiejskich o łącznej długości 80-100 km. Dodatkowo przewidziano tworzenie połączeń międzygminnych. Ułatwi ruch lokalny i dostępność do ośrodków gminnych. Trzecim komponentem projektu jest modernizacja nawierzchni kolejnych 50 km. dróg powiatowych.

B3	Budowa dróg rowerowych	Budowa ścieżek (dróg rowerowych) łączących miejscowości Partnerstwa ułatwiających dostępność transportową lokalnej społeczności. Łącznie 50 km
B3	Łączmy się ze światem-Internet.	Położenie infrastruktury światłowodowej w gminach, podniesienie poziomu świadczenia usług elektronicznych, wzmocnienie kompetencji cyfrowych mieszkańców. Projekt zakłada również rozwój istniejących i utworzenie nowych e-usług.
	(CEL OPERACYJNY B4) Podniesienie jakości usług społecznych.	
B4	Projekt strategiczny – kluczowy - Międzygminne Centrum Usług Środowiskowych	

4 Warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii

Wdrożenie Strategii Terytorialnej Partnerstwa wymaga wypracowania mechanizmów umożliwiających sprawne koordynowanie działań zaangażowanych Partnerów. System zarządzania strategią powinien uwzględniać różne wymiary i przestrzenie do współpracy, komunikacji i koordynacji działań strategicznych. Konieczne jest zapewnienie sprawności organizacyjnej, technicznej i merytorycznej, do prowadzenia procesu strategicznego w przyjętym okresie czasu.

Rozwój Partnerstwa nieodłącznie związany jest z koniecznością ciągłych zmian, dostosowania się do zmieniających warunków, oczekiwań publicznych, reagowania na zmiany otoczenia społeczno-gospodarczego. Niezbędne jest skuteczne i właściwe odpowiadanie na te zmiany.

Konieczne jest także ustalenie w ramach Partnerstwa stałego systemu komunikacji o strategii, jej zmianach, wyznaczenie stałych sposobów zapraszania do partycypacji.

4.1 Wymiar organizacyjny zarządzania strategią

Partnerstwo posiada formę prawną związku międzygminnego, tym samym działa w oparciu o **ustalony w drodze wytycznych statutu**. W statutowej strukturze zarządzania Związkiem, a tym samym w strukturze zarządzania strategią wyróżniamy:

1. Zgromadzenie Związku,

W skład Zgromadzenia Związku wchodzi po jednym reprezentancie członków związku (samorządów tworzących partnerstwo) w tym odpowiednio Burmistrz, Wójt albo osoba upoważniona odpowiednio przez Burmistrza, Wójta. Każdy

reprezentant ma w zgromadzeniu jeden głos. Kadencja zgromadzenia upływa z dniem upływu kadencji rad miasta i gmin. Zgodnie ze statutem do kompetencji zgromadzenia należy m.in.: stanowienie o kierunkach działania zarządu. Podstawową rolą Zgromadzenia Związku w aspekcie strategicznym jest **wyznaczanie kierunków rozwoju Partnerstwa** oraz zatwierdzanie projektów i zadań, które mają za zadanie osiągnięcie zakładanych celów strategicznych.

2. Zarząd Związku,

Zgodnie ze statutem do kompetencji zarządu należy m.in. opracowywanie planów i ich realizacja. Prezes zarządu kieruje bieżącymi sprawami związku. Zarząd wspiera:

1. **Zespół Konsultacyjno-Doradczy** złożony z przedstawicieli Partnerów społecznych i gospodarczych (przedstawiciele sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego i autorytety lokalne).
2. **Biuro Związku**, które prowadzi obsługę techniczną i organizacyjną związku, jego organów i komisji, a także wykonywanie czynności administracyjnych związanych z realizacją zadań związku zapewnia biuro związku.
3. **Grupa Robocza**, która współorganizuje proces strategiczny poprzez przygotowanie niezbędnych danych, informacji i materiałów wraz z propozycjami rozwiązań, wymiany informacji między urzędami partnerów, wypracowywanie wspólnych materiałów. Zarząd Związku ustala skład Grupy Roboczej, monitoruje i nadzoruje jej pracę. Wybiera koordynatora Grupy Roboczej.
4. Fakultatywny **Koordynator realizacji strategii (jednoosobowy, bądź zespół)**.

Struktura relacji pomiędzy poszczególnymi organami w procesie wygląda następująco:

Tabela: Zakres zadań Zgromadzenia Związku w zakresie realizacji strategii

Funkcja w Partnerstwie	Zakres zadań
ZGROMADZENIE ZWIĄZKU	ZADANIA 1. Podejmowanie decyzji o charakterze strategicznym; 2. Zatwierdzanie zmian w strategii; 3. Aktywny udział w realizacji strategii, w tym komunikacji PR 4. Animowanie kontaktów z interesariuszami, pełnienie roli ambasadorów Partnerstwa i Strategii. ZASADY FUNKCJONOWANIA: Zasady funkcjonowania Zgromadzenia Związku określa statut.

Zgromadzenie Związku wspomagane jest głosem przedstawicieli Partnerów społecznych i gospodarczych.

Tabela: Zakres zadań Zarządu w zakresie realizacji strategii

Funkcja w Partnerstwie	Zakres zadań
ZARZĄD ZWIĄZKU	ZADANIA 1. Całościowe zarządzanie i nadzór nad realizacją strategii; 2. Dbłość o realizację celów strategii; 3. Aktywny udział w realizacji strategii, w tym komunikacji PR 4. Animowanie kontaktów z interesariuszami, pełnienie roli ambasadorów Partnerstwa i Strategii. ZASADY FUNKCJONOWANIA: Zasady funkcjonowania Zarządu Związku określa statut.

Kluczowym organem o charakterze technicznym jest **Grupa Robocza**. Podstawową rolą Grupy Roboczej jest **zarządzanie operacyjne**, warsztatowe, wspólne

przygotowywanie rozwiązań proponowanych Radze Partnerstwa mających na celu realizację celów strategicznych.

W skład Grupy Roboczej wchodzi przedstawiciele samorządów wchodzących w skład Partnerstwa, na bieżąco będący pracownikami Urzędów Gmin Partnerstwa. Wybór osób do Grupy Roboczej dokonywany jest przez kierownictwa gmin.

Pracą Grupy Roboczej kieruje wskazany przez Zarząd Związku Koordynator wybrany spośród jej członków. Grupa Robocza współpracuje z Zarządem i Zgromadzeniem Związku na zasadach podległości.

Tabela: Zakres zadań Grupy Roboczej

Funkcja w Partnerstwie	Zakres zadań
GRUPA ROBOCZA	ZADANIA 1. Realizacja działań operacyjnych. 2. Współorganizowanie procesu strategicznego poprzez przygotowanie niezbędnych danych, informacji i materiałów wraz z propozycjami rozwiązań. 3. Bieżące monitorowanie postępów realizacji strategii i identyfikowanie ryzyk. 4. Przygotowywanie dla Zarządu i Zgromadzenia Związku dokumentacji zmian w strategii oraz w składzie Partnerstwa. 5. Aktywny udział w realizacji strategii, w tym komunikacji zewnętrznej i PR. ZASADY FUNKCJONOWANIA: 1. Grupa Robocza funkcjonuje na zasadach ciągłych i regularnych spotkań w stałym składzie, pod przewodnictwem Koordynatora lub upoważnionej przez niego osoby. Spotkania mają charakter koordynacyjny, a poza terminami spotkań Grupa Robocza również realizuje swoje zadania. 2. Spotkania Grupy Roboczej odbywają się w razie wystąpienia potrzeby (niezwłocznie), co do zasady nie rzadziej niż raz w miesiącu. 3. Spotkania Grupy Roboczej odbywają się w formie, miejscu i czasie wskazanym przez Koordynatora Grupy Roboczej. 4. Koordynator Grupy Roboczej informuje Członków Grupy Roboczej o planowanym spotkaniu nie później niż na 2 dni robocze przed planowanym terminem 5. Wszystkie wytworzone robocze produkty strategii (dokumenty) wymagają akceptacji wszystkich Członków Grupy Roboczej.

	Zatwierdzenia wersji roboczej produktu dokonuje Koordynator Grupy Roboczej, po uzyskaniu uprzedniej akceptacji od wszystkich Członków Grupy Roboczej. Brak sprzeciwu ze strony członka oznacza jego akceptację 6. Wytworzone przez Grupę Roboczą dokumenty, Koordynator przekazuje do zatwierdzenia Radzie Partnerstwa
--	--

Ważne zadanie w realizacji strategii pełni **Zespół Konsultacyjno-Doradczy** złożony z przedstawicieli Partnerów społecznych i gospodarczych.

Tabela: Zakres zadań Zespołu Konsultacyjno-Doradczego

Funkcja w Partnerstwie	Zakres zadań
ZESPÓŁ KONSULTACYJNO DORADCZY	ZADANIA 1. Doradztwo; 2. Opiniowanie kierunków i celów strategicznych, realizacji strategii; 3. Rekomendowanie zmian w zakresie strategii; ZASADY FUNKCJONOWANIA: 1. Posiedzenia Komitetu Doradczego odbywają się w formie, miejscu i czasie wskazanym przez Prezesa Zarządu Związku. 2. Prezes Zarządu Związku informuje Członków Komitetu Doradczego o planowanym posiedzeniu nie później niż na 5 dni roboczych przed planowanym terminem. 3. Komitet Doradczy wyraża swoje opinie w formie pisemnej lub ustnej i przekazuje je Prezesowi Zarządu Związku.

Do realizacji szczegółowych zadań mogą być powoływane Zespoły Zadaniowe. Do zadań Zespołów Zadaniowych jest praca nad konkretnym zadaniem. W skład Zespołów Zadaniowych wchodzi upoważnieni członkowie GR oraz zaproszeni interesariusze i eksperci.

Tabela: Zakres zadań Zespołów Zadaniowych

Funkcja w Partnerstwie	Zakres zadań
ZESPÓŁ DORADCZY	ZADANIA 1. Praca zadaniowa nad wyznaczonym zagadnieniem, np. projektem, inwestycją, komunikatem. 2. Przygotowanie propozycji rozwiązań. 3. Rekomendowanie realizacji zadania w wypracowany sposób. 4. Realizacja przyjętych zasad współpracy oraz zasad zarządzania strategią, w tym komunikacji wewnętrznej. ZASADY FUNKCJONOWANIA: 1. Zespół doraźny funkcjonuje na określonych wewnętrznie zasadach i w ustalonym wewnętrznie składzie. 2. Zespół doraźny powoływany jest przez Prezesa Zarządu Związku i podlega bezpośrednio Koordynatorowi Grupy Roboczej. 3. Zespół doraźny może składać się z przedstawicieli Grupy Roboczej Partnerstwa, jak również reprezentantów zewnętrznych.

Podsumowanie

Na każdym etapie wdrażania Strategii, wraz z jej rozwojem, rekomendowana jest stała **analiza funkcjonowania systemu organizacyjnego** i podjęcie decyzji kierunkowych o utrzymaniu bądź zmianach, np. reorganizacji zespołów i zależności między nimi, lub w kierunku dalszej instytucjonalizacji w celu poprawienia sprawności organizacyjnej, technicznej, koordynacyjnej, w tym również zmiany organizacyjne (formalne).

4.2 Aktualizacja strategii

Strategia jest dokumentem podlegającym stałej aktualizacji. Została przygotowana w latach 2021-2022 (aktualizacja listy projektów w 2023 r.) i do jej przygotowania wykorzystano ówczesny stan wiedzy i wynikające z niego wnioski. Z powodu zmieniającego się otoczenia i warunków realizacji zakłada się regularny proces aktualizacji strategii Partnerstwa. W zależności od kontekstu formalnego i merytorycznego proces ten może przyjąć formę:

- **aktualizacji strategicznej** - zmiany/modernizacji celów strategicznych,

- **aktualizacji systemu zarządzania**, wdrażania lub monitorowania,
- **aktualizacji listy projektów.**

Konieczność zmian może być inicjowana przez Partnerów i wynikać z analiz gminnych, jak również może wynikać z wniosków z monitorowania oraz ewaluacji przyjętej wersji strategii, zmian sytuacji społeczno-gospodarczej, itp.

Zakłada się, że nie **rzadziej niż raz na dwa lata**, Strategia będzie przedmiotem kompleksowej i pogłębionej oceny wszystkich jej elementów, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych, i innych mających wpływ na jej efektywną realizację.

Na podstawie przeprowadzonej analizy formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznej przez Radę Partnerstwa, w zakresie zlecenia nowych prac diagnostycznych, ponownego procesu warsztatowego dotyczącego celów strategicznych, operacyjnych lub też do utrzymania dotychczasowych kierunków rozwoju.

5 Wymiar merytoryczny zarządzania strategią

Na poziomie merytorycznym zarządzania strategią rozróżniamy takie aspekty jak:

- koordynacja spójność i przenikalność celów oraz projektów zawartych w strategii ze strategiami poszczególnych Partnerów, i innymi dokumentami planistycznymi,
- koordynacje i bieżące monitorowanie spójności strategii Partnerstwa ze strategią regionalną i dokumentami wyższego rzędu.

Za zarządzanie realizacją strategii na poziomie merytorycznym odpowiadają przedstawiciele gmin w Grupie Roboczej w zakresie koordynacji spójności z dokumentami gminnymi, a koordynator Grupy Roboczej lub osoba przez niego wskazana w zakresie analiz spójności ze strategią regionalną i dokumentami wyższego rzędu.

Strategia Partnerstwa w odniesieniu do dokumentów o charakterze strategicznym na poziomie lokalnym:

- określa cele i projekty wspólne dla członków Partnerstwa, nie odbierając jednocześnie prawa do stanowienia polityki lokalnej przez poszczególne samorządy (strategie rozwoju);
- jest brana pod uwagę przy przygotowaniu dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym (strategia rozwoju gminy, program rewitalizacji, plan gospodarki niskoemisyjnej, itp.), dokumentów planistycznych oraz finansowych (WPF);

- stanowi podstawę w negocjowaniu wsparcia z różnych dostępnych źródeł oraz włączania się w inicjatywy o charakterze regionalnym czy ponadregionalnym (współpraca z Obszarami z regionów sąsiedzkich).

5.1 Wymiar społeczny zarządzania strategią

Wymiar społeczny dotyczy upowszechniania zapisów strategii wśród lokalnych interesariuszy oraz pozyskiwania kolejnych Partnerów lokalnych dla realizacji zadań strategicznych.

Problematyka rozwoju Partnerstwa oraz realizacji jego strategii terytorialnej dołączana jest do systemu procesów konsultacyjno-partycypacyjnych i powinna znaleźć miejsce w następujących formach bieżącego kontaktu przedstawicieli Urzędów Partnerstwa z mieszkańcami ich gmin:

- spotkania burmistrza/wójta z mieszkańcami w tym zebrania sołeckie,
- informatory miejskie,
- coroczne procesy debat absolutoryjnych,
- spotkania z organizacjami pozarządowymi, itp.

Przyjmuje się następujące sposoby informowania społeczności o strategii, jej aktualizacji, o podejmowanych inicjatywach i działaniach Partnerstwa, a także efektach tych działań dla lokalnych wspólnot:

- każdy z Partnerów tworzy na swojej oficjalnej stronie internetowej podstronę dotyczącą Partnerstwa,
- treść jednakowych komunikatów na powyższe podstrony ustala Grupa Robocza, do akceptacji przez Zarząd Związku,
- koordynator Grupy Roboczej pełni funkcję sekretarza medialnego Partnerstwa i przygotowuje komunikaty dla mediów,
- każdy z Partnerów przekazuje informacje o uchwalonej strategii, o jej aktualizacjach także za pośrednictwem innych używanych przez gminę komunikatorów,
- informacje o realizacji Strategii Partnerstwa włączane są do corocznej Informacji o stanie gminy.

6 System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii

Planowanie strategiczne jest ciągłym procesem i aby osiągnąć zamierzone wyzwania strategiczne wymagane jest **stworzenie efektywnych mechanizmów** gwarantujących konsekwentne i skuteczne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację

efektów Strategii. Różne podmioty i organizmy publiczne, prywatne, społeczne będą miały wpływ na realizację głównego celu strategicznego, wykonalność projektów strategicznych, a także sposoby włączenia, kontroli społecznej.

W proces wdrażania Strategii, podobnie jak w proces jej tworzenia, zostaną zaangażowane wskazane **organy Partnerstwa, wraz z otoczeniem społeczno-gospodarczym**, tj. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, Partnerzy społeczni oraz gospodarczy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, lokalne grupy działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie, Lasy Państwowe, i inne.

Elementem kontroli społecznej i sposobem oceny skuteczności realizacji zamierzeń strategicznej jest system monitoringu i ewaluacji strategii, w którym kluczową rolę odgrywają skwantyfikowane wskaźniki realizacji strategii. Stanowią one podstawowy, chociaż nie jedyny, element walidacji skuteczności podejmowanych działań strategicznych. Analiza wskaźników i ich wartości stanowić może jedynie podstawę do formułowania wniosków, gdyż **wymaga każdorazowo komentarza strategicznego** w ocenie skuteczności.

6.1 Wskaźniki realizacji strategii

Każdy z celów strategicznych został opisany za pomocą **wskaźników rezultatu strategicznego** (RS), z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia na koniec okresu obowiązywania Strategii w 2030 roku, a także metodami pomiaru.

Tabela: Matryca wskaźników rezultatu strategicznego na potrzeby monitoringu celów strategicznych wraz z informacjami niezbędnymi do monitoringu

Cel strategiczny / Nazwa wskaźnika rezultatu strategicznego (RS)	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2021)	Wartość docelowa (2030)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
A. (CEL STRATEGICZNY ŚRODOWISKOWY) Partnerstwo jako obszar odporny na zmiany klimatu, dbający o czyste środowisko.					
Liczba mieszkańców objęta systemami kanalizacji sieciowej	%	57,9 (2019)	65 (2030)	Dane z gmin	Raz w roku
Ilość zmieszanych odpadów komunalnych na mieszkańca	kg.	157 (2019)	90 (2030)	Raporty gmin	Raz w roku

Zmniejszenie odsetka liczba dni w roku charakteryzujących się złą jakością powietrza (przekroczenie norm)	%	-	o 30 % (2030)	Raporty gmin, na podstawie istniejących w gminach systemów badania powietrza.	Raz w roku
B. (CEL STRATEGICZNY SPOŁECZNO-GOSPODARCZY) Wzmocnienie gospodarki w obszarze partnerstwa w oparciu o budowanie kompetencji i aktywności mieszkańców, endogenne potencjały przyrodnicze i kulturowe, dobre powiązania komunikacyjne oraz niwelowanie wykluczeń.					
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej -osoby na 1000 mieszkańców	os	110,44 (2019)	80 (2030)	Raporty gmin/MRL	Raz w roku
Liczba NGO	organizacja	163 (2019)	180 (2030)	GUS / MRL	Raz w roku
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców	Szt.	74,93 (2019)	85 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	4418,45 (2019)	5000 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem - średnia trzyletnia	%	4,19 (2019)	6 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w łącznej długości dróg gminnych i powiatowych (%) (dane powiatowe)	%	55,91 (2019)	65 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Wypadki drogowe na 100 tysięcy ludności (średnia 3-letnia, dane powiatowe)	zdarzenia	87,01 (2019)	40 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Ścieżki rowerowe na 10 tysięcy km2 powierzchni gminy	km	69,04 (2019)	400 (2030)	GUS/MRL	Raz w roku
Zmniejszenie odsetka spraw wpływających do administracji samorządowej bez wykorzystania drogi elektronicznej	%	-	o 50 % (2030)	Raport gmin	Raz w roku

6.2 Monitorowanie i ewaluacja procesu wdrażania strategii

Aby móc zmierzyć efekt przyszłych działań na Obszarze Partnerstwa, a także trafnie reagować na niepożądane tendencje ustala się następujące zasady monitoringu i ewaluacji.

Monitorowanie powinno być procesem systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu. Tak rozumiany monitoring spełnia także rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. W monitorowaniu brać winny udział wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie Strategii terytorialnej Partnerstwa.

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celu głównego i celów szczegółowych Strategii jest dysponowanie **wiedzą na temat postępów** osiągniętych w zakresie wdrażanego projektu strategicznego, ich skuteczności (efektywności) oraz **zdolność do reagowania na pojawiające się trudności i ryzyka** w realizacji założeń Strategii, w tym osiągnięcia zaplanowanych efektów w określonych terminach.

Monitoring wdrażania strategii w trakcie jej realizacji będzie polegał na ciągłym i systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od poszczególnych realizatorów działań strategicznych.

Za nadzór nad monitorowaniem realizacji strategii odpowiada Rada Partnerstwa. Niezbędne dane będą gromadzone przez Grupę Roboczą, samodzielnie, lub poprzez dedykowany w tym celu Zespół Zadaniowy. Jednocześnie Grupa Robocza jest odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem, tj. identyfikację faktycznych i potencjalnych ryzyk, wraz z określaniem ich prawdopodobieństwa wystąpienia oraz skutków następstw (istotności).

W celu operacjonalizacji powyższych założeń, począwszy od roku 2023 zakłada się opracowywanie **Rocznych raportów o stanie realizacji Strategii**, zawierających każdorazowo co najmniej:

- Informacje w zakresie postępów w realizacji Strategii;
- Narzędzie **zarządzania ryzykiem**, aktualizowane i przeglądane w danym okresie;
- Przegląd aktualności **źródeł finansowania**;
- Podsumowanie z **rekomendacjami** dotyczącymi następnego okresu.

Raport ten, sporządzany będzie przez Grupę Roboczą i przedstawiany do zatwierdzenia przez Radę Partnerstwa, następnie będzie upubliczniany. Proces monitorowania może być wspierany przez ekspertów zewnętrznych.

Wnioski płynące z raportu (monitoringu) będą stanowiły podstawę do **ewentualnej aktualizacji strategii** poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

Kluczowym narzędziem oceny skuteczności jest **ewaluacja**, która odbywa się w konkretnych momentach czasu i dotyczy analizy osiągniętych zamierzeń i rezultatów oraz ich wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą Partnerstwa.

W strategii zakłada się ewaluację dwuetapową:

- **Ewaluację śródtęminową** (mid-term), przeprowadzoną w trakcie okresu jej obowiązywania, co najmniej raz, w połowie;
- **Ewaluację końcową** (ex-post), przeprowadzoną na zakończenie procesu wdrażania strategii.

Przedmiotem ewaluacji będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów bezpośrednich, wpływ na środowisko społeczno-gospodarcze oraz głębokości zmian (trwałości). W systemie oceny uwzględnia się stosowanie poniższych kryteriów oceny:

- **Trafność** – zgodność interwencji ze zdiagnozowanymi wyzwaniami;
- **Efektywność** – relacja pomiędzy poniesionymi nakładami, a faktycznymi efektami;
- **Skuteczność** – stopień realizacji celów strategicznych;
- **Użyteczność** – faktyczna użyteczność i konsekwencje podjętych interwencji;
- **Trwałość** – stopień głębokości zmian.

Ewaluację strategii nadzoruje Rada Partnerstwa. Niezbędne dane wyjściowe będą gromadzone przez Grupę Roboczą, samodzielnie, lub poprzez dedykowany w tym celu Zespół Zadaniowy.

W celu operacjonalizacji powyższych założeń, zakłada się opracowywanie **Raportów ewaluacyjnych z realizacji Strategii**. Dopuszcza się udział ekspertów zewnętrznych w procesie tworzenia raportu ewaluacyjnego.

Wnioski płynące z raportu śródtęminowego będą stanowiły podstawę do **ewentualnej aktualizacji strategii** poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie zmian systemu zarządzania, projektów strategicznych, przyjętych wskaźników. Wnioski płynące z raportu końcowego będą stanowiły podstawę do **programowania przyszłej strategii**, jako punkt wyjścia do kolejnych raportów i analiz diagnostycznych.

7 Opis procesu zaangażowania Partnerów społeczno-gospodarczych

Jedną z istotniejszych form współpracy samorządu terytorialnego ze społecznością lokalną jest **udział mieszkańców w tworzeniu samorządowych planów rozwoju**, jako elementy aktywnej partycypacji społecznej.

Ważnym elementem było **aktywne włączenie mieszkańców** i reprezentujących ich liderów i podmiotów.

Proces zaangażowania Partnerów społeczno-gospodarczych odbywał się w trzech etapach:

- I. Etap prac diagnostycznych, przygotowania danych, identyfikacji potencjałów i barier:
 - wybór interesariuszy do procesu,- badania i ankiety diagnostyczne.
- II. Etap warsztatowy:
 - możliwość uczestniczenia w pracach strategicznych poprzez ankiety związane z celami strategicznymi i wyborem projektów
 - wymiana uwag i informacji z członkami Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa
- III. Etap konsolidujący:
 - uspołecznienie i możliwość wnoszenie uwag wniosków do zaproponowanej treści strategii Partnerstwa.

Działanie z zakresu partycypacji społecznej wspierały opracowanie niniejszej strategii co pozwoliło **dostosować misję, wizję i cele strategiczne Partnerstwa do potrzeb i oczekiwań interesariuszy**.

7.1 Kluczowi interesariusze

Kluczowi interesariusze, to wstępnie wyselekcjonowana na początku realizacji procesu strategicznego, przez poszczególnych Partnerów grupa współpracy mająca na celu dostarczenie wiedzy i informacji o sytuacji na Obszarze Partnerstwa, zapewniając różnorodność wniosków i ocen w trakcie całego procesu. Głównym celem powołania jej była identyfikacja i zaproszenie do współpracy Partnerskiej najważniejszych przedstawicieli, reprezentantów, liderów Obszaru Partnerstwa, z czterech grup interesów (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora

społecznego i liderów opinii). Pozwoliło to na uzyskanie zróżnicowanych ocen i opinii od reprezentantów kluczowych środowisk w zakresie rozwoju Partnerstwa.

Wśród kilkudziesięciu interesariuszy znaleźli się przedstawiciele lokalnych środowisk – przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych, młodzieży, seniorów, radnych, kierowników jednostek i inni lokalni liderzy i autorytety.

7.2 Badania i ankiety

Bardzo ważnym elementem zbierania szerokich opinii społecznych było przeprowadzenie szeregu badań ankietowych wybranych grup społecznych z terenu Partnerstwa.

I. Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży,

Przeprowadzone online w styczniu 2021 roku. Wzięło w niej udział łącznie 300 osób. Badanie przeprowadzono w szkołach ponadpodstawowych, w których zarejestrowani są uczniowie mieszkający na terenie gmin Partnerstwa.

Głównym celem badania było zdobycie oraz uzupełnienie wiedzy (w odniesieniu do danych zastanych lub badań jakościowych) na temat planów życiowych i edukacyjnych młodzieży w kontekście ich zamieszkania na Obszarach zagrożonych kryzysem i utratą kluczowych funkcji rozwojowych. Badanie diagnozowało trudności odnalezienia się młodych ludzi na rynku pracy, ich stosunku do przedsiębiorczości i aktywności życiowej, plany zawodowe oraz atrakcyjność osiedleńczą gmin z Obszaru Partnerstwa.

II. Badanie opinii mieszkańców gmin Obszaru Partnerstwa,

Ankieta aktywna była od 4 do 21 stycznia 2021 r. Był to czas pandemii w związku z tym ankieta i jej promocja ograniczona była do kanałów elektronicznych. Próbę wypełnienia podjęło w sumie 737 osób, w pełni 342 osoby. Badanie było ogólnodostępne dla wszystkich zainteresowanych.

Głównym celem badania było poznanie opinii mieszkańców gmin z Obszaru Partnerstwa o miejscu, w którym żyją, sposobach korzystania z usług publicznych i potrzebach w tym zakresie. W efekcie badanie zostało wykorzystane przy planowaniu przez Partnerstwo kierunków rozwoju.

III. Badanie opinii lokalnych liderów,

Głównym celem badania było poznanie opinii liderów z Obszaru Partnerstwa, z czterech grup interesów (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora społecznego i liderów opinii) o miejscu, w którym żyją, sposobach korzystania z

usług publicznych i potrzebach w tym zakresie. W efekcie badanie zostało wykorzystane przy planowaniu przez Partnerstwo kierunków rozwoju.

IV. Ankieta konsultacyjna celów Strategii oraz zgłaszania pomysłów na zadania projektowe

Prowadzona została we wrześniu 2021 roku, następnie przedstawiona na etapie diagnostycznym kluczowym interesariuszom, z możliwością zgłaszania uwag i komentarzy do projektu Strategii Partnerstwa i pomysłów na zadania projektowe.

Głównym celem ankiety było uspołecznienie wniosków i założeń strategicznych, przekazanie do zaopiniowania przez przedstawicieli lokalnego środowiska, reprezentującego kluczowych interesariuszy Obszaru Partnerstwa i wypracowanie wspólnej, społecznie akceptowanej wersji Strategii Terytorialnej.

V. Spotkania warsztatowe zdalne i bezpośrednie

Od marca do września 2021 roku prowadzone były spotkania warsztatowe Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa, na które otwarte zaproszenie mieli interesariusze, sporadycznie w nich uczestnicząc.

VI. Uspołecznienie ostatecznej treści Strategii

Treść Strategii podlegała zaopiniowaniu przez lokalną społeczność oraz członków Rady Społeczno – Gospodarczej podczas trwającego na przełomie października i listopada 2023 r. procesu konsultacji. Uwagi do dokumentu można było składać za pośrednictwem dedykowanego formularza. Odbędzie się także otwarte spotkanie on-line dla mieszkańców obszaru na temat założeń i celów Strategii.

7.3 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i oceny strategii

Zaangażowanie środowiska społecznego we wdrażanie i ocenę Strategii jest kluczowym warunkiem jej sukcesu. Na tym etapie szczególnie ważna będzie także współpraca międzysamorządowa i międzysektorowa, z uwagi na przewidywaną rolę również otoczenia zewnętrznego w stosunku do organizacji Partnerstwa.

Udział społeczeństwa w realizacji określonych działań w ramach realizacji strategii musi być oparty na przejrzystych zasadach spełniając co najmniej następujące kryteria:

- trafność działań powiązanych z Obszarem problemowym, w którym jest realizowana strategia, a Partnerzy powinni posiadać potencjał pozwalający na aktywne uczestnictwo w prowadzonych pracach;

- optymalność – osiągnięcie optymalnej reprezentacji społeczeństwa, aby ich głos był widoczny w procesie;
- bezstronność – umożliwienie podejmowania decyzji w sposób neutralny, na podstawie obiektywnych kryteriów, a nie partykularnych przekonań, uprzedzeń, czy preferencji, bez faworyzowania którejkolwiek ze stron;
- efektywność – działanie w sposób możliwie najskuteczniejszy, przy optymalnym zaangażowaniu środków, wiedzy i kapitału ludzkiego;
- prawo do uczestnictwa – zapewnienie udziału właściwych przedstawicieli społeczeństwa we wszystkich etapach realizacji strategii.

Partycypacja społeczna na tym etapie realizacji strategii uwzględniać będzie **aktywny udział mieszkańców** poprzez zaplanowanie szeregu działań:

- badania sondażowe i ankiety na temat oceny procesów, które zaszły na Obszarze Partnerstwa w trakcie wdrażania strategii – badanie odbędzie się podobnie jak na etapie przygotowywania strategii poprzez ankiety internetowe skierowane do wskazanych grup społecznych;
- debaty z władzami publicznymi i Partnerami społeczno-gospodarczymi na temat efektów zrealizowanych działań;
- zbieranie opinii o realizacji strategii zgłaszanych różnymi kanałami, zarówno do przedstawicieli poszczególnych Partnerów (samorządów), jak i bezpośrednio do organów Partnerstwa.

8 Źródła finansowania – potencjalne źródła finansowania dla poszczególnych projektów

Wszystkie projekty planowane do realizacji w ramach Strategii, w tym również wyłonione w ramach procesu jej aktualizacji będą zakładać udział zewnętrznych źródeł finansowania – współfinansowanych w całości lub częściowo, w oparciu o bezzwrotne środki zewnętrzne.

Kluczowe źródło finansowania wszystkich inicjatyw strategicznych stanowić będą środki funkcjonujące w ramach różnych polityk UE, w tym Polityka Spójności UE, Wspólna Polityka Rybołówstwa, Wspólna Polityka Rolna oraz instrumenty w ramach Europejskiego Planu Odbudowy.

Obecnie programowana Polityka spójności na lata 2021-27 obejmie m.in. następujące fundusze:

I. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Służący wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.

II. Fundusz Spójności

Służący redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w Obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).

III. Europejski Fundusz Społeczny+

Ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).

IV. EFRROW

Stanowi drugi filar Wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, utworzony w celu wspierania polityki rozwoju Obszarów wiejskich w zakresie gospodarczym, środowiskowym i społecznym. Program realizowany jest w ramach Wieloletnich Ram Finansowych i umożliwia władzom krajowym, regionalnym i lokalnym opracowanie własnych wieloletnich programów rozwoju Obszarów wiejskich. Program finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i funduszy regionalnych lub krajowych

Realizacja funduszy następować będzie poprzez programy na poziomie krajowym i regionalnym.

8.1 Programy – poziom krajowy

Na poziomie krajowym realizowane będą następujące programy:

8.1.1 Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS)

Następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FENIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz

dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro.

8.1.2 Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)

Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in.

przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro.

8.1.3 Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)

Następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne Obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

8.1.4 Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)

Jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego Obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w Obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.

8.2 Program regionalny - Program Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027

Program Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (SRWP). Tematyczny

zakres programu regionalnego odpowiada zapisom pięciu Regionalnych Programów Strategicznych (RPS) w zakresie: bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego, bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej, edukacji i kapitału społecznego, gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego oraz mobilności i komunikacji. FEP będzie współfinansowany z dwóch funduszy: EFRR i EFS+.

8.3 Pozostałe źródła finansowania

Jednocześnie, poza finansowaniem ze środków pochodzących z programów unijnych rekomenduje się wykorzystanie innych źródeł finansowania, tj.

- Krajowy Plan Odbudowy (KPO) przygotowywany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy.
- Inicjatywy krajowe, tj. Nowy gospodarczy Polski Ład, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Program Inwestycji Strategicznych.
- Inicjatywy regionalne i lokalne, tj. Kujawsko-Pomorska Mała Infrastruktura Sportowa, środki Lokalnych Grup działania.
- Narodowy Plan Szerokopasmowy.
- Środki sektora prywatnego, np. w formule Partnerstwa publiczno-prywatnego.
- Środki instytucji finansowych i kredytowych, kredyty bankowe.
- Środki własne samorządów wchodzących w skład Partnerstwa, jako podstawowe źródło realizacji podstawowych inicjatyw i uzupełniania wymaganych wkładów własnych przy finansowaniu zewnętrznym.

Niewykluczone jest wykorzystanie rozwiązań hybrydowych, mieszanych, polegających na zaangażowaniu we współfinansowanie projektów, kilku środków, w tym sektora prywatnego. Ważnym źródłem dofinansowania realizacji planowanych projektów, który również może być brany pod uwagę przez jednostki sektora finansów publicznych, mogą być zwrotne kredyty na wydatki inwestycyjne.

Wskazane powyżej przykładowe źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom, z uwagi na aktualnie opracowywaną nową perspektywę finansowania 2021-2027. Czas realizacji projektów nastąpi w latach 2023-2031. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach.

W tym celu w strategii założono **coroczny przegląd źródeł finansowania w ramach rocznych raportów** w procesie monitorowania, co daje gwarancje ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

Załącznik nr 1 Lista Projektów do Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego (ZPT)

Tytuł Projektu	Utworzenie miejskiego ogrodu deszczowego i zagospodarowanie wód opadowych na terenach przyszkolnych w Prabutach i Dzierzgoniu
Lider	Miasto i Gmina Prabuty
Podmioty współrealizujące	Gmina Dzierzgoń (odrębne przedsięwzięcie)
Opis przedsięwzięcia, z wyszczególnieniem planowanych zadań	1) Miasto i Gmina Prabuty zakłada stworzenie na terenie przyszkolnym Szkoły Podstawowej nr 2 przy ul. Grunwaldzkiej miejskiego ogrodu wykorzystującego i absorbującego zebraną wodę z okolicznych dachów obiektów szkolnych oraz wody deszczowej zebranej z obrębu drogi wojewódzkiej nr 521 i terenów przyległych. Ogród zostanie wybudowany na terenie byłego boiska szkolnego. Cały obszar objęty zagospodarowaniem w błękitno-zieloną infrastrukturę obejmować będzie około 1ha powierzchni. Na terenie przyszkolnym przewidziana jest budowa ogrodu deszczowego wraz ze zbiornikiem wód opadowych na powierzchni około 0,5 ha – szacunkowo. Planowane jest także utworzenie zielonych ścian. Pierwsze założenia projektu budowy błękitno-zielonej infrastruktury na tym terenie były uwzględnione w programie Horyzont Europa. Wraz z 32 partnerami z Europy Środkowej i SGGW w Warszawie został złożony w 2022 roku do Komisji Europejskiej projekt pod nazwą COCOON „CO-building systemic climate resilience with regions and COmmunities in cONTinental Europe”. Projekt ten otrzymał certyfikat Komisji Europejskiej seal of excellence. Będzie to pierwszy, pionierski projekt zagospodarowania terenu, który ma na celu zatrzymanie wód opadowych w miejscu opadu na terenie Miasta Prabuty. 2) Gmina Dzierzgoń planuje zagospodarowanie wód opadowych z dachu budynków Szkoły Podstawowej przy ul. Krzywej 17 w Dzierzgoniu poprzez stworzenie sieci deszczowej z całego terenu i budynków szkoły w postaci 6 zbiorników retencyjnych o łącznej pojemności 60 m³ i magazynowanie wody z wykorzystaniem do podlewania boiska sportowego przyległego do szkoły. Planowane zagospodarowanie wód opadowych zostanie poszerzone o stworzenie zielonej ściany na budynku Centrum Sportowego należącego do szkoły oraz zielonego dachu na dobudówce przy szkolnej sali gimnastycznej co pozwoli na bardziej efektywne zagospodarowanie wód opadowych.
Grupy docelowe	Mieszkańcy Miasta i Gminy Prabuty oraz Gminy Dzierzgoń
Wskaźniki produktu i rezultatu z FEP 2021-2027	<u>Wskaźniki produktu:</u> - (RCO026) Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu: około 1 ha - (PLRO178) Liczba miast wspartych w zakresie adaptacji do zmian klimatu: 2

	- (PLR0044) Pojemność obiektów małej retencji: 160 m ³ <u>Wskaźnik rezultatu:</u> - (RCR035) Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów): 5 tys.	
Lokalizacja (miejscowość, gmina, powiat)	Miasto i Gmina Prabuty, teren przyszkolny (Szkoła Podstawowa nr 2 w Prabutach) ul. Grunwaldzka 6, powiat kwidzyński, Miasto Dzierzgoń, powiat sztumski	
Okres realizacji	Planowany termin rozpoczęcia realizacji (miesiąc, rok):	01.01.2025
	Planowany termin zakończenia realizacji (miesiąc, rok):	31.12.2026
Szacunkowa wartość projektu ogółem (netto, PLN)	Łącznie – 3 000 000 zł, w tym: 2 000 000 zł – Miasto i Gmina Prabuty 1 000 000 zł – Gmina Dzierzgoń	
Szacunkowa wartość dofinansowania UE (PLN)	Łącznie – 2 550 000 zł, w tym: 1 700 000 – Miasto i Gmina Prabuty 850 000 – Gmina Dzierzgoń	
Źródło finansowania (priorytet i cel szczegółowy FEP 2021-2027)	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego Pomorza, cel szczegółowy (iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	

Tytuł Projektu	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz budynku mieszkalnego wielorodzinnego w Partnerstwie Wschodnie Powiśle
Lider	Gmina Dzierzgoń
Podmioty współrealizujące	Pozostałe projekty indywidualne gmin: Gmina Prabuty Gmina Ryjewo Gmina Stary Dzierzgoń Gmina Stary Targ
Opis przedsięwzięcia, z wyszczególnieniem planowanych zadań	W ramach projektu zostaną przeprowadzone inwestycje ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz budynku mieszkalnego wielorodzinnego (100 % własność Gminy Dzierzgoń, budynek wpisany jest do gminnej ewidencji zabytków) w 5 gminach Obszaru Funkcjonalnego Wschodnie Powiśle: 1. Dzierzgoń a) termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Dzierzgoniu na ulicy Krzywej 17 wraz z salą gimnastyczną i centrum sportowym

	źródło ciepła piec gazowy – termomodernizacja nie obejmuje wymiany źródła ciepła – audyt nie zakłada wymiany źródła ciepła zakres inwestycji: - budynek szkoły podstawowej: modernizacja systemu ciepłej wody użytkowej – izolacja przewodów, modernizacja wentylacji grawitacyjnej poprzez zastosowanie nawiewników automatycznych higrosterowalnych, modernizacja systemu grzewczego - wymiana oraz izolacja przewodów c.o., wykonanie docieplenia ścian zewnętrznych w poziomie gruntu oraz stropodachów, wykonanie dodatkowej izolacji i wykonanie ścian wewnętrznych docieplonych w poddaszu szkoły podstawowej, wymianę instalacji elektrycznej oświetleniowej, wymianę elementów konstrukcji i pokrycia dachowego wraz z wykonaniem docieplenia oraz montaż paneli fotowoltaicznych, likwidacja barier architektonicznych z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami - budynek sali gimnastycznej: termomodernizacja dachu, ścian zewnętrznych, stropu wewnętrznego, podłogi na gruncie, modernizacja ścian na gruncie, modernizacja wentylacji grawitacyjnej, montaż instalacji fotowoltaicznej z magazynem energii, likwidacja barier architektonicznych z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami b) termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego komunalnego (100 % własność Gminy, wpisanego do Gminnej Ewidencji Zabytków) w Nowinach źródło ciepła: piec na paliwo stałe (miał węglowy) – termomodernizacja obejmuje wymianę źródła ciepła na piec gazowy jednofunkcyjny oraz powietrzną pompę ciepła wraz z instalacją fotowoltaiczną do podgrzania ciepłej wody użytkowej. Nie ma możliwości podłączenia budynku do sieci ciepłowniczej. zakres inwestycji: wykonanie docieplenia ścian zewnętrznych, stropów (stropy drewniane) nad piwnicą, nad kondygnacjami, poddasza, wymiana instalacji elektrycznej i oświetleniowej (aluminiowa, brak instalacji odgromowej), wymiana pokrycia dachu wraz z konstrukcją (eternit bez docieplenia), wymiana stolarki okiennej i drzwiowej (okna drewniane skrzynkowe bez termoizolacji z pojedynczym szkleniem), hydroizolacja i termoizolacja ścian piwnicy, kompleksowa wymiana instalacji c.o., , montaż powietrznej pompy ciepła do ciepłej wody użytkowej, montaż instalacji fotowoltaicznej o mocy 19,56 kW, likwidacja barier architektonicznych z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami 2. Prabuty a) Prabuckie Centrum Kultury i Sportu źródło ciepła: Istniejące podłączenie do sieci ciepłowniczej – termomodernizacja nie obejmuje likwidacji tego źródła ciepła zakres inwestycji: Modernizacja systemu grzewczego polegająca na izolacji przewodów instalacji grzewczej. Instalacje należy wyposażyć w armaturę regulacyjną i zawory termostatyczne. Zaleca się montaż nowych grzejników niskotemperaturowych lub grzejników niskotemperaturowych z wentylatorem. Grzejniki wyposażyć w zawory termostatyczne.
--	---

	Ocieplenie ścian zewnętrznych styropianem metodą lekko moką do poziomu ścian fundamentowych, modernizacja ścian piwnicy, ocieplenie stropodachu poprzez wdmuch wełny mineralnej, wymiana stolarki okiennej, wymiana drzwi zewnętrznych. Zabudowa nowych drzwi w ramie aluminiowej lub PCV. b) Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej źródło ciepła: Istniejące podłączenie do sieci ciepłowniczej – termomodernizacja nie obejmuje likwidacji tego źródła ciepła zakres inwestycji: Modernizacja centralnego ogrzewania. Przewiduje się izolację przewodów instalacji grzewczej. Instalacje należy wyposażyć w armaturę regulacyjną i zawory termostatyczne. Zaleca się montaż nowych grzejników niskotemperaturowych lub grzejników niskotemperaturowych z wentylatorem. Grzejniki wyposażyć w zawory termostatyczne. Ocieplenie ścian zewnętrznych styropianem metodą lekką moką do poziomu ścian fundamentowych, Styropian EPS 033 Ocieplenie ścian zewnętrznych styropianem metodą lekką moką do poziomu ścian fundamentowych, Styropian EPS 033 Ocieplenie stropodachu od strony zewnętrznej styropianem o współczynniku przenikania ciepła $\lambda=0,035$ W/mK. Wykonać konserwację pokrycia dachowego polegającą na uzupełnieniu uszczelnień masami dekarskimi i naprawie innych usterek stwierdzonych podczas konserwacji. Po ułożeniu warstwy izolacji pokryć stropodach papą wierzchniego krycia, styropian EPS 035 Modernizacja luksfer- wynika z audytu zły stan techniczny nie spełnia warunków technicznych (wymiana elementu ściany zewnętrznej na przeszklenie) Modernizacja stolarki okiennej wraz z montażem nawiewników okiennych higrosterowalnych. Wymiana drzwi zewnętrznych. Zabudowa nowych drzwi w ramie aluminiowej lub PCV. 3. Ryjewo a) Centrum Aktywności Lokalnej w Benowie źródło ciepła: istniejąca pompa ciepła – termomodernizacja nie obejmuje wymiany tego źródła ciepła zakres inwestycji: termomodernizacja ścian zewnętrznych, podłogi na gruncie oraz ścian na gruncie, remont dachu wraz z jego termomodernizacją, założenie instalacji fotowoltaicznej, modernizacja instalacji grzewczej poprzez izolację przewodów c.o., montaż nawiewników okiennych higrosterowalnych. b) filia Gminnego Ośrodka Kultury w Trzcianie źródło ciepła: kocioł na paliwo stałe węglowe wymiana w ramach termomodernizacji zakres inwestycji: termomodernizacja ścian zewnętrznych, podłogi na gruncie oraz ścian na gruncie, remont dachu wraz z jego termomodernizacją, założenie instalacji fotowoltaicznej, modernizacja instalacji grzewczej poprzez izolację przewodów c.o. i montażu pompy ciepła, montaż nawiewników okiennych higrosterowalnych.
--	---

	4. Stary Dzierzgoń a) Szkoła Podstawowa w Myślicach źródło ciepła: kocioł na olej– termomodernizacja nie obejmuje wymiany tego źródła ciepła - wynika z audytu brak konieczności wymiany zakres inwestycji: termomodernizacja ścian zewnętrznych, modernizacja dachu, modernizacja ścian na gruncie, termomodernizacja podłogi na gruncie, montaż nawiewników automatycznych higrosterowalnych, montaż instalacji fotowoltaicznej. b) Szkoła Podstawowa w Starym Dzierzgoniu źródło ciepła: kocioł na paliwo stałe węglowe– termomodernizacja obejmuje wymianę tego źródła ciepła zakres inwestycji: docieplenie budynku (elewacja, strop, dach, podłoga na gruncie, fundamenty, ściana na gruncie), zastosowanie nawiewników podokiennej higrosterowalnych, wymiana stolarki drzwi zewnętrznych oraz okiennej, wymiana instalacji c.o. oraz źródła ciepła na pomp ciepła, montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej. 5. Stary Targ a) OSP Bukowo źródło ciepła: kocioł na paliwo stałe węglowe– termomodernizacja obejmuje wymianę tego źródła ciepła zakres inwestycji: docieplenie ścian zewnętrznych, wymiana pokrycia dachowego z dociepleniem poddasza, zakup i montaż pompy ciepła wraz z modernizacją instalacji C.w.u. oraz instalacji c.o., montaż nawiewników higrosterowalnych, instalacja fotowoltaiczna.
Grupy docelowe	1. Dzierzgoń, Prabuty, Ryjewo, Stary Dzierzgoń, Stary Targ: użytkownicy budynków użyteczności publicznej (mieszkańcy, kadra, pracownicy) 2. mieszkańcy budynku komunalnego w Gminie Dzierzgoń
Wskaźniki produktu i rezultatu z FEP 2021-2027	<u>Wskaźniki produktu:</u> 1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 9 sztuk 2) Liczba zmodernizowanych indywidualnych źródeł ciepła: 4 sztuki 3) Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej: 13 sztuk 4) Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej: 10 021,93 m² 5) Dzierzgoń: ⁶⁾ Budynek SP w Dzierzgoniu wraz z salą gimnastyczną i halą sportową: 4342 m² ⁷⁾ Budynek mieszkalny wielorodzinny w Nowinach: 717,25 m² 8) Prabuty: a) PCKIS - 459m² b) MGOPS - 578 m² 9) Ryjewo: 10) GOK Trzciano – 247,69 m²

	11) CAL Benowo – 593,35 m² 12) Stary Dzierzgoń: 13) SP Myślice – 1808 m² 14) SP Stary Dzierzgoń – 985,59 m² 15) Stary Targ: 16) OSP Bukowo – 291,05 m² <u>Wskaźniki rezultatu:</u> Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej (MWh/rok) -1326,6 1) Dzierzgoń: - Budynek SP w Dzierzgoniu przed: 207,5 - sala gimnastyczna: 54,4 - Budynek mieszkalny wielorodzinny w Nowinach: 327,6 2) Prabuty: - PCKIS - 164,7 - MGOPS – 160,0 3) Ryjewo – - GOK Trzciano – 89,7 - CAL Benowo – 35,0 4) Stary Dzierzgoń: - SP Myślice – 117,5 - SP Stary Dzierzgoń – 139,2 5) Stary Targ – - OSP Bukowo – 28,0 Łącznie: 1323,6 Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (MWh/rok) – 138,0 1) Dzierzgoń: - Budynek SP w Dzierzgoniu przed: 19 - sala gimnastyczna: 9 - Budynek mieszkalny wielorodzinny w Nowinach: 19 2) Prabuty: - PCKIS - 0 - MGOPS – 0 3) Ryjewo – - GOK Trzciano – 35,0 - CAL Benowo – 19,0 4) Stary Dzierzgoń: - SP Myślice –9,0 - SP Stary Dzierzgoń – 19,0 5) Stary Targ – - OSP Bukowo –9,0 Ilość zaoszczędzonej energii ciepłej (MWh/rok) -1871,9 1) Dzierzgoń: - Budynek SP w Dzierzgoniu przed: 188,5 - sala gimnastyczna: 45,4 - Budynek mieszkalny wielorodzinny w Nowinach: 308,6 2) Prabuty:
--	---

	- PCKIS - 164,7 - MGOPS – 160,0 3) Ryjewo – - GOK Trzciano – 54,7 - CAL Benowo – 16,0 4) Stary Dzierzgoń: - SP Myślice – 108,5 - SP Stary Dzierzgoń – 120,2 5) Stary Targ – - OSP Bukowo – 17,0 Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) (MWh/rok): <u>wartość bazowa: 2152,1wartość końcowa 688,3</u> 1) Dzierzgoń: - Budynek SP w Dzierzgoniu przed 431,3; po 223,3 - sala gimnastyczna: przed 131,2 po 81,3 - Budynek mieszkalny wielorodzinny w Nowinach: przed 463,9 po 91,0 2) Prabuty: a) PCKIS - przed 264,2 po 50,1 b) MGOPS – 265,2 po 57,2 3) Ryjewo – - GOK Trzciano – przed 77,5 po 8,6 - CAL Benowo – przed 71,8 po 22,3 4) Stary Dzierzgoń: - SP Myślice – przed 215,2 po 95,9 - SP Stary Dzierzgoń – przed 184,8 po 31,6 5) Stary Targ – - OSP Bukowo – przed 47,0 po 27,5 Łącznie przed 2152,1 (MWh/rok) po 688,3 (MWh/rok)	
Lokalizacja (miejscowość, gmina, powiat)	Gmina Dzierzgoń, Gmina Stary Dzierzgoń, Gmina Stary Targ – powiat sztumski Gmina Prabuty, Gmina Ryjewo – powiat kwidzyński	
Okres realizacji	Planowany termin rozpoczęcia realizacji (miesiąc, rok):	I kwartał 2024
	Planowany termin zakończenia realizacji (miesiąc, rok):	III kwartał 2027
Szacunkowa wartość projektu ogółem (netto PLN)	Łącznie: 29 000 000 zł, w tym: Dzierzgoń: 14 000 000 zł (2x7 000 000,00 zł) Prabuty: 5 000 000 zł (2x 2 500 000,00 zł) Ryjewo: 4 000 000 zł (2x 2 000 000,00 zł) Stary Dzierzgoń: 4 000 000 zł (2x 2 000 000,00 zł) Stary Targ: 2 000 000 zł	
Szacunkowa wartość dofinansowania UE (PLN)	Łącznie 24 650 000 zł, w tym: Dzierzgoń: 11 900 000 zł Prabuty: 4 250 000 zł Ryjewo: 3 400 000 zł Stary Dzierzgoń: 3 400 000 zł Stary Targ: 1 700 000 zł	

Źródło finansowania (priorytet i cel szczegółowy FEP 2021-2027)	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego Pomorza, cel szczegółowy (I) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
---	---

Tytuł	Poprawa zdolności gmin Partnerstwa Wschodnie Powiśle w obszarze gospodarowania odpadami poprzez: 1. Zagospodarowanie odpadów poprzez rozbudowę Biokompostowni w Dzierzgoniu wraz z wyposażeniem 2. Budowa, rozbudowa oraz modernizacja Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) w gminach Stary Dzierzgoń i Stary Targ
Lider	WNIOSKI BĘDĄ SKŁADANE INDYWIDUALNIE
Podmioty współrealizujące	Projekty indywidualne gmin: Dzierzgoń Stary Dzierzgoń Stary Targ
Opis przedsięwzięcia, z wyszczególnieniem planowanych zadań	1. Dzierzgoń Rozbudowa biokompostowni polegająca na budowie wiaty wyposażonej w instalację fotowoltaiczną, solarną oraz budowę stacji demontażu odpadów wielkogabarytowych (jako element dodatkowy instalacji pozwalający dostosować się do zmiany prowadzenia odbioru odpadów i wpisujący się w gospodarkę odpadową o obiegu zamkniętym) wraz z infrastrukturą technologiczną (m.in. sitami, przerzucarką, ładowaczem, kosiarką bijakową, posypywarką do soli i pisku, kosą spalinową, planowany sprzęt nie stanowi środka transportu i jest niezbędny do prawidłowego funkcjonowania kompostowni i będzie użytkowany tylko na jej terenie) oraz systemem zraszania, biofiltrem, wentylatorownią i sterownią obiektową, taśmociągami) i techniczną (m.in. zbiornikami na ścieki z procesu technologicznego, droga wewnętrzna na terenie instalacji między poszczególnymi jej elementami, utwardzenia i ogrodzenie, oświetlenie i monitoring), konieczną do otrzymywania produktu certyfikowanego polepszacza glebowego, którego proces certyfikacji należy przeprowadzić w ramach projektu. Ponadto selektywna zbiórka odpadów biodegradowalnych oraz gabarytów wpływa na wysokie poziomy recydingu w Gminie. Cały proces skupi się na przygotowaniu odpadów do ponownego użycia. Planowana wielkość instalacji 5000 t/ rok. Liczba instalacji: 1 2. Stary Dzierzgoń Przedmiotem inwestycji jest budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na terenie gminy Stary Dzierzgoń wyposażony w punkt przygotowania do ponownego użycia. W ramach inwestycji zostaną wybudowane:

	- wiata magazynowa o konstrukcji stalowej, - wiata socjalna, - waga najazdowa, - utwardzenie placu manewrowego, - ogrodzenie terenu, - oświetlenie terenu, - uzbrojenie terenu, - przyłącze kanalizacji deszczowej. Zakup wyposażenia PSZOK-u: - specjalistyczne kontenery i pojemniki do zbiórki odpadów, - oznakowanie terenu (tablice informacyjne i ostrzegawcze), - sprzęt p. pożarowy, - środki ochrony osobistej, - sprzęt informatyczny, - system monitoringu. - dokumentacja projektowa. Prowadzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, polegające na czasowym gromadzeniu odpadów przy jednoczesnym ich segregowaniu, nie będzie stanowić istotnej uciążliwości dla mieszkańców pobliskich terenów. W ramach zadania planuje się stworzenie centrum przygotowania do ponownego użycia (w tym napraw), wymiany zużytych urządzeń i sprzętu domowego lub innych rzeczy używanych. 3. Stary Targ W ramach zadania planuje się zmodernizować istniejący PSZOK w zakresie: - modernizacja pomieszczenia dla pracownika, - zakup pojemników na odpady, - wykonanie zadaszenia, - utwardzenie terenu, - ogrodzenie terenu, - budowa wagi, - stworzenie centrum przygotowania do ponownego użycia (w tym napraw), wymiany zużytych urządzeń i sprzętu domowego lub innych rzeczy używanych.
Grupy docelowe	Mieszkańcy Gminy Dzierżoń korzystający z infrastruktury oraz mieszkańcy gmin sąsiednich możliwość realizacji zadania ponadlokalnie – odbiór bioodpadów zebranych selektywnie z terenu gminy Dzierżoń oraz gmin sąsiednich tj. gm. Stary Dzierżoń, gm. Mikołajki Pomorskie, gm. Stary Targ, gm. Nowy Staw W kontekście PSZOK: mieszkańcy gmin Stary Dzierżoń i Stary Targ

Wskaźniki produktu i rezultatu z FEP 2021-2027	<u>Wskaźniki produktu:</u> 1) Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) – 2 szt. 2) Liczba utworzonych Punktów Napraw i Ponownego Użycia – 3 szt. 3) Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów – 5000 ton/rok 4) Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów (EUR) – 1 302 317 EUR a) Gmina Stary Dzierzgoń – 1 077 780 EUR b) Gmina Stary Targ – 224 537 EUR <u>Wskaźniki rezultatu:</u> 1) Odpady zbierane selektywnie (tony/rok): 28 Mg/rok a) Gmina Stary Dzierzgoń: 25 Mg/rok b) Gmina Stary Targ: 3 Mg/rok 2) Odpady poddane recyklingowi – 4 tony (po 2 tony Stary Dzierzgoń i Stary Targ) 3) Masa przedmiotów przekazanych do Punktów Napraw i Ponownego Użycia – Gmina Dzierzgoń - 10 ton/rok	
Lokalizacja (miejscowość, gmina, powiat)	m. Minięta w gm. Dzierzgoń, Przezmark w gm. Stary Dzierzgoń, Waplewo w gm. Stary Targ Powiat Sztumski	
Okres realizacji	Planowany termin rozpoczęcia realizacji (miesiąc, rok):	01. 2024
	Planowany termin zakończenia realizacji (miesiąc, rok):	12. 2026
Szacunkowa wartość projektu ogółem (netto PLN)	Łącznie 10 800 000,00 zł w tym: Dzierzgoń 5 000 000 zł Gmina Stary Dzierzgoń: 4 800 000 zł Gmina Stary Targ: 1 000 000 zł Zgłoszone PSZOK-i będą obsługiwały nie więcej niż 20 tys. mieszkańców danej Gminy.	
Szacunkowa wartość dofinansowania UE (PLN)	Łącznie 9 180 000,00 zł, w tym: Gmina Dzierzgoń: 4 250 000 zł Gmina Stary Dzierzgoń: 4 080 000 zł Gmina Stary Targ: 850 000 zł	
Źródło finansowania (priorytet i cel szczegółowy FEP 2021-2027)	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego Pomorza, cel (vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	

Tytuł Projektu	Budowa, rozbudowa lub przebudowa systemów poboru, uzdatniania i magazynowania wody na obszarze Partnerstwa Wschodnie Powiśle
Lider	Gmina Gardeja
Podmioty współrealizujące	Indywidualne przedsięwzięcia dwóch gmin: Gmina Gardeja Gmina Stary Dzierzgoń
Opis przedsięwzięcia, z wyszczególnieniem planowanych zadań	Inwestycja realizowana będzie w ramach 2 odrębnych przedsięwzięć, które w znacznym stopniu pomogą rozwiązać problem z dostępnością i jakością wody dostarczanej do odbiorców ostatecznych. W zadaniu biorą udział 2 Gminy w których z powodu dynamicznego rozwoju wzrastają w zatrważającym tempie rozbiory wody, której w perspektywie najbliższych lat zacznie brakować. Spadki ciśnienia występują regularnie w okresach letnich co już w dniu dzisiejszym zagraża spadkom jakości poniżej wartości zawartych w Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi 1. Gmina Stary Dzierzgoń Przebudowa systemu poboru, uzdatniania i magazynowania wody w miejscowości Przezmark na terenie Gminy Stary Dzierzgoń, w tym: • remont istniejącego budynku SUW w części technologicznej: remont dachu i ścian, wykonanie docieplenia ścian zewnętrznych, • wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana posadzek, • wykonanie fundamentów pod nowe urządzenia technologiczne, • wymiana instalacji sanitarnych i elektrycznych wewnętrznych, • wykonania przyłącza energetycznego do części technologicznych budynków, • dostosowanie części technologicznej budynku do obecnych przepisów sanitarnych i przeciwpożarowych, • wymiana układu technologicznego SUW i dostosowanie do obecnego rozbioru wody (układ filtracji pośpiesznej, układ pompowania II stopniowy z wykorzystaniem zestawu hydroforowo-pompowego), • montaż układu sterowania opartego o sterowniki mikroprocesorowe (praca stacji - bezobsługowa), • montaż układu dezynfekcji wody: sterylizator UV, • budowa zbiorników retencyjnych, • wykonania rurociągów między-obiektowych w tym: instalacji zbiornika retencyjnego, przyłącza wód popłucznych, rurociągów wody surowej ze studni głębinowych (w razie konieczności), • remont istniejącego odstojnika popłuczyn, a w razie konieczności rozbudowa, • wymiana pomp głębinowych studni i remont obudów studni (ewentualne wykonanie nowych studni). 2. Gmina Gardeja

	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Czarnem Górnem wraz z magazynowaniem wody. Inwestycja obejmuje m.in.: - wymianę obudów studni głębinowych, - odwiert studni głębinowej, - zamontowanie pomp głębinowych, - modernizację bloku uzdatniania wody, - budowę dwóch zbiorników retencyjnych, - wentylację grawitacyjną oraz mechaniczną w zależności od przeznaczenia pomieszczenia, - osuszanie i ogrzewanie pomieszczenia technologicznego, - wykonanie instalacji elektrycznej oraz sterowniczej, - ułożenie płytek ceramicznych na posadzce oraz ścianach, - termomodernizacja budynku, wykonanie nowych elewacji (szacunkowa wartość prac 250 000,00 zł), - wykonanie instalacji fotowoltaicznej wytwarzającej energię elektryczną wyłącznie na potrzeby modernizowanej stacji uzdatniania wody (szacunkowa wartość prac 150 000,00 zł).	
Grupy docelowe	Mieszkańcy gminy Stary Dzierżoń oraz Gardeja i inni użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury.	
Wskaźniki produktu i rezultatu z FEP 2021-2027	<u>Wskaźnik rezultatu:</u> Ludność przyłączona do ulepszonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę – 2 343 osób, w tym gmina Gardeja 1 671 osób, gmina Stary Dzierżoń 672 osób. <u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba wspartych stacji uzdatniania wody (PLRO053) – 2 szt.	
Lokalizacja (miejscowość, gmina, powiat)	Przezmark, gmina Stary Dzierżoń, powiat sztumski Czarne Górne, gmina Gardeja, powiat kwidzyński	
Okres realizacji	Planowany termin rozpoczęcia realizacji (miesiąc, rok):	01.01.2024
	Planowany termin zakończenia realizacji (miesiąc, rok):	31.12.2026
Szacunkowa wartość projektu ogółem (netto PLN)	Łącznie: 8 881 000 zł, w tym: Stary Dzierżoń 4 411 000 zł Gmina Gardeja 4 470 000 zł	
Szacunkowa wartość dofinansowania UE (PLN)	Łącznie: 7 548 850 zł, w tym: Stary Dzierżoń: 3 749 350 zł Gmina Gardeja: 3 799 500 zł	
Źródło finansowania (priorytet i cel szczegółowy FEP 2021-2027)	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego Pomorza, cel szczegółowy (v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	

Tytuł	Dziedzictwo kulturowe i nowoczesna oferta kulturalna Wschodniego Powiśla
Lider	Gmina Dzierzgoń
Podmioty współrealizujące	-
Opis przedsięwzięcia, z wyszczególnieniem planowanych zadań	Głównym założeniem jest budowanie nowej oferty kulturalnej, podtrzymanie i promocja dziedzictwa kulturowego oraz poczucie przynależności mieszkańców do zamieszkiwanych przez nich regionów poprzez kulturę, historię i edukację, umacniając przy tym turystyczno-gospodarczą markę Wschodniego Powiśla. Przeprowadzane zostaną całoroczne warsztaty stacjonarne i on-line z wykorzystaniem nowoczesnych technologii o różnorodnej tematyce. Zakupiony sprzęt tj. ekrany i rzutniki pozwolą nam na wprowadzenie nowej oferty kina stacjonarnego i plenerowego. Planowane są także niestandardowe sposoby edukacji kulturalnej, takie jak np. gry terenowe wykorzystujące technologie mobilne. Będą to nowe elementy oferty kulturalnej w każdej z partnerskich gmin. Do skutecznej realizacji wszystkich zadań wykorzystamy potencjał społeczny, działania obywatelskie i ciekawe osobowości zamieszkujące Wschodnie Powiśle. Odbywać się będą zajęcia m.in. rzeźbiarskie, ekologiczne, rękodzielnicze oraz teatralne. Wszystkie realizowane w ciągu danego roku zajęcia i warsztaty będą przygotowaniem i poprzedzeniem finałowych wydarzeń, na których uczestnicy zaprezentują nabyte umiejętności i dokonania. W ramach projektu przygotowany zostanie kilkuletni cykl warsztatów i wydarzeń tematycznych, podczas których w widowiskowy sposób zaprezentuje fragmenty ze swojej wielowiekowej historii. 1. Uzasadnienie dla realizacji przedsięwzięcia, w tym przede wszystkim: a) opis planowanej nowej oferty skierowanej do mieszkańców, która zostanie uruchomiona jako efekt realizacji przedsięwzięcia Przez cały rok w XVIII wiecznym klasztorze, obecnej siedzibie DOK odbywać się będą wielopokoleniowe zajęcia: teatralne, muzyczne i rzeźbiarskie. Zajęcia te będą spójne z głównym wydarzeniem „Nocą Komtura Dzierzgońskiego”, podczas której zostaną zaprezentowane roczne poczynania i efekty prac uczestników zajęć. Równocześnie odbędzie się koncert muzyki elektronicznej, zlokalizowany na historycznym Wzgórzu Zamkowym w Dzierzgoniu, gdzie niegdyś wznosił się zamek krzyżacki. Koncert skierowany będzie do wszystkich mieszkańców i turystów odwiedzających naszą gminę. Kolejnym elementem składowym zadania będzie koncert pieśni rycerskich. By móc zrealizować to działanie gmina Dzierzgoń nawiąże współpracę w tym zakresie z parafią grekokatolicką. Ponieważ gmina nie posiada sali koncertowo-widowiskowej wykorzystać może stanowiącą bezpośrednie sąsiedztwo z Dzierzgońskim Ośrodkiem Kultury cerkiew grekokatolicką pw. Ducha Świętego, która należy do parafii grekokatolickiej. Świątynia pełni funkcje sakralne i jest miejscem modlitwy wyznawców prawosławia. Świątynia zostanie użyczona gminie nieodpłatnie. Dzięki odpowiedniemu wygłuszeniu kościoła, które zapewnią kotary sceniczne wraz ze stelażami, oświetleniem i podestami, które będą przenosiły sceną, cerkiew stanie się na potrzeby wydarzeń kulturalnych integralną częścią domu kultury. Zakupione

	wyposażenie do adaptacji pomieszczenia na potrzeby koncertowe będzie ruchome i będzie własnością Gminy Dzierzgoń. b) opis udziału społeczności lokalnej w procesie wypracowywania przedsięwzięcia Projektowane działania wynikają z potrzeb mieszkańców, zostało to wyrażone podczas corocznych obrad „Okrągłego Stołu” – konsultacji społecznych prowadzonych w gminie. Ponadto w gminie Dzierzgoń wykonano diagnozę na potrzeby projektu strategii rozwoju gminy na lata 2023-2030 i wynika z niej bardzo jednoznacznie, że całoroczna oferta kulturalna gminy Dzierzgoń wymaga wzbogacenia i uatrakcyjnienia, a mieszkańcy wyrażają duże zainteresowanie uczestnictwem w kulturze. c) syntetyczny opis obecnego stanu obiektu/wyposażenia Dzierzgoński Ośrodek Kultury znajduje się przy ulicy Krzywej 16, jest to zabytkowy obiekt poklasztorny z XVIII wieku. Siedziba DOK wymaga generalnego remontu, ponieważ zagraża bezpieczeństwu użytkowników. Występująca w starych murach klasztornych pleśń i wilgoć skutkuje brakiem chęci korzystania z oferty domu kultury, w obawie o swoje zdrowie. 2. Zakres działań infrastrukturalnych (np. rozbudowa, remont, prace budowlane/konserwatorskie, dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zielona infrastruktura): Gmina Dzierzgoń zamierza przeprowadzić renowację Dzierzgońskiego Ośrodka Kultury (m.in. w ramach prac konserwatorskich budynku zostaną przeprowadzone konserwacje i rekonstrukcje tynków i dekoracji architektonicznych elewacji, w tym konserwacja XVII w. płyty kamiennej oraz innych detali kamiennych, wymiana instalacji elektrycznej i punktów świetlnych na elewacji, demontaż istniejących lamp, zakup i montaż lamp stylizowanych, renowacja stolarki drzwiowej i okiennej, renowacje ścian wewnętrznych, izolacje pionowe przeciwwilgociowe, odprowadzanie wód deszczowych, rozebranie i wykonanie nowych murków wejścia głównego, przełożenie posadzki w wirydarzu, renowacja muru wokół kompleksu poklasztornego, modernizacja sieci informatycznej w budynku, zakup schodolazu dla osób z niepełnosprawnościami). 3. Zakres działań związanych z zakupem trwałego wyposażenia obiektów: • Zakup wyposażenia do celów koncertowych i widowiskowych: mobilne sceny, podesty sceniczne ze stelażami i kurtynami, zakup oświetlenia, nagłośnienia. • Zakup sprzętu multimedialnego: m.in. dostępu do szybkiego Internetu, sprzętu komputerowego z oprogramowaniem, ekranów i projektorów multimedialnych, rzutników slajdów, flipchartów, aparatów fotograficznych, obiektywów, statywów, tabletów, kamer video z mikrofonami zewnętrznymi, mikroportów, nagłośnienia. • Zakup wyposażenia do przeprowadzenia wydarzeń plenerowych edukacyjno-kulturalno-rozrywkowych. 4. Zakres działań związanych z tworzeniem treści cyfrowych: • Pracowanie multimedialne – transmisje, wykłady, archiwa społeczne. • Gra terenowa z wykorzystaniem urządzeń mobilnych. 5. Planowane działania w formule finansowania krzyżowego (w szczególności dotyczące edukacji kulturalnej):
--	---

	Zajęcia dziennikarskie z elementami obsługi sprzętu multimedialnego służącego do rejestracji i obróbki dźwięku i obrazu, co pozwoli na emisję materiałów live w ramach realizowanych nowych działań kulturalnych. 6. Opis mechanizmów zapewniających samofinansowanie się wspartych obiektów: • organizowanie płatnych koncertów, • kino stacjonarne i plenerowe – bilety (zakupiony sprzęt tj. ekrany i rzutniki pozwolą nam na wprowadzenie nowej oferty kina stacjonarnego i plenerowego), • wynajem sali na konferencje, eventy, szkolenia, • wynajem pokoi gościnnych w budynku DOK, • wynajem scen, nagłośnienia, oświetlenia, wyposażenia eventowego.	
Grupy docelowe	Dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy	
Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – 1 szt. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) – 1 szt. Wskaźnik rezultatu: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 6 000 osób odwiedzających/rok	
Lokalizacja (miejscowość, gmina, powiat)	Dzierzgoń – gmina Dzierzgoń – powiat sztumski	
Okres realizacji	Planowany termin rozpoczęcia realizacji (miesiąc, rok):	06.2024
	Planowany termin zakończenia realizacji (miesiąc, rok):	12.2026
Szacunkowa wartość projektu ogółem (netto, PLN)	6 790 000	
Szacunkowa wartość dofinansowania UE (PLN)	2 813 400 (w tym 140 654,85 zł w ramach finansowania krzyżowego)	
Źródło finansowania (priorytet i cel szczegółowy FEP 2021-2027)	Priorytet 6. Fundusze europejskie dla silnego społeczeństwa Pomorza (EFRR), cel szczegółowy (vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	